

АРХІТЕКТУРА РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ

КИЇВ 2 1 9 3 8

В И Д А В Н И Ц Т В О „ М И С Т Е Ц Т В О ”

КОРОТКИЙ ПАСПОРТ КНИГИ

рк
Шифр Я 52 А 87 Инв. № 57134
Автор Архітектура Радми
Назва ської України.

Місце, рік видання х, 1938

Кіл-ть стор. №1-52с: іл. 6арк. іл.

-\\- окр. листів №2-52с: іл, 3арк. іл.

-\\- ілюстрацій №3-56с: іл, 4арк. іл.

-\\- карт №4-57с: іл. 5арк. іл.

-\\- схем №6-40[7]с: іл, 1арк. іл.

Том 1-6 (січень - серпень)
частина вип.

Конволют

№3 - не має стор. 49-50.

Примітка: 17. XI, 2010

АРХІТЕКТУРА РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ

ОРГАН СПІЛКИ
РАДЯНСЬКИХ АРХІТЕКТОРІВ УРСР

№ 2

З М І С Т

Згряя фашистських псів знищена	1	
Положення про вибори до Верховної Ради УРСР	3	
Свято Радянського народу	8	
Арх. О. Касьянов—Будинок Червоної армії і флоту в Харкові	11	
Архітектори: В. Поліщук, А. Фельбейн, Г. Шлаканьов—Типове проектування жи- лих, громадських та комунальних будинків	13	
Житлове будівництво		
Арх. Н. Каневський—На зниження собівар- тості—всі сили і думки архітектора	21	
Арх. М. Холостенко—Жилий блок, як елемент міської забудови	23	
Архітектура колгоспного села		
Арх. Р. Лерман—Парки культури і відпочинку на селі	29	
Дипломанти І. Мигай і В. Антощук—Назустріч вимогам колгоспного села	31	
Виставка студентських робіт в україн- ському художньому інституті		36
Арх. П. Юрченко—Архітектура бібліотечних бу- динків (Огляд найбільших бібліотек світу)	41	
Арх. худ. В. Фельдман—Нотатки аквареліста	49	
Хроніка	52	

Обкладинка архітектора М. Ашкіназі. Рисунок на
обкладинці—Деталь монумента на площі III Інтернаціо-
налу (Київ) у пам'ять звільнення Києва від поляків—
скульпторів Лисенко та Муравіна.

Відповідальний редактор Г. ГОЛОВКО

Адреса редакції: Пушкінська 1, тел. 3-17-00.

Зам. № 349. Уповноваж. Головліту № 1538. Тираж 2400. Друков.
арк. 7. Паперов. арк. 3 $\frac{1}{2}$. Формат паперу 62 x 94 $\frac{1}{8}$. Знаків у
1 паперов. арк. 100 т. Здано у виробництво 26 II 1938 р. Підписано
до друку 24 IV 1938 р.

Кн. ф-на Держполітвидаву при РНЦ УРСР. Київ, Сінний майдан, 14.

ЗГРАЯ ФАШИСТСЬКИХ ПСІВ ЗНИЩЕНА

Вирок Військової Колегії Верховного Суду СРСР про розстріл засуджених у справі антирадянського «право-троцькістського блоку» виконаний. Бухарін, Риков, Ягода, Крестінський, Розенгольц, Іванов, Чернов, Гринько, Зеленський, Ікрамов, Ходжаєв, Шарангович, Зубарев, Буланов, Левін, Казаков, Максимов-Діновський, Крючков — ці найзліші вороги народу розстріляні! Згряя фашистських убивців, шпигунів і шкідників стерта з лица землі.

Знищення антирадянського «право-троцькістського блоку» — нова блискуча перемога радянського народу над ворогами. Розгромлений найозвіріліший передовий загін фашистських агресорів.

У дні процесу наша країна, все чесне людство жило єдиним почуттям загостреної священної ненависті до ворогів трудящих. Процес антирадянського «право-троцькістського блоку» з величезною силою показав огидне, звіряче лице фашизму, вірні агенти якого — троцькістсько-бухарінські шпигуни і вбизці намагалися схопити за горло радянський народ і кинути його в прірву капіталістичної експлуатації і гніту. Кожний день судового слідства розкривав усе нові й нові злочини цих звірів і катів, з кожним днем накалювалась країна, проти якої готувалися жажливі підступи. За стінами Будинку Спілок, де засідав суд, вирувала гроза народного гніву, багатотисячні мітинги і збори вимагали одного — знищити прокляту гадину!

Зрозумілі ці почуття народні. Радянський народ безконечно любить свою батьківщину, партію Леніна — Сталіна, своїх вождів. Величезна будівля соціалізму споруджена у наполегливій і чесній праці мільйонів. Ми горді свідомістю того, що зуміли пронести крізь усі перешкоди і труднощі непохитну волю до перемоги і втілили мрії у дійсність. День-у-день будівля соціалізму стає все більш прекрасною, день-у-день, годину в годину все щасливішим і радіснішим стає наше життя, життя наших дітей. Соціалізм міцно увійшов в побут радянського народу, і ніяка сила неспроможна повернути нас назад.

Розкриті на процесі усі підлі задуми троцькістсько-бухарінських бандитів і їх хазяїв з іноземних розвідок викликали вибух ненависті в нашій країні, країні вільній і незалежній, люди якої є творцями і господарями свого життя. Весь наш народ прийшов у рух, готовий грудьми захищати свої великі завойовання, готовий до останньої краплі крові боротися за честь і незалежність батьківщини.

Троцькістсько-бухарінські бандити готували війну і поразку СРСР у цій війні. У годину грізної небезпеки вони мали намір відкрити фронт і впустити фашистські полчища на нашу землю, щоб залити її кров'ю трудящих. В ім'я реставрації капіталізму, в ім'я повернення капіталістичної експлуатації вони вже запродували

радянську країну, віддаючи зорогам Україну, Білорусію, Примор'я, Середньо-Азіатські і Закавказькі республіки. Протягом багатьох років учасники «право-троцькістського блоку» були прямими і платними агентами іноземних розвідок, і вся їх діяльність зводилася до того, щоб послабити воєнну міць СРСР і підготувати його поразку у майбутній схватці з імперіалістами.

За директивою іноземних розвідок і їх голов-шпигуна Троцького троцькістсько-бухарінські шпигуни поставили своєю метою також паралізувати господарське життя нашої країни, викликати озлоблення трудящих проти радянської влади. Це вони пускали під відкоси поїзди з військовим вантажем, псували запаси сільськогосподарських продуктів, поширювали епідемічні захворювання худоби, заплутували фінанси, це вони підсипали в масло цвяхи і бите скло, щоб рвати шлунки трудящих.

У сморідному троцькістсько-бухарінському підпіллі, яке об'єднало всю контрреволюційну наволоч — троцькістів, правих, зінов'євців, меншовиків, есерів, буржуазних націоналістів, царських охоранників і провокаторів, підготовлялися бандитсько-повстанські куркульські кадри для організації збройних виступів проти радянської влади. За прямим зговором з іноземними розвідками і за завданням Іуди Троцького «право-троцькістський блок» організував ряд терористичних актів проти керівників партії та уряду. Руки троцькістсько-бухарінських бандитів обгарені священною кров'ю незабутнього Сергія Мироновича Кірова. Це вони — вбивці славних більшовиків Вячеслава Рудольфовича Менжинського, Валеріана Володимировича Куйбишева, великого російського письменника Олексія Максимовича Горького і його сина. Радянський народ ніколи не простить втрату цих людей.

Верховний суд розкрив увесь ланцюг злочинів, вчинених троцькістсько-бухарінськими негідниками. Вони ніколи нічого спільного не мали з народом. Що можуть спільного мати з народом ці негідники, які ще в 1918 році робили замах на життя Леніна, ставили своєю метою повалити радянський уряд, заарештувати і вбити Леніна, Сталіна і Свердлова?!

Вироком Верховного Суду над троцькістсько-бухарінськими гадинами наш народ зустрів з величезним задо-

воленням. Під цим вироком стоїть підпис усіх трудящих, об'єднаних великою любов'ю до своєї батьківщини, до Сталінського Центрального Комітету і Радянського уряду. Іншого вироку і не могло бути! Зброєносцям контрреволюції, агентам іноземних розвідок, терористам, диверсантам і шкідникам нема і не може бути пощади, нема і не буде їм життя на радянській землі!

Рік тому, виступаючи на Пленумі Центрального Комітету партії, товариш Сталін попереджав партію: «Хіба не ясно, що поки існує капіталістичне оточення, існуватимуть у нас шкідники, шпигуни, диверсанти і вбивці, яких засилають у наші тили агенти іноземних держав?». Товариш Сталін розкрив підступні методи іноземних розвідок і озброїв усю партію, всіх трудящих вмінням викривати воррга, як би майстерно він не маскувався. Весь радянський народ в повній мірі оцінює колосальне значення вказівок товариша Сталіна. Вони врятували життя десяткам і сотням тисяч радянських людей, вони дозволили знайти зміїні нори ворогів, спіймати їх і знищити.

Радянська розвідка, озброєна сталінською пильністю, керована любимим сином народу Миколою Івановичем Єжовим, показала ворогові, на що вона здатна. До наших господарських успіхів ми можемо тепер приєднати і успіхи по розгрому та викорчовуванню ворогів. Влучні і нещадні удари радянської розвідки служать кращим доказом того, що ми навчилися розпізнавати ворога і бити його наповал. Хай пам'ятають про це іноземні розвідки і їх агентура!

Банда фашистських розбійників, на радість всього радянського народу, знищена! Їх оплакують лише іноземні розвідки; вони втратили вірних холопів і відданих головорізів. Ми ж підемо своїм шляхом, будуючи нове, щасливе життя, ні на одну хвилину не забуваючи про капіталістичне оточення. І всі ті, хто наважиться перешкодити нашій мирній праці, всі ті, хто замишляє чорну справу зради і запродавства, зустрінуть смерть. Радянський народ нікому не дозволить зазіхнути на його завоювання, свободу і незалежність.

(«Правда» від 16/III 1938 р.)

ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ „ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИБОРИ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УРСР“

ПОСТАНОВА V СЕСІЇ ЦЕНТРАЛЬНОГО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ
УРСР XIII СКЛИКАННЯ

Центральний Виконавчий Комітет УРСР постановляє:

Затвердити „Положення про вибори до Верховної Ради
Української Радянської Соціалістичної Республіки“.

Голова Центрального Виконавчого Комітету УРСР
Г. ПЕТРОВСЬКИЙ

В. о. секретаря Центрального Виконавчого Комітету УРСР —
Член Президії ЦВК УРСР В. АНДРЕЄВ

Київ, 21 лютого 1938 р.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИБОРИ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УРСР

Розділ I

ВИБОРЧА СИСТЕМА

Стаття 1. На підставі статті 133 Конституції УРСР вибори депутатів до Верховної Ради УРСР проводяться виборцями на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні.

Стаття 2. На підставі статті 134 Конституції УРСР вибори депутатів є загальними: всі громадяни УРСР, які досягли 18 років, незалежно від расової і національної приналежності, віросповідання, освітнього цензу, осілості, соціального походження, майнового стану і минулої діяльності, мають право брати участь у виборах депутатів і бути обраними до Верховної Ради УРСР, за винятком божевільних і осіб, засуджених судом з позбавленням виборчих прав.

Стаття 3. На підставі статті 135 Конституції УРСР вибори депутатів є рівними: кожний громадянин має один голос; усі громадяни беруть участь у виборах на рівних засадах.

Стаття 4. На підставі статті 136 Конституції УРСР жінки користуються правом обирати і бути обраними нарівні з чоловіками.

Стаття 5. На підставі статті 137 Конституції УРСР громадяни, які перебувають у лавах Червоної Армії, ко-

ристуються правом обирати і бути обраними нарівні з усіма громадянами.

Стаття 6. На підставі статті 141 Конституції УРСР кандидати при виборах виставляються по виборчих округах.

Розділ II

СПИСКИ ВИБОРЦІВ

Стаття 7. Списки виборців складаються у містах міською Радою депутатів трудящих, а в містах з районним поділом — районною Радою; у сільських місцевостях — сільською (станиці, села, хутора) Радою депутатів трудящих.

Стаття 8. До списків виборців включаються всі громадяни, які мають виборче право і проживають (постійно або тимчасово) на момент складання списків на території даної Ради і які досягли на день виборів 18 років.

Стаття 9. Не вносяться до списків виборців особи, позбавлені виборчих прав за судовими вироками протягом усього встановленого вироком строку позбавлення виборчих прав, а також особи, визнані у встановленому порядку божевільними.

Стаття 10. Списки виборців складаються по кожній виборчій дільниці в алфавітному порядку з зазначенням прізвища, імені, по-батькові, віку й місця проживання

виборця і підписуються головою та секретарем Ради депутатів трудящих.

Стаття 11. Ніхто з виборців не може бути внесений більш як до одного виборчого списку.

Стаття 12. Списки виборців, які перебувають у військових частинах і військових з'єднаннях, складаються командуванням за підписами командирів і військового комісара. Усі інші військовослужбовці вносяться до списків виборців за місцем проживання відповідними Радами депутатів трудящих.

Стаття 13. Списки виборців виборчих дільниць, утворених при лікарнях, родильних будинках, санаторіях і інших лікувальних закладах, складаються як на хворих громадян, так і на медичний персонал, який перебуває на чергуванні у день виборів.

У виборах не можуть брати участь хворі, які перебувають у скарлатинозних і дифтерійних відділах.

Стаття 14. За 30 днів до виборів Рада депутатів трудящих вивіщує списки виборців для загального огляду, або забезпечує виборцям можливість ознайомлюватися з цими списками в приміщенні Ради.

Стаття 15. Оригінал списків виборців зберігається відповідно в Раді депутатів трудящих і військової частині або військовому з'єднанні.

Стаття 16. При зміні виборцем місця свого перебування в період між опублікуванням списку виборців і днем виборів відповідна Рада депутатів трудящих видає йому за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, «посвідку на право голосування» і відмічає в списку виборців — «вибув»; у пункті нового місця проживання — постійного чи тимчасового — виборець вноситься до списку виборців при пред'явленні посвідчення особи, а також «посвідки на право голосування».

Стаття 17. Заява про неправильність у списку виборців (невключення до списку, виключення з списку, перекручення прізвища, імені, по-батькові, неправильне включення до списку осіб, позбавлених виборчих прав) подається до Ради депутатів трудящих, яка опублікувала список.

Стаття 18. Виконавчий комітет Ради депутатів трудящих зобов'язаний розглянути кожну заяву про неправильність у списку виборців у триденний строк.

Стаття 19. Після розгляду заяви про неправильність у списку виборців, виконавчий комітет Ради депутатів трудящих зобов'язаний або внести необхідні виправлення до списку виборців, або видати заявникові писану довідку про мотиви відхилення його заяви; при незгоді з рішенням Ради депутатів трудящих заявник може подати скаргу до народного суду.

Стаття 20. Народний суд протягом трьох днів зобов'язаний у відкритому судовому засіданні з викликом заявника і представника Ради розглянути скаргу на неправильність у списку і про своє рішення негайно сповістити як заявника, так і Раду. Рішення народного суду остаточне.

Розділ III

ВИБОРЧІ ОКРУГИ ПО ВИБОРАХ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УРСР

Стаття 21. На підставі статті 21 Конституції УРСР Верховна Рада УРСР обирається громадянами УРСР по виборчих округах.

Стаття 22. Виборча округа по виборах до Верховної Ради УРСР складається за принципом: 100.000 насе-

лення — на округу. Кожна виборча округа по виборах до Верховної Ради УРСР посилає одного депутата.

Стаття 23. Утворення виборчих округ по виборах до Верховної Ради УРСР провадиться Президією Верховної Ради УРСР.

Стаття 24. Список виборчих округ по виборах до Верховної Ради УРСР опубліковується Президією Верховної Ради УРСР одночасно з призначенням дня виборів.

Розділ IV

ВИБОРЧІ ДІЛЬНИЦІ

Стаття 25. Для приймання виборчих бюлетенів і підрахунку голосів територія міст і районів, які входять до виборчих округ, поділяється на виборчі дільниці.

Стаття 26. Утворення виборчих дільниць провадиться в містах міськими Радами депутатів трудящих, у містах з районним поділом — районними Радами депутатів трудящих; у сільських місцевостях — районними Радами депутатів трудящих.

Стаття 27. Утворення виборчих дільниць провадиться не пізніше як за 45 днів до виборів.

Стаття 28. Територія сільради, що налічує не більше 2.000 населення, становить, як правило, одну виборчу дільницю; у кожному селі, селищі, станиці, що налічує від 500, але не більше 2.000 населення, організується окрема виборча дільниця.

Стаття 29. У селищах або групі селищ з населенням менше 500 чоловік, але не нижче 300 чоловік, у тих випадках, коли відстань від таких селищ до центру виборчої дільниці перевищує 10 кілометрів, можуть бути утворені окремі виборчі дільниці.

Стаття 30. Міста, робітничі селища, а також села й територія сільради, які налічують більше 2.000 населення, поділяються на виборчі дільниці з розрахунку одна виборча дільниця на 1.500 — 2.500 чоловік населення.

Стаття 31. Військові частини і військові з'єднання становлять окремі виборчі дільниці в кількості не менше 50 і не більше 1.500 виборців, які входять до виборчої округи за місцем перебування частини або військового з'єднання.

Стаття 32. При лікарнях, родильних будинках, санаторіях, будинках інвалідів з кількістю виборців не менше 50 утворюються окремі виборчі дільниці.

У лікарнях з кількома корпусами допускається утворення виборчих дільниць при окремих корпусах при наявності з кожному з них не менше як 50 виборців.

В лікарнях і інших лікувальних закладах, де окремі виборчі дільниці не організуються, допускається приймання виборчих бюлетенів у самих лікарнях і лікувальних закладах виділеними членами виборчих комісій. У цих випадках лікарні постачаються окремими виборчими скриньками.

Стаття 33. Судна з кількістю виборців не менше 25, що перебувають у плаванні в дні виборів, можуть становити окремі виборчі дільниці, які входять до виборчих округ за місцем приписки судна.

У пасажирських поїздах далекого слідування, які перебувають у день виборів у дорозі, утворюються виборчі дільниці для приймання бюлетенів від пасажирів-виборців, що мають «посвідку на право голосування».

Розділ V
ВИБОРЧІ КОМІСІЇ

Стаття 34. Центральна виборча комісія по виборах до Верховної Ради УРСР складається з представників громадських організацій і товариств трудящих і затверджується Президією Верховної Ради УРСР одночасно з опублікуванням дня виборів.

Стаття 35. Центральна виборча комісія утворюється в складі голови, заступника голови, секретаря і 12 членів.

Стаття 36. Центральна виборча комісія:

а) стежить на всій території УРСР за неухильним виконанням у ході виборів «Положення про вибори до Верховної Ради УРСР»;

б) розглядає скарги на неправильні дії виборчих комісій і ухвалює по скаргах остаточні рішення;

в) встановлює зразки печаток, виборчих скриньок, форму «посвідки на право голосування», форму і колір виборчого бюлетеня і конвертів, форму списку виборців, форму протоколів по підрахунку голосів, форму посвідки про обрання;

г) реєструє депутатів, обраних до Верховної Ради УРСР;

д) здає мандатній комісії Верховної Ради УРСР діловодство по виборах.

Стаття 37. У кожній окрузі утворюється Округна по виборах до Верховної Ради УРСР виборча комісія.

Стаття 38. Округні по виборах до Верховної Ради УРСР виборчі комісії складаються з представників громадських організацій і товариств трудящих і затверджуються по Молдавській АРСР — Президією Верховної Ради Молдавської АРСР, по областях — обласними Радами депутатів трудящих не пізніше як за 55 днів до виборів.

Стаття 39. Округна по виборах до Верховної Ради УРСР виборча комісія утворюється в складі голови, заступника голови, секретаря і 8 членів.

Стаття 40. Округна по виборах до Верховної Ради УРСР виборча комісія:

а) стежить за вчасною організацією виборчих дільниць відповідними виконавчими комітетами Рад депутатів трудящих;

б) встановлює порядкові номери виборчих дільниць;

в) стежить за вчасним складанням і доведенням до загального відома списків виборців;

г) реєструє виставлених з додержанням вимог Конституції УРСР і «Положення про вибори до Верховної Ради УРСР» кандидатів у депутати до Верховної Ради УРСР;

д) постачає Дільничним виборчим комісіям виборчі бюлетені і конверти за встановленою формою;

е) провадить підрахунок голосів і встановлює наслідки виборів по окрузі;

є) подає до Центральної виборчої комісії діловодство по виборах;

ж) видає обраному депутатові посвідку про обрання.

Стаття 41. Дільничні виборчі комісії складаються з представників громадських організацій і товариств трудящих і затверджуються в містах міськими Радами депутатів трудящих, а в містах з районним поділом — районними Радами депутатів трудящих; у сільських місцевостях — районними Радами депутатів трудящих — не пізніше як за 40 днів до виборів.

Стаття 42. Дільнична виборча комісія утворюється в складі голови, заступника голови, секретаря і 4—8 членів.

Стаття 43. Дільнична виборча комісія:

а) провадить по виборчій дільниці приймання виборчих бюлетенів;

б) провадить підрахунок голосів по кожному кандидату в депутати Верховної Ради УРСР;

в) передає діловодство по виборах до Округної виборчої комісії.

Стаття 44. Засідання Центральної виборчої комісії, Округних і Дільничних виборчих комісій вважаються дійсними, якщо в них бере участь більше половини загального складу комісії.

Стаття 45. Усі питання у виборчих комісіях вирішуються простою більшістю голосів; при рівності голосів — голос голови дає перевагу.

Стаття 46. Витрати, зв'язані з проведенням виборів до Верховної Ради УРСР, провадяться за рахунок держави.

Стаття 47. Центральна виборча комісія, Округні і Дільничні виборчі комісії мають свою печатку за зразком, установленим Центральною виборчою комісією.

Розділ VI

ПОРЯДОК ВИСТАВЛЕННЯ КАНДИДАТІВ
У ДЕПУТАТИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УРСР

Стаття 48. Право виставлення кандидатів до Верховної Ради УРСР забезпечується за громадськими організаціями і товариствами трудящих — на підставі статті 141 Конституції УРСР: за комуністичними партійними організаціями, професійними спілками, кооперативами, організаціями молоді, культурними товариствами та іншими організаціями, зареєстрованими у встановленому законом порядку.

Стаття 49. Право виставлення кандидатів здійснюють як центральні органи громадських організацій і товариств трудящих, так і їх республіканські, обласні і районні органи, так само як загальні збори робітників і службовців по підприємствах, червоноармійців — по військових частинах, а також загальні збори селян по колгоспах, робітників і службовців радгоспів — по радгоспах.

Стаття 50. Кандидати в депутати не можуть бути членами Округних по виборах до Верховної Ради УРСР виборчих комісій, а також Дільничних виборчих комісій тієї округи, де вони виставлені кандидатами в депутати.

Стаття 51. Не пізніше як за 30 днів до виборів усі громадські організації або товариства трудящих, які висувують кандидатів у депутати Верховної Ради УРСР, зобов'язані зареєструвати кандидатів у депутати у відповідній Округній по виборах до Верховної Ради УРСР виборчій комісії.

Стаття 52. Округні по виборах до Верховної Ради УРСР виборчі комісії зобов'язані зареєструвати всіх кандидатів у депутати Верховної Ради УРСР, виставлених громадськими організаціями і товариствами трудящих з додержанням вимог Конституції УРСР і «Положення про вибори до Верховної Ради УРСР».

Стаття 53. Громадська організація або товариство трудящих, які висувують кандидата в депутати Верховної Ради УРСР, зобов'язані подати до Округної виборчої комісії такі документи:

а) протокол зборів чи засідання, що висунули кандидата в депутати, підписаний членами Президії, з зазначенням їх віку, місця проживання, назви організації, яка висунула кандидата, з зазначенням місця, часу і кількості

учасників зборів чи засідання, що висунули кандидата в депутати, при чому в протоколі повинні бути вказані прізвище, ім'я, по-батькові кандидата в депутати, його вік, місце проживання, партійність, заняття;

б) заяву кандидата в депутати про його згоду балотуватися по даній виборчій окрузі від організації, що його виставила.

Стаття 54. Кандидат у депутати Верховної Ради УРСР може голосуватися тільки в одній окрузі.

Стаття 55. Відмовлення Окружної по виборах до Верховної Ради УРСР виборчої комісії в реєстрації кандидата в депутати може бути оскаржене в дводенний строк у Центральну виборчу комісію, рішення якої є остаточним.

Стаття 56. Прізвище, ім'я, по-батькові, вік, заняття, партійність кожного зареєстрованого кандидата в депутати Верховної Ради УРСР і назва громадської організації, яка висунула кандидата, опубліковуються Окружною виборчою комісією не пізніше як за 25 днів до виборів.

Стаття 57. Усі зареєстровані кандидати в депутати Верховної Ради УРСР підлягають обов'язковому включенню до виборчого бюлетеня.

Стаття 58. Окружні по виборах до Верховної Ради УРСР виборчі комісії зобов'язані не пізніше як за 15 днів до виборів у Верховну Раду УРСР надрукувати і розіслати всім дільничним виборчим комісіям виборчі бюлетені.

Стаття 59. Виборчі бюлетені друкуються мовами населення відповідної виборчої округи.

Стаття 60. Виборчі бюлетені друкуються за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, і в кількості, яка забезпечує виборчими бюлетенями всіх виборців.

Стаття 61. Кожній організації, яка виставила кандидата, зареєстрованого в Окружній виборчій комісії, так само як кожному громадянину УРСР, забезпечується право безборонної агітації за цього кандидата на зборах, у пресі й іншими способами, згідно з статтею 124 Конституції УРСР.

Розділ VII

ПОРЯДОК ГОЛОСУВАННЯ

Стаття 62. Вибори до Верховної Ради УРСР провадяться протягом одного дня — загального для УРСР.

Стаття 63. День виборів до Верховної Ради УРСР встановлюється Президією Верховної Ради УРСР не пізніше як за 2 місяці до строку виборів. Вибори провадяться у неробочий день.

Стаття 64. Щодня протягом останніх 20 днів перед виборами Дільнична виборча комісія опубліковує або широко оповіщає виборців якимнебудь іншим способом про день виборів і місце виборів.

Стаття 65. Подача голосів виборцями провадиться в день виборів від 6 години ранку до 12 години ночі, за місцевим часом.

Стаття 66. О 6 годині ранку в день виборів голова Дільничної виборчої комісії в присутності її членів перевіряє виборчі скриньки і наявність складеного за встановленою формою списку виборців, після чого закриває і опечатує скриньки печаткою комісії і запрошує виборців приступити до подачі голосів.

Стаття 67. Кожний виборець голосує особисто, з'являючись для цього в приміщенні для голосування, при чому подача голосів виборцями провадиться шляхом опускання у виборчу скриньку виборчого бюлетеня, запечатаного в конверт.

Стаття 68. У приміщенні для виборів виділяється для заповнення бюлетенів окрема кімната, в якій під час голосування забороняється присутність будького, з тому числі і членів Дільничної виборчої комісії, крім голосуючих; при допущенні в кімнату для заповнення бюлетенів одночасно кількох виборців, вона повинна бути устаткована перегородками або ширмами за числом виборців, що допускаються одночасно.

Стаття 69. Виборець, який з'явився до виборчого приміщення, пред'являє секретареві або членові Дільничної виборчої комісії або паспорт, або колгоспну книжку, або профспілковий квиток, або інше посвідчення особи і після перевірки по списку виборців і відмітки в списку виборців одержує виборчий бюлетень і конверт встановленого зразка.

Стаття 70. На осіб, які з'явилися у приміщення для виборів з «посвідкою на право голосування», згідно з статтею 16 цього «Положення про вибори до Верховної Ради УРСР», Дільнична виборча комісія веде окремий список, який додається до списку виборців.

Стаття 71. Виборець у кімнаті, відведеної для заповнення виборчих бюлетенів, залишає у виборчому бюлетені прізвище того кандидата, за якого він голосує, викреслюючи решту; вклавши бюлетень у конверт і заклеївши його, виборець переходить у кімнату, де міститься Дільнична виборча комісія, і опускає конверт з виборчим бюлетенем у виборчу скриньку.

Стаття 72. Виборці, які не мають змоги через неписьменність або якунебудь фізичну ваду самостійно заповнити виборчі бюлетені, вправі запросити до кімнати, де заповнюються виборчі бюлетені, будьякого іншого виборця для заповнення виборчого бюлетеня.

Стаття 73. Виборна агітація у виборчому приміщенні під час подачі голосів не допускається.

Стаття 74. Відповідальність за порядок у виборчому приміщенні несе голова комісії, і його розпорядження для всіх присутніх обов'язкові.

Стаття 75. О 12 годині ночі дня виборів голова Дільничної виборчої комісії оголошує подачу голосів закінченою, і комісія приступає до розкриття виборчих скриньок.

Розділ VIII

ВИЗНАЧЕННЯ НАСЛІДКІВ ВИБОРІВ

Стаття 76. У приміщенні, де Дільнична виборча комісія провадить підрахунок голосів, при підрахунку голосів мають право бути присутніми спеціально на те уповноважені представники громадських організацій і товариств трудящих, а також представники преси.

Стаття 77. Дільнична виборча комісія, розкривши скриньки, звіряє число поданих конвертів з числом осіб, які брали участь у голосуванні, і наслідки звіряння заносить у протокол.

Стаття 78. Голова Дільничної виборчої комісії розкриває конверти і оголошує в присутності всіх членів Дільничної виборчої комісії наслідки голосування по кожному бюлетеню.

Стаття 79. На кожного кандидата в депутати ведеться лічильний лист у двох примірниках секретарем комісії і уповноваженими на те членами Дільничної виборчої комісії.

Стаття 80. Визнаються недійсними бюлетені:

- а) невстановленого зразка і кольору;
- б) подані без конверта або в конверті невстановленого зразка;

в) з кількістю кандидатів, яка перевищує число депутатів, що обираються.

Стаття 81. При виникненні сумнівів у дійсності виборчого бюлетеня питання вирішується Дільничною виборчою комісією шляхом голосування, що відмічається в протоколі.

Стаття 82. Дільнична виборча комісія складає за встановленою формою протокол голосування в двох примірниках, які підписуються усіма членами Дільничної виборчої комісії, в тому числі обов'язково головою і секретарем.

Стаття 83. У протоколі голосування Дільничної виборчої комісії повинно бути зазначено:

- а) час початку і закінчення подачі голосів;
- б) число виборців, які подали голоси за списком виборців;
- в) число виборців, які подали голоси за «посвідками на право голосування»;
- г) число поданих конвертів;
- д) короткий виклад заяв і скарг, поданих до Дільничної виборчої комісії, і ухвалені Дільничною виборчою комісією рішення;
- е) наслідки підрахунку голосів по кожному кандидату.

Стаття 84. Після закінчення підрахунку голосів і складання протоколу, голова комісії оголошує наслідки голосування в присутності всіх членів комісії.

Стаття 85. Один примірник протоколу голосування, складеного Дільничною виборчою комісією, з обома примірниками лічильних листів на кандидатів у депутати Верховної Ради УРСР надсилається через посланця протягом 24 годин до Окружної по виборах до Верховної Ради УРСР виборчої комісії.

Стаття 86. Усі виборчі бюлетені (окремо дійсні і окремо визнані недійсними) повинні бути опечатані печаткою Дільничної виборчої комісії і разом з другим примірником протоколу голосування та печаткою здані головою Дільничної виборчої комісії на схов: у містах — міським Радам депутатів трудящих, а в містах з районним поділом — районним Радам депутатів трудящих; у сільських місцевостях — районним Радам депутатів трудящих.

Стаття 87. На Ради депутатів трудящих покладається обов'язок зберігати виборчі бюлетені аж до затвердження мандата депутата від відповідної округи Верховною Радою УРСР.

Стаття 88. Окружна по виборах до Верховної Ради УРСР виборча комісія провадить підрахунок голосів на підставі протоколів, поданих Дільничними виборчими комісіями.

Стаття 89. У приміщенні, де Окружна виборча комісія провадить підрахунок голосів, мають право бути присутніми при підрахунку голосів спеціально на те уповноважені представники громадських організацій і товариств трудящих, а також представники преси.

Стаття 90. На кожного кандидата Окружна виборча комісія веде в двох примірниках лічильний лист, у якому відмічається кількість голосів, одержаних кожним кандидатом у депутати.

Стаття 91. Окружна виборча комісія складає протокол голосування в двох примірниках, які підписуються всіма членами Окружної виборчої комісії, у тому числі обов'язково головою і секретарем.

Стаття 92. У протоколі Окружної виборчої комісії повинно бути зазначено:

- а) загальне число виборців по округі;

б) загальне число виборців, які взяли участь у голосуванні;

в) число голосів, поданих за кожного кандидата в депутати;

г) короткий виклад заяв і скарг, поданих до Окружної виборчої комісії, і ухвалені Окружною виборчою комісією рішення.

Стаття 93. Не пізніше як через 24 години після закінчення підрахунку голосів, голова Окружної по виборах до Верховної Ради УРСР виборчої комісії зобов'язаний переслати перший примірник протоколу з доданими лічильними листами в запечатаному вигляді через посланця до Центральної виборчої комісії.

Стаття 94. Кандидат у депутати Верховної Ради УРСР, який одержав абсолютну більшість голосів, тобто більше половини всіх голосів, поданих по округі і визнаних дійсними, вважається обраним.

Стаття 95. Після підписання протоколу голова Окружної по виборах до Верховної Ради УРСР виборчої комісії оголошує наслідки виборів і видає обраному кандидатові в депутати Верховної Ради УРСР посвідку про обрання.

Стаття 96. Якщо ні один з кандидатів не дістав абсолютної більшості голосів, відповідна Окружна виборча комісія відмічає про це окремо в протоколі і повідомляє Центральну виборчу комісію і одночасно оголошує перебалотування двох кандидатів, які дістали найбільшу кількість голосів, а також призначає день перебалотування не пізніше як у двотижневий строк після закінчення першого туру виборів.

Стаття 97. Якщо подана кількість голосів по округі становить менше половини виборців, які мають право голосувати по цій округі, Окружна виборча комісія по виборах до Верховної Ради УРСР відмічає про це окремо в протоколі і повідомляє негайно Центральну виборчу комісію, при чому в цьому разі Центральна виборча комісія призначає нові вибори не пізніше як у двотижневий строк після перших виборів.

Стаття 98. Перебалотування кандидатів у депутати, так само, як і нові вибори замість визнаних недійсними, провадяться за списками виборців, складеними для перших виборів і з цілковитій відповідності з цим «Положенням про вибори до Верховної Ради УРСР».

Стаття 99. В разі вибуття депутата з складу Верховної Ради УРСР, Президія Верховної Ради УРСР у двотижневий строк призначає у відповідній виборчій округі строк виборів нового депутата, але не пізніше, як у двомісячний строк після вибуття депутата з складу Верховної Ради УРСР.

Стаття 100. Кожний, хто шляхом насильства, обману, загрози або підкупу перешкоджатиме громадянину УРСР у здійсненні його права обирати і бути обраним до Верховної Ради УРСР, карається позбавленням волі на строк до двох років.

Стаття 101. Службова особа Ради або член виборчої комісії, які учинили підробку виборчих документів або завідомо неправильний підрахунок голосів, — караються позбавленням волі на строк до трьох років.

Голова Центрального Виконавчого Комітету УРСР
Г. ПЕТРОВСЬКИЙ

В. о. секретаря Центрального Виконавчого Комітету УРСР —
Член Президії ЦВК УРСР В. АНДРЕЄВ

Київ, 21 лютого 1938 р.

С В Я Т О Р А Д Я Н С Ь К О Г О Н А Р О Д У

23 лютого вся радянська країна, весь наш могутній 170-мільйонний радянський народ святкували 20 річницю героїчної Червоної Армії і доблесного Військово-Морського Флоту.

Це славне 20-річчя ми відзначаємо з великим піднесенням і ентузіазмом, в умовах побудови соціалістичного суспільства в нашій країні, в обстанові дальшого зміцнення диктатури робітничого класу в СРСР на основі моральної і політичної єдності радянського народу.

За 20 років свого існування Робітничо-Селянська Червона Армія виконала величезні завдання, поставлені перед нею країною перемігшою пролетарської диктатури,— розгромила армії міжнародної контрреволюції, зберегла робітникам і селянам завойовані в Жовтневій соціалістичній революції заводи, фабрики, землю і права, вже довгі роки забезпечує мирну працю радянського народу від неодноразових спроб нападу на батьківщину трудящих всього світу — СРСР.

Наша Червона Армія — це озброєний трудовий радянський народ. Ось чому вона користується такою палкою любов'ю і оточена таким величезним піклуванням всіх трудящих. Ось чому її 20-річний ювілей — це всенародне соціалістичне свято.

Червона Армія була створена і любовно випестувана під керівництвом партії більшовиків. У її створенні і перемогах вирішальна роль належить вождям соціалістичної революції т.т. Леніну і Сталіну. Ці перемоги органічно зв'язані з іменами її кращих синів і бойових керівників — т.т. Ворошилова, Фрунзе, Кірова, Орджонікідзе, Куйбишева, Будьонного, Чапаєва, Котовського, Щорса і багатьох інших, широко відомих нашій країні і всьому світові, легендарних бійців і полководців.

Необхідність організації РСЧА неминуче впливала з того становища, в якому опинилася наша країна безпосередньо після перемоги Жовтневої соціалістичної революції. Скинуті Жовтневою революцією поміщики і капіталісти в союзі з міжнародним капіталом робили одчайдушні спроби повернути царство експлуатації, вдаючись для цього до найзвірячіших, найогидніших методів терору, саботажу, шкідництва і змови з іноземними капіталістами

та їх арміями. Партія більшовиків створила Червону Армію для того, щоб знищити ці одчайдушні спроби внутрішньої і міжнародної контрреволюції повернути «втрачений рай». У декреті про створення Червоної Армії В. І. Ленін писав, що «з переходом влади до трудящих і експлуатованих мас виникла необхідність створення нової армії, яка є оплотом радянської влади».

Весь історичний шлях РСЧА складається з 3-х головних етапів. Перший етап — 1918 — 1923 р.р. — заповнений громадянською війною і демобілізацією, яка була проведена після закінчення війни. Другий етап — 1924 — 1928 р.р. — почався військовою реформою і завершений остаточним організаційним оформленням Червоної Армії. Третій етап — 1928 — 1937 р.р. — роки першої і другої сталінських п'ятирічок, роки корінного технічного переозброєння Червоної Армії.

Славною попередницею Червоної Армії є Червона гвардія, у створенні якої величезна роль належить військовій організації нашої партії. Завдання оборони, які стояли перед радянською республікою після Жовтневої соціалістичної революції, були не під силу Червоній гвардії. Перед радянською владою постало завдання організувати регулярну Червону Армію. 28 січня 1918 року Ленін підписав декрет про організацію Робітничо-Селянської Червоної Армії на добровільних засадах. Незабаром після цього декрету була організована Всеросійська комісія по формуванню Червоної Армії. Основну роботу в цій комісії провадив організаційно-агітаційний відділ, комісаром якого був Л. М. Каганович. Переборюючи опір троцькістів і бухарінців, які люто боролися проти будівництва класової, регулярної, дисциплінованої Червоної Армії, партія і радянська влада зуміли всередині квітня 1918 року закликати сотні тисяч добровільців для боротьби з білогвардійцями та інтервентами.

Перехід від добровільної до обов'язкової військової служби здійснювався поступово після цілого ряду заходів підготовчого порядку, які забезпечували успішність проведення призовів. З цією метою декретом Раднаркому від 8 квітня 1918 року були засновані волосні, повітові, губернські і окружні комісаріати по військових справах.

22 квітня 1918 року був виданий декрет ВЦВК про обов'язкове навчання військовій справі всіх робітників і трудящих селян.

Володимир Ільч Ленін брав безпосередню участь в організації, будівництві і бойовій діяльності РСЧА. Разом з Леніним величезну роботу по організації озброєних сил і перемог Червоної Армії виконав товариш Сталін, який у роки громадянської війни особисто керував важливішими і вирішальними ділянками фронтів, завжди забезпечуючи перемогу над ворогами революції.

Характеризуючи роботу товариша Сталіна на фронтах громадянської війни, тов. Ворошилов вказує, що «ЦК, вірніше Ленін, перетворив Сталіна в спеціаліста по артуванню становища майже на всіх фронтах, де нависала небезпека або справі загрожувала катастрофа. Так було на царинському фронті, на Пермській ділянці третьої армії, в Ленінграді, на Заході, на Півдні, скрізь і всюди Сталін, як людина, яка витягає справу з хаосу і нерозберихи, врятовує становище на фронті».

Червона Армія міцніла, зростала і згуртовувалася в могутню і непереможну бойову силу у вогні громадянської війни, під керівництвом більшовицьких комісарів спавалася залізною пролетарською дисципліною.

В історію Червоної Армії 23 лютого ввійшло як найславніша дата. В цей день був опублікований, підписаний Леніним, декрет про створення РСЧА. В цей день Червона Армія вогнула полчища німецьких імперіалістів, які наступали на Петроград. Влітку 1918 року щойно створена РСЧА під майстерним керівництвом геніального посланця партії товариша Сталіна відстояла Царицин, розбила плани білогвардійських агентів німецького імперіалізму на Дону і ліквідувала загрозу наступу південних і східних білобандитів на Москву.

Розбиваючи ворогів, Червона Армія безперервно зростала і міцніла.

20 листопада 1918 року на чолі з Леніним була створена Рада оборони, а в грудні 1918 року були створені політичні відділи, які відіграли виняткову роль у справі згуртування РСЧА під лозунгами партії більшовиків — бойового керівника переможного озброєного повстання у Жовтні 1917 року.

Перші спроби Антанти повалити радянську владу зазнали поразки, і до початку січня 1919 року Червона Армія перейшла в загальний наступ на Східному фронті, зважаючи на що Антанта робить свій перший комбінований похід проти нашої батьківщини навесні 1919 року.

Товариш Сталін дає таку оцінку першого походу Антанти: «Весною 1919 року проти Радянської Росії був задуманий комбінований похід Колчака — Денікіна — Юденіча. Головний удар повинен був завдати Колчак, з яким Денікін сподівався з'єднатися в Саратові для спільного наступу на Москву зі Сходу. Юденічу був наданий допоміжний удар по Петрограду... Однак план цей не вдався: Колчак був відкинутий за Урал, Денікін був зупинений на лінії: річка Сейм-Лиски-Балашов; Юденіч відтіснений за Ямбург. Радянська Росія лишилася ціла і неушкоджена».

Усі сили були кинуті на боротьбу з Колчаком. Комбінованими ударами Червоної Армії і Флоту ворог був відкинутий від Петрограда і підступи до Петрограда звільнені.

У справі розгрому першого походу Антанти величезна роль належить товаришеві Сталіну.

Червона Армія розгромила і другий похід Антанти, проваджений восени 1919 року. «Він передбачав спільний напад Денікіна, Польщі, Юденіча (Колчак був скинутий з рахунку). Центр ваги походу лежить на цей раз на Півдні, в районі Денікіна» (Сталін).

Коли армії Денікіна, захопивши Курськ, підходили до Орла, а Юденіч знову загрожував Петрограду, більшовицька партія зосередила центр своєї уваги на Південному фронті. У цей серйозний і небезпечний момент В. І. Ленін посилає на денікінський фронт свого вірного соратника товариша Сталіна.

Ознайомившись з становищем на фронті, товариш Сталін цілком відкидає троцькістський план наступу через ворожі радянській владі райони і висуває свій план розгрому Денікіна. У листі до Леніна товариш Сталін так викладає зміст свого плану: «Поперше, тут ми будемо мати середовище не вороже, навпаки, симпатизуюче нам, що полегшить наше просування; подруге, ми одержуємо важливішу залізничну сітку (Донецьку) і основну артерію, яка живить армію Денікіна, — лінію Воронєж—Ростов... Потретьє, цим просуванням ми розсікаємо армію Денікіна на дві частини, з яких добровільчу залишаємо на з'їдіння Махнові, а козачі армії ставимо під загрозу заходу їм у тил; почетверте, ми одержуємо можливість посварити козаків з Денікіним, який (Денікін) в разі нашого успішного просування постарасться пересунути козачі частини на Захід, на що більшість козаків не піде... Поп'яте, ми одержуємо вугілля, а Денікін лишається без вугілля».

Цей сталінський план був схвалений ЦК ВКП(б), і в результаті Денікін був розгромлений. Україна і Північний Кавказ були зайняті червоними військами.

Велику роль у розгромі Денікіна відіграла Перша Кінна Армія, створена з ініціативи товариша Сталіна всупереч шаленому опору зрадника Троцького. Всі свої героїчні бої Перша Кінна Армія провела під безпосереднім керівництвом т.т. Ворошилова і Будьонного. Шлях її вкритий невмирущою славою.

У квітні 1920 року Антанта почала свій третій похід, нацькувавши на Радянську Росію панську Польщу.

«Третій похід Антанти відкривається при зовсім новій обстанові. Почати з того, що на відміну від попередніх походів цей похід не може бути названий комбінованим, бо не тільки відпали старі союзники (Колчак, Денікін, Юденіч), але й нові союзники (якщо є такі) ще не примкнули, якщо не рахувати сміховинного Петлюру з «його» сміховинними «військами». Польща стоїть проти Росії покищо одна, без серйозних бойових союзників... Внутрішнє становище Росії до моменту третього походу Антанти треба вважати таким, що в корені змінилося до кращого. Росія не тільки відкрила шлях до хлібних і паливних районів (Сибір, Україна, Північний Кавказ, Донецький басейн, Грозний, Бакун), але і скоротила кількість фронтів з шести до двох, доставши цим самим можливість зосередити свої війська на Заході» (Сталін, «Новий похід Антанти на Росію»).

Головний удар білополякам був нанесений на Південно-західному фронті, яким керував товариш Сталін. Вирішальну роль у бойових операціях по розгромі білополяків відіграла Перша Кінна Армія під командуванням т.т. Ворошилова і Будьонного.

Коли наступив розпал боротьби на польському фронті, виникла загроза наступу Врангеля. ЦК партії в своєму

рішенні від 2 серпня 1920 року доручив роботу по створенню нового фронту товаришеві Сталіну, який організував і провів ряд важливіших заходів по бойовій підготовці розгрому Врангеля, і тільки хвороба примусила товариша Сталіна перервати цю роботу, і завдання розгрому Врангеля блискуче виконав тов. Фрунзе.

Головна роль по атаці перекопських укріплень була покладена на частини 51-ї стр. дивізії під командою тов. В. К. Блюхера. 8-го листопада 1920 року о 3-ій годині 30 хв. ці частини штурмом взяли Перекопський вал і відкрили шлях у Крим доблесним арміям, очолюваним тов. Фрунзе.

При розгромі японських інтервентів у 1922 році велику роль відіграв тов. Блюхер.

З приводу зайняття Владивостока (25 жовтня 1922 р.) В. І. Ленін писав: «Скинута в море останні сили білогвардійців. Я думаю, наша Червона Армія надовго нас позбавила від всякого можливого повторення натиску білогвардійців на Росію або на будьяку з республік, прямо чи посередньо, тісно або більш-менш віддалено з нами зв'язаних».

Громадянська війна закінчилась поразкою білоімперіалістичних армій. Робітничо-Селянська Червона Армія з честю відстояла завоювання Великої Соціалістичної революції.

Червона Армія перемогла тому, що нею керувала велика партія Леніна—Сталіна. Важливою передумовою перемоги, здобутої Червоною Армією, була та політика союзу робітничого класу і трудящого селянства, яку незмінно проводила наша партія, а також те співчуття і підтримка, які виявляв Радянській Росії міжнародний пролетаріат. Червона Армія перемогла всупереч і проти злої волі ідушки-зрадника Троцького і мерзенних бухарінських покидьків, у боротьбі з ними за ленінсько-сталінську стратегію громадянської війни, спираючись на союз робітничого класу з селянством, організуючи армію Жовтня, як великий, спаяний залізною більшовицькою дисципліною, колектив.

Другий період історії Червоної Армії—1924—1928 р.р.—є етапом колосальної роботи по реорганізації армії і по посиленню її бойової моці. В цей період керівники Червоної Армії т.т. Фрунзе і Ворошилов проробляють велику роботу, по своєму значенню не менш серйозну і при тому не менш успішну, ніж у період громадянської війни. Тов. Ворошилов так характеризує цей етап:

«У підсумку робіт 1924 р.—1928 р. Червона Армія дістала сучасну стійку організацію, налагодила регулярне комплектування особового складу, одержала всі сучасні статuti, систематизувала і налагодила бойову підготовку рядових бійців і начальницького складу, розгорнула сітку вищих і середніх військово-навчальних закладів.

З армії, організаційно відсталой, Червона Армія в 1928 році перетворилася в армію сучасну, яка зробила для себе всі організаційно-навчальні висновки з досвіду останніх воєн».

Однак цей другий етап ще не забезпечував нашу армію всіма необхідними засобами військової техніки. У наслідок здійснення індустріалізації країни, в ході виконання першого і другого п'ятирічного планів «з країни слабкої і невідготовленої до оборони Радянський Союз перетворився в країну могутню в розумінні обороноздатності, в країну, готову до всяких випадковостей, в країну, здатну виробляти у масовому масштабі всі сучасні зна-

ряддя оборони і постачити ними всю армію в разі нападу зовні» (Сталін).

Перемоги п'ятирічок обновили Червону Армію, яка стала наймогутнішою армією в світі. Наша армія має сили, які здатні розтрощити ворога на тій території, звідки він нападатиме.

Секрет могутності і непереможності Червоної Армії—в її зв'язках з народом, в тому, що вона плоть від плоті робітників і селян. Наша Червона Армія і Червоний Флот—радість і гордість радянського народу, гордість і надія трудящих і експлуатованих мас всього світу.

Підбиваючи підсумки славного історичного ювілею РСЧА і РСЧФ, ми разом з товаришем Сталіним можемо сказати: «Партія пишається, що їй вдалося створити з допомогою робітників і селян першу в світі Червону Армію, яка у величезних битвах відстоювала і відстояла свободу робітників і селян.

Партія пишається, що Червоної Армії вдалося з честю пройти тяжкий шлях найжорстокіших боїв з внутрішніми і зовнішніми ворогами робітничого класу і селянства нашої країни, що їй вдалося оформитися у величезну бойову революційну силу на страх ворогам робітничого класу, на радість усім пригніченим і поневсленим».

Близько 17 років ми живемо в умовах мирного будівництва. За ці 17 років ми побудували соціалістичне суспільство в нашій країні, і всі ці роки Червона Армія зірро охороняла і охороняє мирну працю радянських громадян.

Не можна забувати про капіталістичне оточення, яке продовжує існувати навколо нас. Цей факт вимагає не послабної пильності і наполегливої роботи над зміцненням оборони країни. Товариш Сталін у відповіді комсомольцеві-пропагандистові Іванову писав: «Насправді було б смішно і безглуздо закривати очі на факт капіталістичного оточення і думати, що наші зовнішні вороги, наприклад, фашисти не спробують при нагоді вчинити на СРСР воєнний напад. Так можуть думати тільки сліпі бахвали або приховані вороги, які бажають усипити народ».

Фашисти вже не раз намагалися напасти на Радянський Союз, і тільки наша міць ще стримує фашистських палів війни. Ми пам'ятаємо і ніколи не забудемо, що презренні зрадники і запроданці з фашистського троцькістсько-бухарінського і буржуазно-націоналістичного бандитського табору намагалися організувати змови, підірвати міць нашої Червоної Армії. Якіри, гамарники, тухачевські, уборевичі й інші фашистські покидьки стерті з лиця землі! Червона Армія знищила той гнійний нарів, який утворився на її здоровому, більшовицькому тілі. Але уроки викриття презрених змовників ще і ще раз нагадують нам про те, що спроби підірвати нашу міць включені в плани фашистських держав. І ми тримаємо порох сухим!

Овіяна славою, оточена любов'ю і увагою всього 170-мільйонного колективу сталінських патріотів, Червона Армія непохитно стоїть на кордонах СРСР, готова в першу-ліпшу хвилину відповісти нищівним ударом на удар палів війни.

«Радянський народ радісно і гордо зустрічає ХХ-ту річницю РСЧА і РСЧФ, безупинно йдучи вперед, під водійством партії Леніна—Сталіна, під захистом своїх доблесних озброєних сил—до нових перемог соціалізму» («Правда»).

ПАМ'ЯТІ Г. К. ОРДЖОНІКІДЗЕ

Рік тому, 18 лютого 1937 року, раптово, від паралічу серця помер Григорій Костянтинович Орджонікідзе.

Найближчий друг і соратник великого Сталіна, він був вірним сином і другом народу, кристально чесним, непримиреним і благородним лицарем пролетарської революції.

Останні сім років свого життя він був наркомом важкої промисловості.

Це були роки тріумфального руху соціалістичної промисловості від перемоги до перемоги по шляху, накресленому товаришем Сталіним: «наздогнати й випередити» в технічному відношенні передові капіталістичні країни.

Його гаряче серце більшовика запалило вогнем ентузіазму серця сотень і тисяч вихованих ним робітників та інженерів у боротьбі за опанування висот світової техніки. В усій країні розгорнулося величне полум'я могутнього стахановського руху.

Нам, архітекторам, будівникам тов. Орджонікідзе пред'являв вимогу: «Будувати так, щоб якість наших будов була бездоганна».

«Коли тут говорять, що американці добре будують, то чому ж ми не можемо в себе так само добре будувати?» — говорив він на нараді з питаннях будівництва при ЦК ВКП(б).

«Ми можемо організувати краще, тому що у нас єдина могутня соціалістична промисловість, а не окремі приватні фірми, у нас тут єдина «фірма» — Радянський Союз».

Рік минув відтоді, як помер Г. К. Орджонікідзе. Але такі люди, вмираючи фізично, не уходять з життя. Його яскраве ім'я піднімається все вище над горизонтом, освітлюючи шлях людству до щастя, до комунізму. Нам, архітекторам це ім'я служитиме постійним джерелом творчої ініціативи дерзання і творчої пристрасті у створенні величної архітектури епохи Сталінської Конституції.

БУДИНОК ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ І ФЛОТУ В ХАРКОВІ

Архітектор О. КАСЬЯНОВ

Харківський Будинок Червоної Армії імені К. Є. Ворошилова побудований в 1932 році на основі використання триповерхової коробки будинку колишніх «присутственных мест».

Розташований на надзвичайно затисненій ділянці, Будинок Червоної Армії інтенсивно використовує цю ділянку. Під час перебудови були використані два дворики, що перебували в крилах симетричного будинку. В одному з цих двориків споруджено спортивний зал, в другому — театральний зал на одну тисячу місць.

Частина Будинку, в якій розміщено театр, зазнала, звичайно, значних змін, тому що потрібно було спорудити і повну сцену з колосниками, і фойє, і вестибюль. В наслідок порушилася симетричність плану: театральна частина розширилася за рахунок Радянської площі, на яку Будинок виходить головним фасадом, і за рахунок гірки Вільної Академії, куди Будинок виходить сценічною частиною. Театральна частина має у висоту 5 поверхів, на її плоскому даху влаштований літній ресторан. Крім того, весь корпус Будинку надбудований на один поверх.

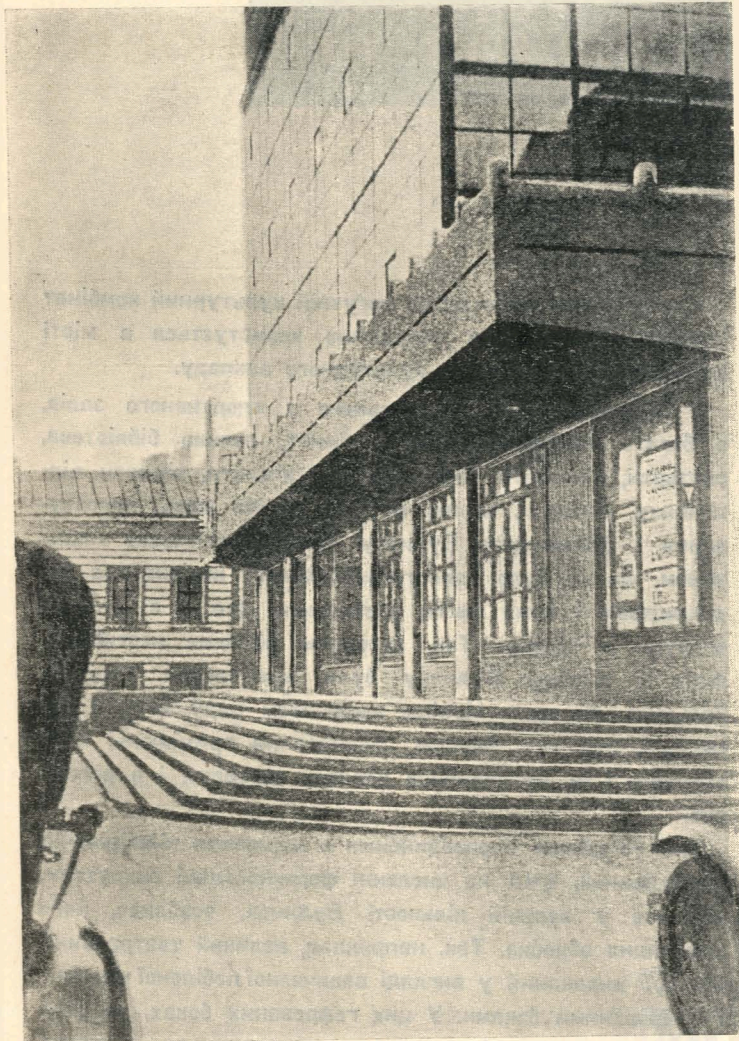
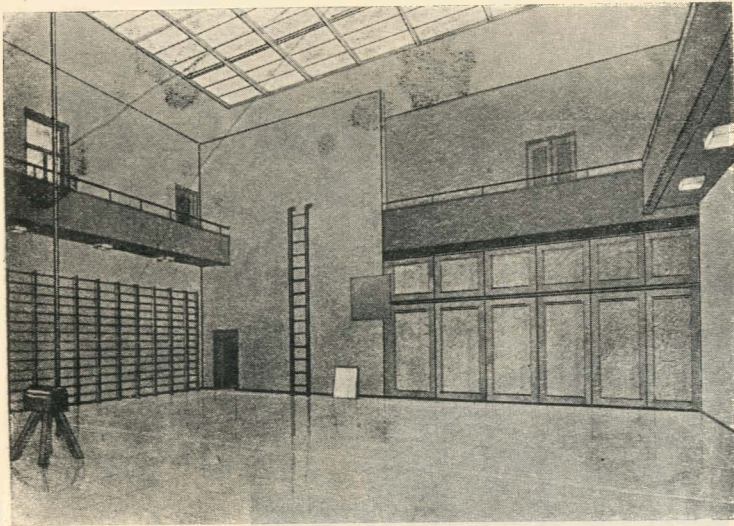
З боку гірки Вільної Академії знаходиться, також реконструйований і надбудований, будинок академічних приміщень БЧА.

У цілому все являє собою могутній культурний комбінат Червоної Армії, який заслужено користується в місті доброю славою значного культурного закладу.

У Будинку, крім театального і спортивного залів, є багато лекційних залів і кімнат, велика бібліотека, ресторан, кінотеатр, різні гурткові кімнати, кімнати відпочинку, вітальні, великі фойє й ін. На жаль, проектування і будівництво Будинку були організовані таким чином, що не було єдиного авторського керівництва будівництвом і нема змоги встановити, хто ж є автором споруди в цілому. Так, авторами рішення вестибюля, фойє і фасаду Будинку були архітектори Тацій і Касьянов. Автором, вірніше керівником ряду авторів інтер'єрів, був худ. Меллер. Планування приміщень, конструкцій і ін. провадилися різними авторами і в різний час.

Тим то цілком справедливими є нарікання відвідувачів і працівників БЧА на численні формалістичні викрутаси, які має у великій кількості Будинок, особливо, його внутрішня обробка. Так, наприклад, великий театральний зал був виконаний у вигляді величезної побіленої коробки з гофрованими боками. У цих гофрованих боках, до речі сказати, дуже недбало виконаних, ховаються джерела світла. На думку авторів тут передбачали здивувати гля-

Спортивний зал Будинку Червоної Армії і Флоту ім. К. Є. Ворошилова в Харкові.

Будинок Червоної Армії і Флоту в Харкові. Деталь фасаду.

дачів грою червоного, синього і зеленого кольорів. Замість люстри до стелі залу був підвішений величезний фанерний ящик. Єдино приємним елементом залу, на якому відпочиває око, є червона бархатна завіса. Втім, з погляду оптики і акустики зал цей цілком задовільний.

Усі фойє були оброблені фанерними панелями, фанерними меблями, кулеподібними лампами і настінними лампами, зробленими під корабельні ліюмінатори. Уся ця витівка повторювалася і в інших приміщеннях будинку. Так, наприклад, у кабінеті начальника були, замість підлоги, паркетом викладені стіни. Цілком сумбурний вигляд має оформлення кінозалу. Приємний по пропорціях і зручний зал «прикрашений» метикуватою системою якихось ящиків, віддушин, крилець і електричних ламп.

Фасад Будинку також далеко не вільний від тих же формалістичних викрутасів. Величезна скляна вітрина театральної частини Будинку дуже мало в'яжеться з рештою частин Будинку. Це особливо помітно, якщо дивитися на Будинок з боку Пасажу. Тут видно, що єдиним зв'язком між старою і новою частинами Будинку є верхня кромка — карниз скляної вітрини і вікон четвертого поверху.

Дуже мало між собою пов'язані фасади Будинку. В той час, як фасад, який виходить на площу, рішення в одній манері, решта фасадів, по суті кажучи, не мають ніякого рішення. Особливо це помітно з боку гірки Вільної Академії, де Будинок являє собою набір безсистемних обсягів. Зовсім не зв'язані між собою основний корпус Будинку і корпус академічних приміщень.

Повертаючись до головного фасаду, необхідно сказати, що він досі не закінчений. Не виконано ще запроєктоване оформлення будинку скульптурами; зокрема, досі зяє порожнеча на місці передбачуваного пам'ятника В. І. Леніну.

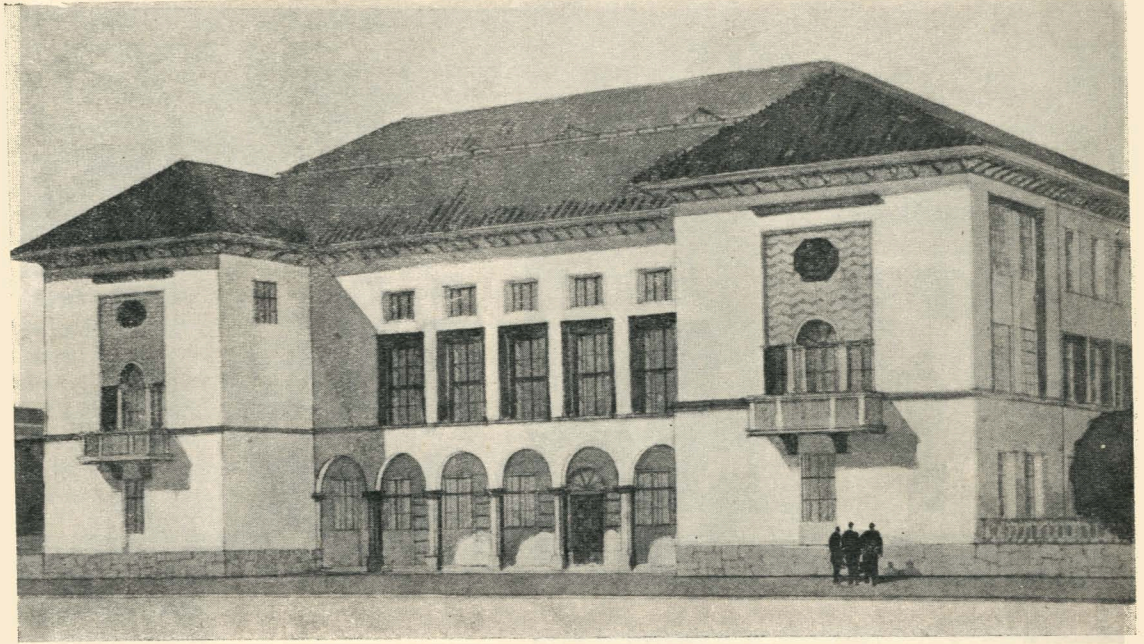
Тепер провадяться великі роботи по переробці інтер'єрів. Вже цілком оформлені вітальні, бібліотека, лекційний зал, сходи і ряд приміщень. Замість формалістичних викрутасів, фанерних панелей і корабельних ліюмінаторів, кімнати оброблені штучним мармуром, доброю арматурою, розцвічені у світлі, приємні тони, обставлені стильними меблями і скульптурами; на стінах висять картини, здебільшого в оригіналах.

Усе це зроблено головню на основі самодіяльності червоноармійців і командирів.

Влітку цього року передбачається повністю реконструювати театральний зал (проект архіт. Проценка), фойє, кінозал. Існуючий внутрішній господарський двір передбачається перетворити у зимовий сад. Фасади мають бути оформлені скульптурами.

Уже і тепер Будинок Червоної Армії користується великою любов'ю червоноармійців і командирів військових частин. Передбачуване оформлення інтер'єрів і фасадів зробить Харківський БЧА красивішим, затишнішим і зручнішим.

Типові проекти
„Укрцивільпроекту“.
Типовий проект
міськради. Перспек-
тива. Автор — архіт.
П. Г. Юрченко
(кубатура 14.577,90).

ТИПОВЕ ПРОЕКТУВАННЯ ЖИЛИХ, ГРОМАДСЬКИХ ТА КОМУНАЛЬНИХ БУДИНКІВ

Архітектори:
В. ПОЛІЩУК, А. ФЕЛЬБЕЙН, Г. ШЛАКАНЬОВ

Величезний розмах житлового і комунального будівництва СРСР у перших двох сталінських п'ятирічках досить виразно характеризується величезною сумою капіталовкладень за ці роки. Ще грандіознішим буде масштаб цього будівництва в третій п'ятирічці. Це змушує невідкладно і серйозно взятися за типове проектування, яке є першою умовою впорядкування будівельної справи, індустріалізації і здешевлення вартості будівництва, типізації окремих елементів будинку і його устаткування, максимального використання місцевих і нових будівельних матеріалів, поліпшення санітарно-гігієнічних і побутових вигод у проєктованих спорудах.

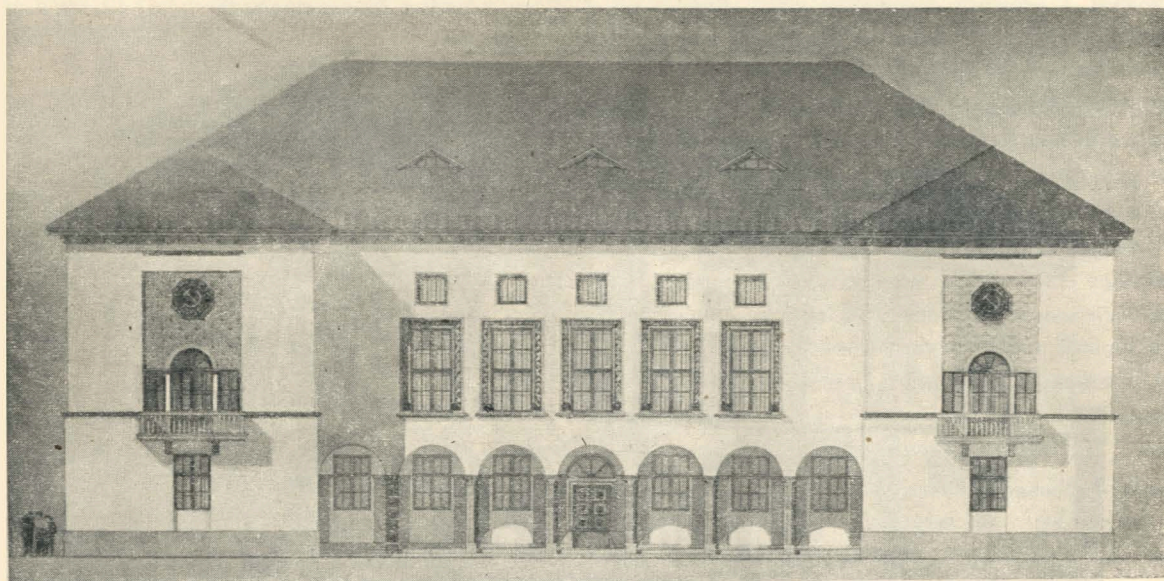
Тепер, з доручення Народного комісаріату комунального господарства України, «Укрцивільбудпроект» розробив типові проекти жилих будинків, адміністративних будинків і комунально-побутових споруд (лазні, пральні), які повинні бути рекомендовані для масового будівництва в ряді міст України.

Не зважаючи на те, що урядом

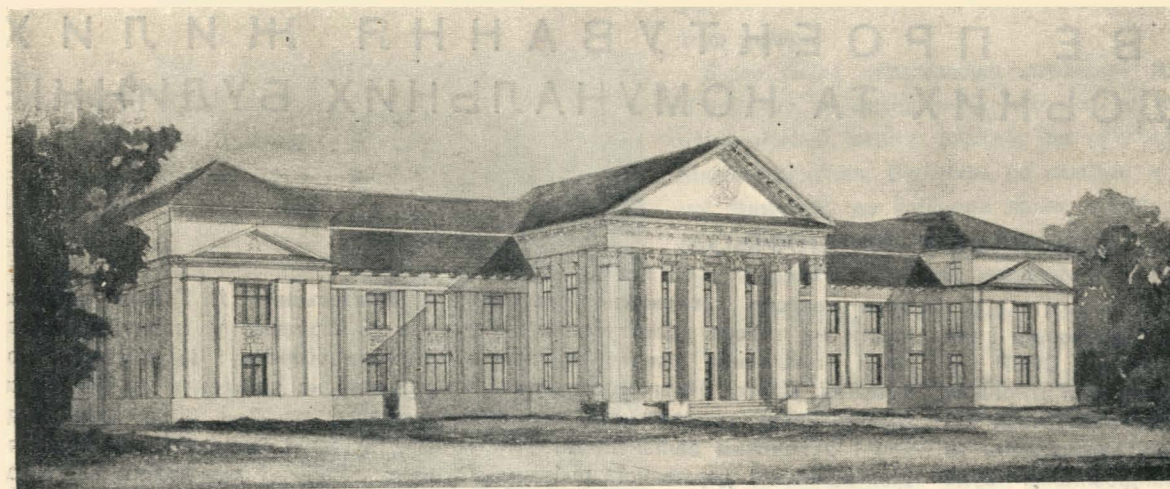
були вчасно эсигновані потрібні кошти на типове проектування, шкідники намагалися зірвати це проектування. Проте, енергійне втручання архітектурної громадськості сприяло, хоч і з великим запізненням, успіху цієї важливої державної роботи. У короткий строк, даний на проектування, архітектори та інженери «Укрцивільбудпроект» розробили технічні проєкти чотирьох типових жилих будинків: на 38 квартир з кубатурою у 18834 кбм, на 28 квартир з кубатурою в 12830 кбм, на 22 квартири з кубатурою в 9981 кбм і магазинами в першому поверсі, на 14 квартир в 6608 кбм (усі ці будинки 4-поверхові) і два будинки на 8 квартир в 2367 кбм (будинок 2-поверховий — для райцентрів). Розроблені також технічні проєкти трьох типових адміністративних будинків: міськради на 14500 кбм, райвиконкому на 13500 кбм і райвиконкому сільського типу на 9500 кбм і 6 типів лазень та пральень.

У типових жилих будинках автори проєктів архітектори Г. Шлаканьов (бригадир), Н. Грицай, М. Ручко, Ф. Лесковой, П. Захарченко, Б. Черновол, П. Ведьорніков, В. Грицай,

І. Заславський і Л. Горелік добилися таких наслідків у плануванні квартирного осередку: 1) квартири, розраховані на заселення однією сім'єю, виходять по 2 і 3 на одні сходи, мають жилі кімнати, як правило, орієнтовані на дві країни світу, що дає змогу цілковитої вільної орієнтації будинку на ділянці; 2) жилі кімнати мають пропорції, які наближаються до квадрата, і функціонально зв'язані між собою: їдальня має зв'язок з кухнею, а спальня — з санвузлом, квартира має дві передні, з яких одна — чиста, зв'язана безпосередньо з їдальнею і кабінетом, а друга — службовий коридор, зв'язаний з спальнею, санвузлом і кухнею; 3) освітлення санвузлів прийнято: ванна — першим світлом, а вбиральня — другим світлом; вбиральня розташована при жарових димоходах від кухонного вогнища, які сприяють добрій вентиляції без влаштування механічних побудинків; 4) місцеве гаряче водопостачання з колонки, встановленої при кухонному вогнищі, розв'язано надзвичайно економно, з найменшою довжиною труб; ванна, умивальник, кухонна раковина і унітаз

Архітектор П. Г. Юрченко. Типовий проект міськради. Фасад (кубатура 14.577,90).

Архітектор В. І. Поліщук. Типовий проект райвиконкому (кубатура 14.268,00).

Архітектор Д. С. Вероцький. Типовий проект райвиконкому (кубатура 9.450,00).

можуть обслуговуватися одним каналізаційним стоком.

Усі квартири мають кладові, шафи і т. д.

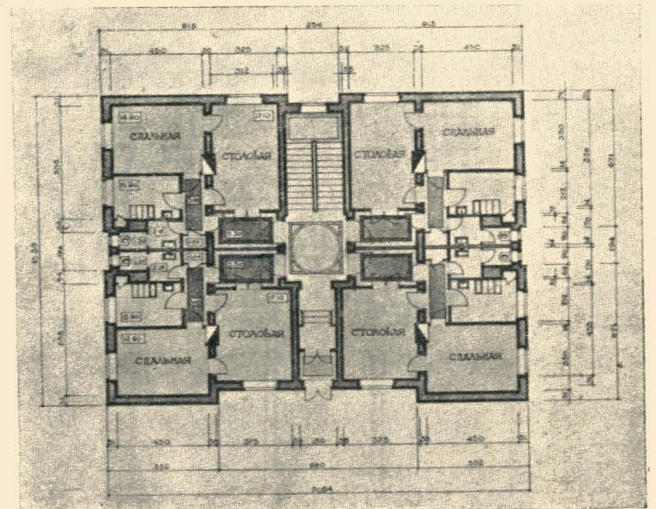
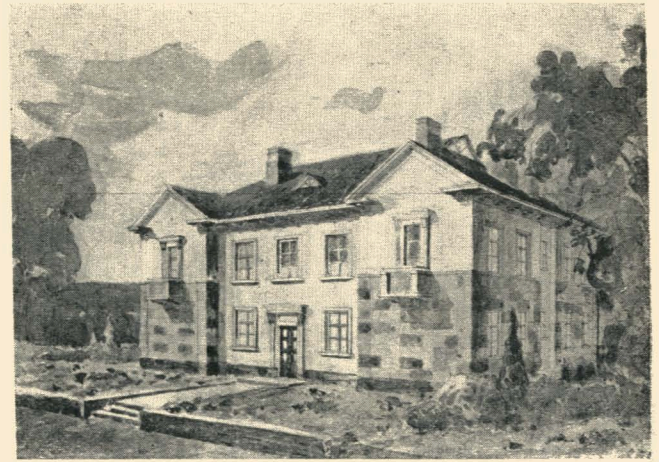
У конструктивному рішенні квартир заслуговують уваги такі моменти: 1) прогони між несучими стінами в світлі кратні 0,50 метра, що дає змогу застосовувати стандарти будівельного лісу без відрізків; 2) клітки сходів у всіх типах будинків прийняті однакових розмірів у світлі шириною в 2,90, сходи також стандартні: $0,30 \times 0,148$, виходячи з висоти приміщення в світлі 3,20 метра; 3) санвузли, за винятком кутових секцій, рішені одним прогоном, що дає змогу при масовому будівництві застосовувати стандартні залізобетонні елементи перекриття; 4) типізовані міжкімнатні і міжквартирні перегородки (щитові), міжповерхові перекриття, з урахуванням провітрювання підпілля, а також вся столярка (вікна, двері і т. д.). Дах прийнятий черепичний, з можливістю заміни етернітом.

При всіх цих умовах, N_2 , тобто відношення повної будівельної кубатури до жилої, витриманий від 7,6 до 8,6.

В архітектурному рішенні цих будинків колектив архітекторів прагнув дати чіткі пропорції, засновані на класичних прийомах, з застосуванням елементів української народної творчості. Штукатурка фасадів — вапняна, з застосуванням обличкування майоліковими плитами і розшитої обличкувальної цегли. Архітектурне оформлення фасадів дає повну можливість переробити їх відповідно до оточуючого ансамблю.

Для розробки проектів малокімнатних (на одні сходи 3, 4 і більша

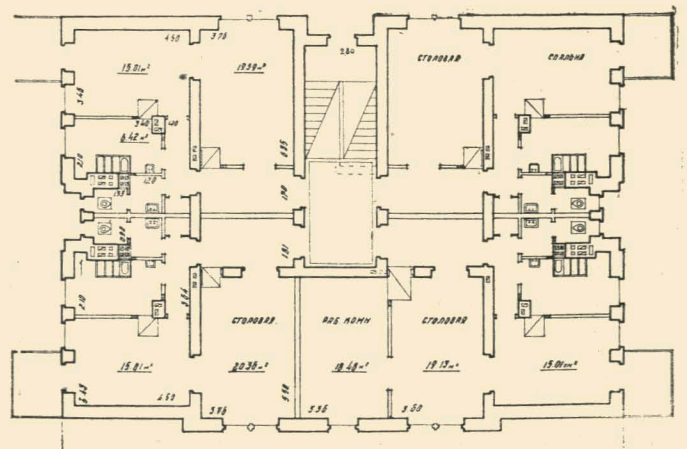
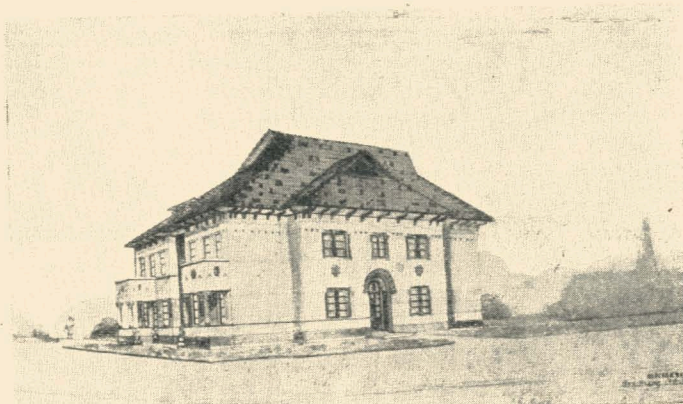
Типові проекти „Укрцивільпроекту“. Жилий будинок на 8 квартир (тип А). Автор — архіт. І. Л. Заславський.

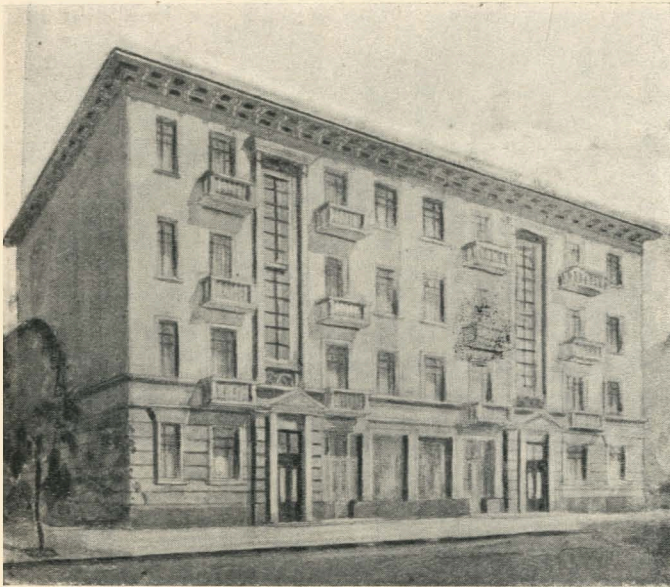

Архіт. І. Л. Заславський. План типового житлового будинку на 8 квартир (тип А).

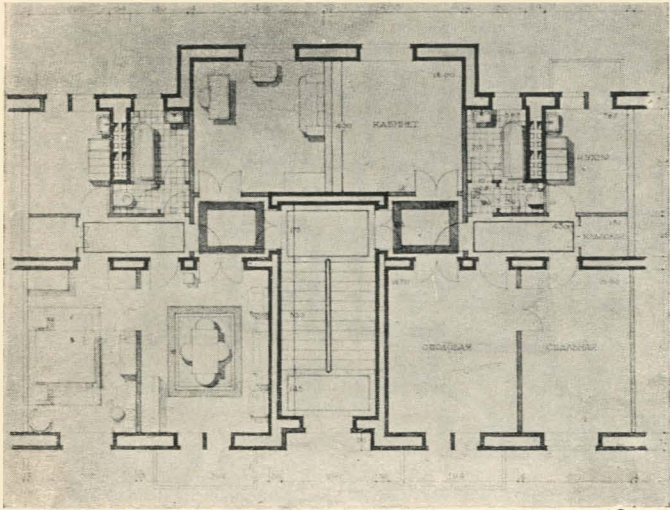
Архіт. Л. Горелік. Жилий будинок на 8 квартир (тип Б).

Архіт. Л. Горелік. План житлового будинку на 8 квартир (тип Б).

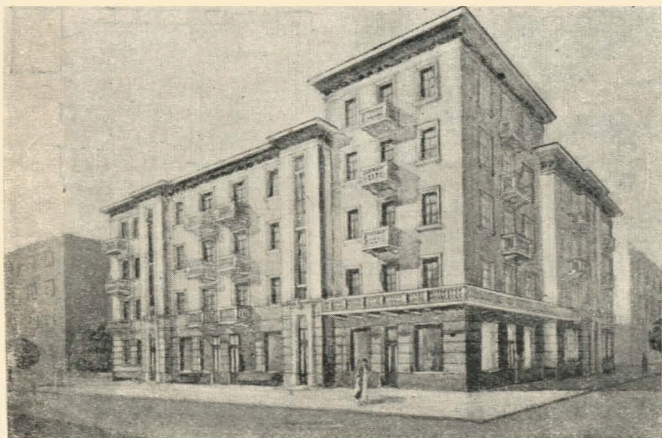

Архіт. Б. Ведьорніков і В. Грицай. Житловий будинок на 14 квартир.

План трикімнатної квартири в типовому житловому будинку на 14 квартир. Жила площа — 52 кв. м., $k_1 = 0,68$, $k_2 = 7,5$.
Автори — архіт. Б. Ведьорніков і В. Грицай.

Архіт. П. Е. Захарченко і Д. С. Чорновол. Житловий будинок на 22 квартири.

кількість квартир) «Укрцивільбудпроект» залучив ряд архітекторів з великим творчим досвідом, як то: проф. Н. Шехоніна, П. Альошіна, Я. Штейнберга і архітекторів — С. Григор'єва, А. Тація, М. Гречину, І. Каракіса і Г. Шлакканьова.

II

В основу розробки типових проектів міськради і райвиконкомів були покладені вимоги, які пред'являються до цих народних, масових органів Радянської влади Великою Сталінською Конституцією.

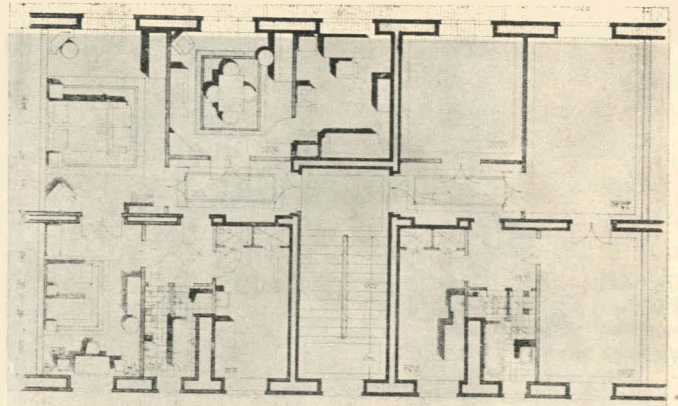
З архітектурно-планувального погляду, в умовах існуючого і забудованого міста можливі три варіанти цих будинків.

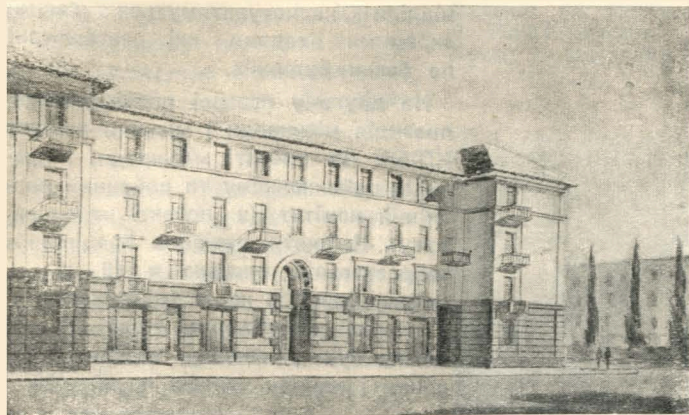
За першим варіантом будинок розташовується на центральній площі міста по осі ділянки на її найвищій точці. Розмір площі перед будинком повинен бути не менше 1 гектара.

За другим варіантом будинок розташовується в створі головної вулиці міста (можливий варіант, коли в кінці її під кутом у 90° проходить друга вулиця) з відступом від червоної лінії, який диктується архітектурними міркуваннями і необхідністю ізоляції від вуличного шуму. Довжина ділянки по фронту будинку в цьому випадку повинна бути 100—120 метрів і розрахована на утворення достатніх розривів між споруджуваним і прилеглими до нього будинками.

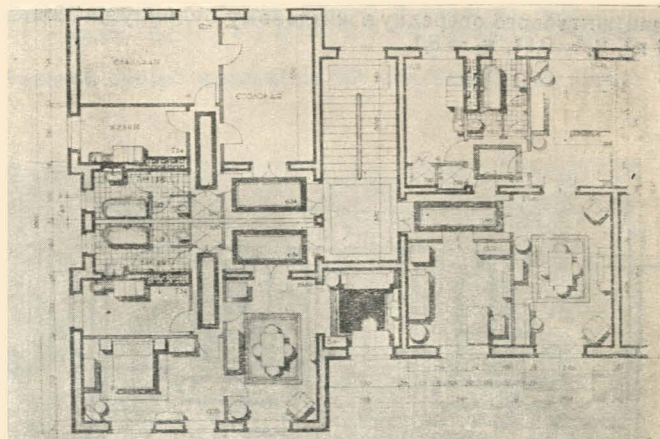
І, нарешті, за третім варіантом будинок розташовується рядовою забудовою по головній вулиці. В цьому варіанті розміри ділянки повинні бути

План 3—4 кімнатної квартири в типових жилих будинках „Укрцивільпроект“.

Архіт. М. Ручко і Ф. Лесковой. Типовий проект житлового будинку на 28 квартир (1-й варіант). Перспектива.

Архіт. М. Ручко. План 2, 2,5 і 3-кімнатних квартир у типовому будинку на 28 квартир. Жила площа 2-кімн. квартири — 36,8 м², $k_1 = 0,6$; 2,5-кімн. квартири — 45,95 м², $k_1 = 0,64$; 3-кімн. квартири — 55,75 м², $k_1 = 0,68$.

такі, щоб можна було забезпечити розриви між новим і старими будівлями і відступ будинку в глибину ділянки. При цьому варіанті бажано створити місцеве розширення вулиці з метою створення невеликої площі перед будинком шляхом відступу від красної лінії, відповідно оформивши торці прилягаючих будинків.

Вимоги до ділянки при кожному з цих трьох варіантів повинні уточнятися залежно від місцевих умов, однак, основною вимогою проекту є, щоб ділянка мала спокійний рельєф і щоб новий будинок не був затиснутий іншими і мав навколо себе хоча б невеликий масив зелені.

Загальна архітектурна і планова композиція типових будинків міськради і райвиконкомів характеризується такими рисами.

Будинок міськради запроєктовано в три поверхи, будинок райвиконкому міського типу — в два поверхи з частковою триповерховою забудовою і будинок райвиконкому сільського типу — двоповерховим.

Вхід у будинок і вестибюль розташований по осі будинку. На другому поверсі над ними розташовується зал, який виходить на головний фасад. Цим досягається компактність будинку і можливість надати йому — при невеликій поверховості — монументальність, виділити його з фону інших споруд.

Головний вхід веде у світлий, просторий вестибюль, оформлений колонами, з кесонозаним плафоном. Вестибюль підвищується до 4-х метрів за рахунок пониження цоколю в цій частині. Це надає йому добрі пропорції в розумінні відношення висоти до ширини і довжини його. Відразу при вході міститься гардероб з кімнатою обслуговуючого персоналу (гардеробник, сторож). З вестибюля відвідувач потрапляє в холл, де має змогу посидіти, відпочити з дороги.

Холл є вузловою ланкою в системі розташування відділів. Поверхове розташування відділів визначалося кількістю відвідувачів кожного відділу і взаємозв'язком відділів між собою.

У першому поверсі по бокових коридорах розташовуються найбільш багатолюдні, в розумінні відвідування, відділи (фінвідділ і комунгосп —

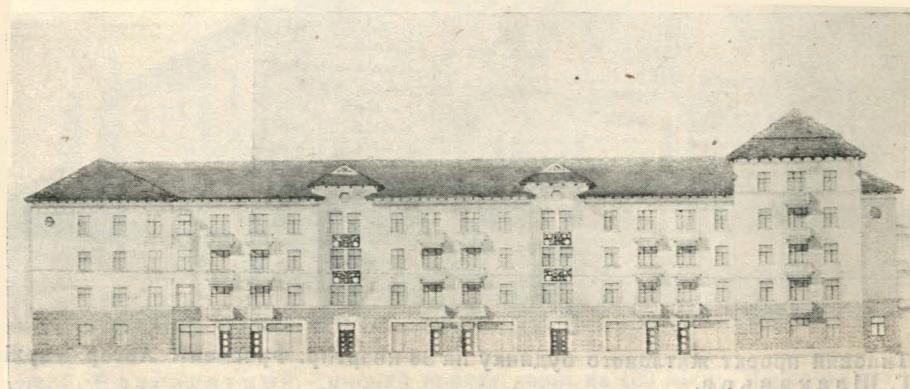
у міськрадах, фінвідділ і земвідділ — у райвиконкомках).

На другому поверсі, в центральній частині його, міститься зал пленарних засідань з естрадою для президії. Естрада має самостійний вихід до приміщень президії міськради (проект міськради) і президії райвиконкому (проект райвиконкому).

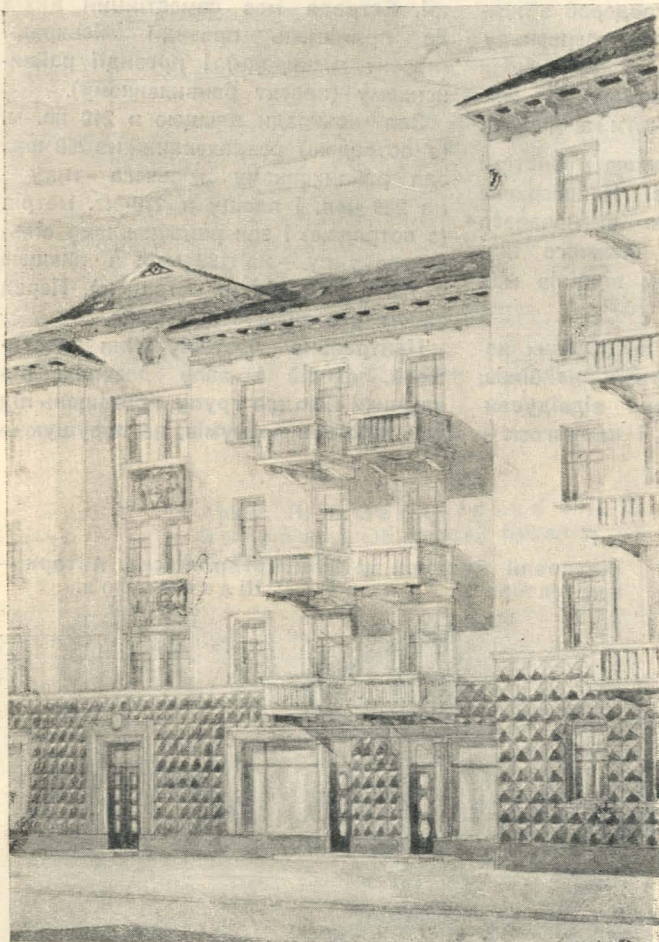
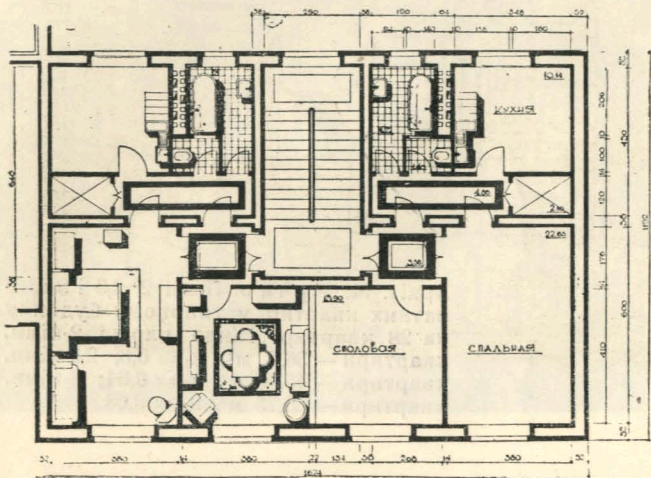
Зал міськради площею в 210 кв. м. (з естрадою) розрахований на 250 чол., зал райвиконкому міського типу — на 220 чол. і площу в 170 кв. метрів (з естрадою) і зал райвиконкому сільського типу — на 135 чол. з площею в 130 кв. метрів (з естрадою). Перед залом розташовується фойє.

Центральне розташування вестибюля, сходів і залу дозволяє виключити всю цю групу приміщень під час засідань пленумів, не порушуючи

Житловий будинок на 38 квартир. Фасад. Автори — архітектори Н. Грицай і Г. Шлак а н ь о в.

План житлового осередку в житловому будинку на 38 квартир. Жила площа — 36 м², $k_1 = 0,61$, $k_2 = 8,1$.

Типовий проект житлового будинку на 38 квартир. Фрагмент. Автор — архіт. Г. Шлаканьов.

роботи установи. В цьому випадку відділи користуватимуться своїми окремими входами, які розташовані по боках будинків.

На другому поверсі розміщуються: президія міськради і міський комітет КП(б)У (в проекті міськради) і президія райвиконкому та районний партійний комітет (в проекті райвиконкому). Кабінети керівних працівників запроєктовані площею в 48 кв. м. (міськрада) і 36 кв. м. (райвиконком) з таким розрахунком, щоб у них можна було проводити невеликі засідання і наради чоловік на 10—20.

Третій поверх у будинках міськради і райвиконкому міського типу займають в одному крилі — організація ЛКСМУ, в другому — відділ народної освіти, відділ охорони здоров'я, інспекція народногосподарського обліку та інші відділи.

Необхідно вказати на можливість надалі тих чи інших корективів у розташуванні приміщень відділів, залежно від характеру району. Ці корективи вноситимуться і остаточно уточнятимуться при прив'язці будинку за рахунок пересування перекриття.

У плановому рішенні і в рішенні архітектурного образу цих адміністративних будинків автори добивалися простоти і чіткості планів, правдивості відображення змісту у зовнішніх архітектурних формах.

Адміністративний будинок району мислиться монументальним, урочистим, вирішеним у світлих, радісних тонах і органічно зв'язаним з розташованою перед нею площею.

У розроблених проектах цегляні будинки штукатуряться високоякісною вапняною штукатуркою, поживляються вкраплюваною в фасад майоліковою орнаментикою (емблеми, обрамлення проїомів і ін.). Цоколі викладаються в пустошовку з підбраного бута. Дах черепичний.

Чітка будівельна схема дозволяє типувати окремі конструкції будинку. Розміри прогонів усіх приміщень за винятком вестибюля і залу зборів, відповідають існуючим стандартам балок. Типізовані стільця, площадки сходів, сходи і т. д.

У внутрішньому оформленні типових будинків міськради і райвиконкомів автори прагнули обійтися без дорогих облицховальних матеріалів, ідучи по лінії простоти форми, характерної для народної творчості, акцентуючи і високоякісно обробляючи окремі деталі.

Типовий проект будинку міськради розроблений архітектором П. Юрченком, райвиконкому міського типу — архіт. В. Поліщуком і райвиконкому сільського типу — архіт. Д. Вероцьким.

III

У розроблених бригадою «Укрцивільбудпроект» (бригадир — архіт. А. Фельбейн) типових проектах лазень-пропускників туалетного типу на 25, 50, 100 і 150 чол. на годину і пральних на 500 і 1000 кгр сухої білизни за зміну проєктанти ставили собі завданням добитися чіткого графіку, найменшої протяжності по фронту з метою полегшити відшукання будівельної площадки, економічності споруд, типовості елементів конструкцій і влаштування котельних у будинках.

Лазня пропускною здатністю в 50 чол. на годину (2900 кубм) з 8 місцями ванних і душових, запроектована архіт. Л. Дністровою, поздовжньою віссю ділиться на дві симетричні частини: чоловічу і жіночу половини.

З вестибюля, в якому розташовуються каса, гардероб і почекальня з буфетом, відвідувач потрапляє або у відділ ванн і душових, які складаються з окремих чоловічих і жіночих номерів, або в роздягальню, звідки через тамбур проходить у мийну; при мийних запроектовані парильні. В мийних, крім місць, розрахованих на всю кількість відвідувачів, запроектовані душі. До вестибюлів примикають також перукарні.

Аналогічно вирішена і лазня з пропускною здатністю в 100 чол. на годину (4900 кубометрів) з 12 місцями ванних і душових, запроектована архіт. А. Толем.

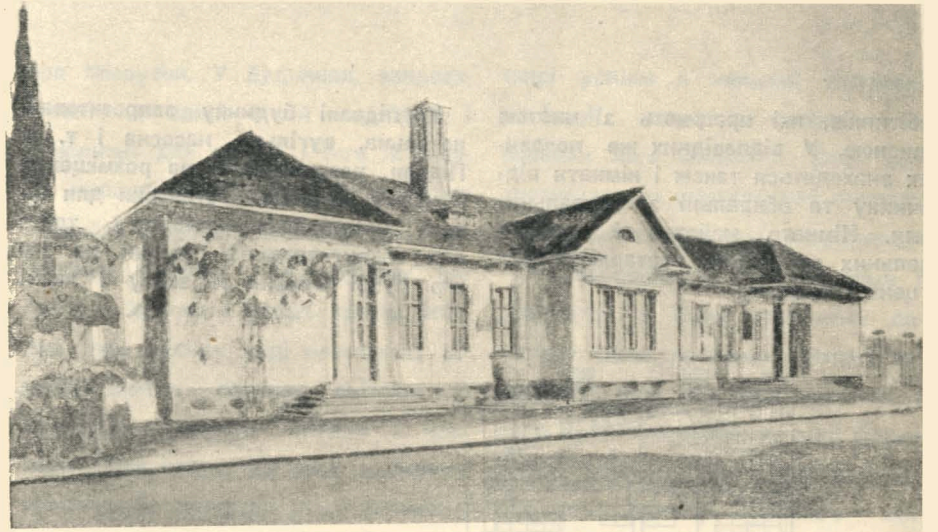
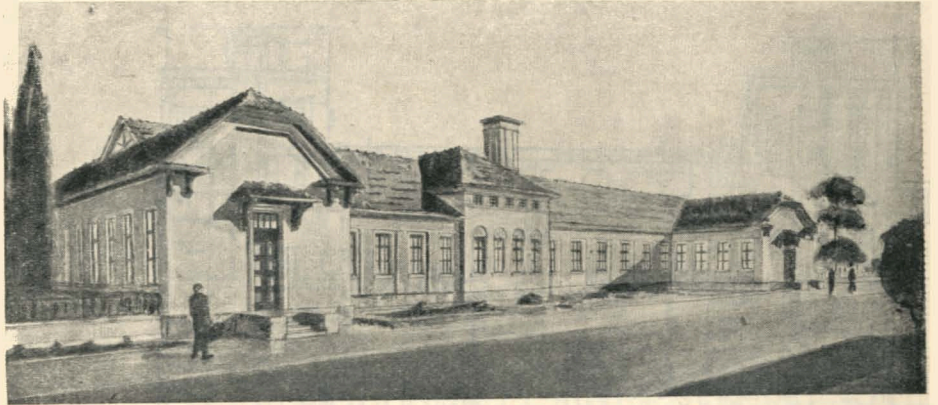
Лазня пропускною здатністю в 150 чол. на годину з 20 місцями ванних і душових (6.000 кубометрів), запроектована архіт. Г. Благодатним, на відміну від попередніх — двоповерхова. Крім приміщень, спільних з рештою лазень, в ній є американка.

У пральні на 500 кгр сухої білизни за зміну (3300 кубометрів), запроектованій архіт. А. Фельбейном, будинок ділиться на дві окремі частини: половину, в якій розташовані приміщення по обробці брудної білизни, і другу половину, рахуючи від приміщення прасувальної аж до видачі чистої білизни замовцеві.

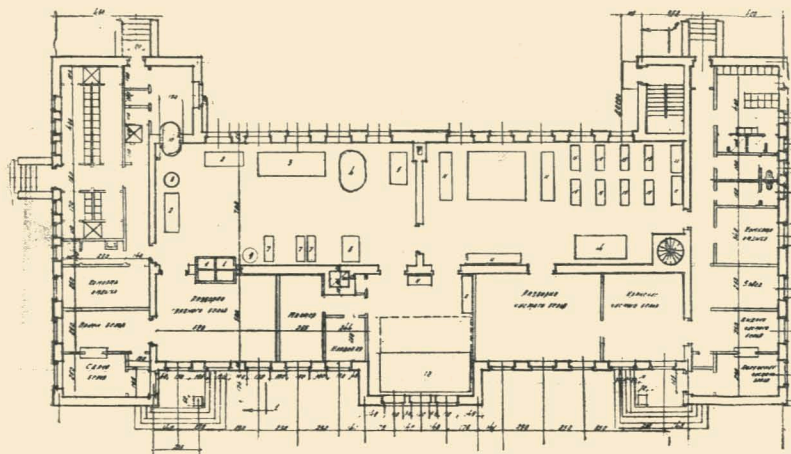
У першій половині розміщуються також вхід і пропускники для робітників, які працюють з брудною білизною, у другій половині розташовані вхід і роздягальня з душем для

Типові проекти «Укрцивільпроект». Типовий проект пральні на 1000 кгр. білизни на зміну. Автор — архіт. А. Плотницький, соавтор — архіт. Я. Рабінович.

Архіт. А. Фельбейн. Типовий проект пральні на 500 кгр. білизни на зміну.

Архіт. Г. Благодатний. Типовий проект лазні на 150 місць. Перспектива.

робітників, які працюють з чистою білизною. У відповідних же половинах знаходяться також і кімнати відпочинку та вбиральні з умивальниками. Кімната майстра і кладова пральних матеріалів розташовуються в центрі будинку.

У підвалі будинку запроектовані котельня, вугільна, насосна і т. д. Підвал розрахований на розміщення в ньому котельної установки для цілого невеличкого комбінату, тобто для обслуговування пральні на 500 кгр сухої білизни за зміну і лазні

пропускною здатністю на 50 чол. за годину.

Будинок одноповерховий, оштукатурений у світлий тон (вапняною штукатуркою). Дах черепичний.

Аналогічним є рішення пральні на 1000 кгр сухої білизни за зміну (5700 кубометрів), запроектованої архіт. Плотницьким з участю архіт. Я. Рабіновича.

Одна з основних проблем конструктивного порядку — гідроізоляція стін і перекриттів у приміщеннях мокрих процесів (у лазнях — мийних і парильних, у пральнях — пральних зал) — розв'язана так: зовнішні стіни в цих приміщеннях прийняті товщиною в 2,5 цеглини. Стіни ці поділяються на дві частини: зовнішню, несучу, товщиною в дві цеглини, і внутрішню — обробну, товщиною в півцеглини. Між ними по цементному шару укладений руберойд на клебемасі. Поверх обробної частини стіни вдруге зроблена цементна штукатурка і укладені метлахські плитки. Переkritтя — залізобетонні, у горіщаних перекриттях — ребрами вгору. По залізобетонній плиті укладений руберойд на клебемасі, глиняне змащення і шар шлаку.

Влаштування, крім того, приточно-втяжної вентиляції з необхідною кратністю обміну забезпечує цілком знетуманення приміщень і видалення парів.

Котельні влаштовуються в підвалах самих будинків, казани прийняті парові низького тиску. Таке рішення позбавляє від необхідності придбання гостродефіцитних парових казанів підвищеного тиску, від влаштування окремих приміщень котельних з димовими трубами, які стоять окремо.

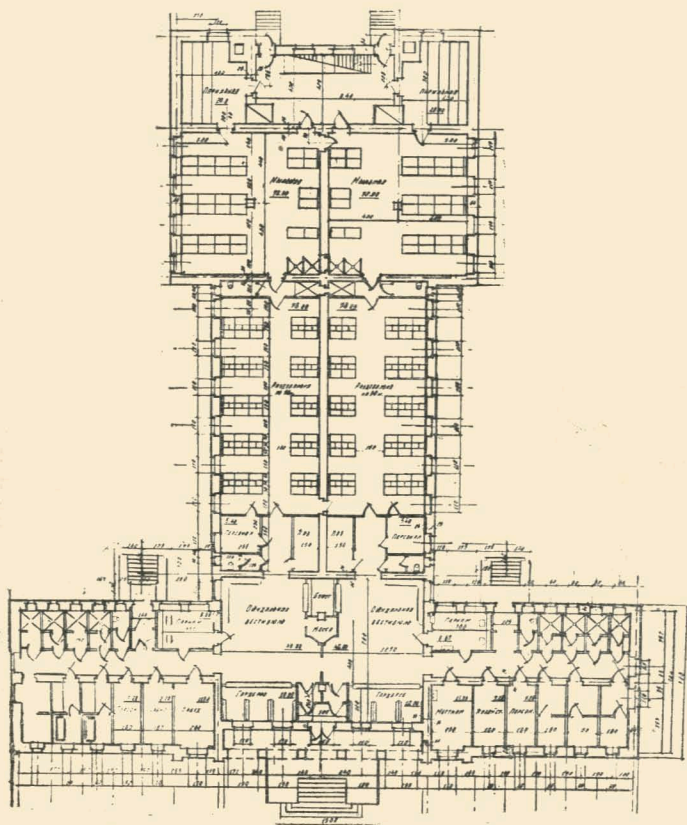
Запасні баки для води і вентиляційні установки запроектовані в спеціальних приміщеннях на горіщі. Ці приміщення сполучаються внутрішніми сходами з котельними, що полегшує обслуговування цих установок.

Опалення запроектоване парове низького тиску. Воно дає змогу швидкого нагрівання приміщення.

Запроектовані генеральні плани передбачають влаштування господарських дворів, заощечених буличником в'їздів.

Для пралень передбачено в дворах місце для сушіння влітку на повітрі білизни, для чого запроектовані зовнішні двері у пральних і прасувальних залах.

Вільна частина садиби озеленена газонами і деревами.

Архіт. Толь. План типової лазні на 100 місць.

НА ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ — ВСІ СИЛИ І ДУМКИ АРХІТЕКТОРА

Архт. Н. КАНЕВСЬКИЙ

Перший Всесоюзний з'їзд архітекторів одностайно ухвалив резолюцію в питаннях типізації житла і стандартизації його елементів. Однак, за досить великий час, який минув після Всесоюзного з'їзду, не видно помітних зрушень у цій важливішій галузі роботи.

Варто розглянути продукцію першої-ліпшої проектної організації, щоб переконатися у цілковитій безсистемності, що досі існує ще в проектуванні житла.

Почати хоча б з таких елементів житлового проектування, як ширина корпусу і глибина кімнат. В Одесі, наприклад, ширина корпусів коливається від 11 до 15 метрів, глибина кімнат — від 3,5 до 6 метрів, при чому в ряді випадків ті чи інші розміри не мають достатньо мотивованих обґрунтовань. В такому ж становищі перебуває і питання про величину дверей та вікон. При одній і тій же висоті квартир у 3,20 метра висоти вікон становлять від 1,70 до 2,10 метра. Ще більший різнобій спостерігається у ширині вікон.

Заслугує особливої уваги питання

про санвузол. У будинках, запроєктованих в одній і тій же Одесі і приблизно для одного і того ж складу майбутніх жильців, всі елементи санвузла в одному випадку освітлені першим світлом, а в другому випадку — другим і навіть третім світлом при цілому ряді проміжних рішень (ванна — першим світлом, а вбиральня — другим світлом і навпаки). Тим часом, від того чи іншого розв'язання санвузла різко залежить економічність рішення всієї квартири.

Висота кімнат проектується в Одесі, звичайно, в 3,20 метра поза всякою залежністю від зони і місця розташування майбутнього житла, від глибини і площі кімнат і т. д. Ширина маршів сходової клітки, а також ширина і висота сходиць, теж знають чималих коливань. Вкрай різноманітні висоти цоколів (від 30 см. до 2 метрів) і висоти карнизів над рівнем горища (від 0 до 3 м.). Так само надто різноманітні довжини балконів і особливо їх виноси.

Цей різнобій у проектуванні і будівництві, зрозуміло, не свідчить про

наші успіхи в напрямі справжньої типізації житла і стандартизації окремих його елементів. Само собою зрозуміло, що різнобій цей приводить до значного здороження будівництва.

На конференції по житловому будівництву в Києві одеськими делегатами були продемонстровані дуже показові дані про рух вартості одного кубічного метра жилого будинку по м. Одесі за час з 1929 до 1937 р. Вартість одного кубічного метра зовнішнього обсягу будинку (включаючи абсолютно всі види витрат) мала за вказаний період, за офіційними даними Комунбанку, який фінансує житлове будівництво, такий рух:

1929 р.	— 18.90 крб.
1930 р.	— 24.38 крб.
1931 р.	— 35.30 крб.
1932 р.	— 60.90 крб.
1933 р.	— 57.55 крб.
1934 р.	— 59.37 крб.
1935 р.	— 64.94 крб.
1936 р.	— 70.20 крб.

Проаналізувавши по тих же роках витрати по окремих елементах будівництва, ми маємо, що вартість одного

кубометра виросла за ці роки так:

по робочій силі — від 4.25 до 11.50
по матеріалах — від 8.23 до 24.40
по транспорту — від 2.02 до 17.50
по інших видах витрат — від 4.41
до 16.80.

Підвищення вартості робочої сили пояснюється (почасти) загальним підвищенням зарплати робітникам і поліпшенням їх побутових умов. У певній мірі підвищення собівартості будівництва пояснюється деяким здороженням матеріалів. Однак, головне здороження відноситься за рахунок поганої організації роботи, за рахунок недостатнього і недоцільного використання кваліфікованої робочої сили, недостатньої кількості і недостатнього використання механізмів і т. д.

Якщо частину здороження кубометра зовнішнього обсягу будинку за період з 1929 до 1933 року можна віднести за рахунок систематичного ущільнення кубатури жилого будинку (зниження висотності квартири з 3 до 2,80 метра, зменшення кількості і площі обслуговуючих приміщень, звуження сходів і т. д.), то з 1934 року, після постанови уряду про поліпшення житлового будівництва, стишення кубатури припинилося, обсяговий коефіцієнт помітно підвищується і це повинно було компенсувати (всередині вартості куба) підвищення вартості обробки і т. д.

Однак, вартість кубометра з 1934 року підскочила все ж майже на 11 карбованців.

Зрозуміло, що в підвищенні вартості будівництва винні не тільки архітектори, але це ні в якій мірі не знімає відповідальності з архітекторів.

У наслідок недостатньої уваги архітекторів до методів проектування в багатьох випадках має місце зо-

всім невикликуване ніякими архітектурними чи іншими будь-якими правильними міркуваннями здороження будівництва. Тут і надмірне членіння фасадів, тут і перенасиченість штукатурними і ліпними деталями, надмірна різноманітність у розмірах вікон і дверей, надмірне підвищення і винос карнизів і т. д. і т. д. Усе це відограє значну роль у справі здороження будинків, не підносячи в той же час художньої значимості будинку до належного високого рівня.

Як видно з наведених вище даних, у Одесі особливо різкого підвищення за вказаний період зазнала вартість транспорту на будівництві. Наприклад, одна штука каменю на одеській каменоломні коштує 47 коп., а доставка її 70 коп., один кубометр будового каменю коштує 5 крб., а доставка — 22 крб. і т. д.

Транспорт каменю в Одесі до останнього часу був вкрай неорганізований. Його возили гужем від каменоломні до трамваю, потім трамваєм до найближчого пункту біля будівництва і знову гужем вже на територію самого будівництва. Таким чином, питома вага гужевих перевезень була дуже велика і до того ж мали місце три навантаження і три розвантаження. Тільки за останній час автотранспорт починає витісняти вказані вище ненормальні способи перевезення.

Кустарний і примітивний стан будівних дворів в Одесі також чимало здорожує будівництво. База буддвора повинна бути різко розширена, у виробництво буддворів повинні бути включені не тільки вироблення вікон, дверей, рядового паркету і т. д., але і вироблення всіх без винятку дерев'яних деталей будинків, вироблення залізобетонних і мозаїчних східців,

косоурних і площадочних балок, збірних конструкцій перекриттів сходових кліток, елементів санвузлів, балконів і т. д., чого не було досі.

Важливе значення для раціоналізації і здешевлення будівництва в Одесі має питання про розмір одеського каменю-ракушечника. Існуючі досі розміри ракушечника (27×27×71 і 22×22×62) архаїчні і давно втрапили свою рацію. При кладці з цього каменю ми маємо в кожному ряді величезні пустоти, для заповнення яких доводиться розбивати цілі камені, витратити величезну кількість розчину, що дуже здорожує кладку. Кладка ніколи не буває монолітною і тому неспроможна витримати навіть ті незначні напруження, які припустимі для одеського каменю. Крім того, вказані розміри не в'яжуться з цегляною кладкою ні по ширині, ні по висоті. Тим часом, вироблені нові раціональні стандарти одеського каменю досі маринуються в різних організаціях і не проведені в життя.

Основою масового житлового будівництва є типізація проектування, яка повинна ґрунтуватися на основі використання місцевих будівних матеріалів і правильного врахування місцевих кліматичних і побутових умов. Типізація повинна відповідати загальним підвищеним вимогам до робітничого житла в епоху нашого соціалістичного будівництва.

На базі типізації переважна більшість елементів житла повинна бути стандартизована, виробництво їх повинно бути механізоване і вартість житла різко знижена при одночасній високій якості планування і обробки житла.

На цю сторону справи повинні бути спрямовані всі сили і думки архітектора.

ЖИЛИЙ БЛОК, ЯК ЕЛЕМЕНТ МІСЬКОЇ ЗАБУДОВИ

Архіт. М. ХОЛОСТЕНКО

Чи можна відокремлювати питання архітектури жилої квартири, жилого блоку від питань архітектурного рішення забудови кварталу і вулиці?

Чи можна розв'язувати питання гігієни жилої квартири, не пов'язуючи ці рішення з питаннями гігієни в забудові кварталу та вулиці в цілому?

Чи можна розв'язувати питання економічності жилої квартири і жилого блоку, не пов'язуючи їх з проблемами гігієни і архітектури в рішенні кварталу і вулиці?

Резолюція в питаннях житла, прийнята правлінням спілки радянських архітекторів на доручення першого Всесоюзного з'їзду, дає чітку відповідь на це: «Спілка радянських архітекторів звертає увагу всіх архітекторів на необхідність ретельного пов'язання рішення жилого будинку з плануванням кварталу і з ансамблем вулиці...»

★

Умови доброго самопочуття людини і здорових умов життя в квартирі, крім суто планових і організаційних моментів (графік руху і правильне сполучення та розміри кімнат, їх відповідність призначенню), визначаються ще трьома вимогами гігієнічного характеру: а) провітрюваністю квартири (кутовою або наскрізною), б) доброю інсоляцією сонячними променями, в) зверненням жилої квартири на дві країни світу.

Вирішуючи дві квартири з одних сходів, ми забезпечуємо провітрюваність. Правильно орієнтуючи такий блок, ми можемо мати добру орієнтацію. Роблячи квартиру в блоку наскрізною в її жилій частині, ми дістаємо вихід квартири на дві країни

світу. Але так вирішувати можна лише в окремому, приватному випадку, бо ці питання в умовах постановки квартири на кварталі переходять у питання забудови і планування міста, з якими вони часто стають у суперечність, як це знає кожний архітектор з своєї практики.

Строчна забудова, розв'язуючи деякі моменти гігієни житла в забудові ділянки, являє різку суперечність з питаннями художнього образу міста і вулиці. Неподобна спадщина Майя і його послідовників у нас перед очима. Відкидаючи в такому абстрактно-формальному виді принцип строчності, ми віддаємо перевагу тому, що більш художньо розв'язує питання забудови міста і його вулиць, що є найбільш масовим видом способу забудови в наших містах. Це суцільна забудова — периметральна або наближувана до неї. Але при такій периметральній або за її принципом зробленій забудові — напівпериметральній з невеликими розривами, які не забезпечують провітрювання кварталу, ми часто самі набагато знижуємо ефект від застосування двоквартирних блоків, утворюючи замкнуті, середквартальні простори і внутрішні двори.

Виникає питання: чи є такі види забудови єдино правильними і можливими, при інших рівних умовах, чи не можна знайти і запровадити в нашу практику інші прийоми, які дають не менш добрі художні наслідки.

★

Архітектурна думка за останній час працює над проблемою рішення 3, 4,

5 і 6-ти квартир з одних сходів. Ці рішення в основному будуються за такими схемами (рис. 1).

При стрічковому блокуванні цих типів ми в усіх випадках, крім одного (постановки по геліотермічній осі),

Рис. 1

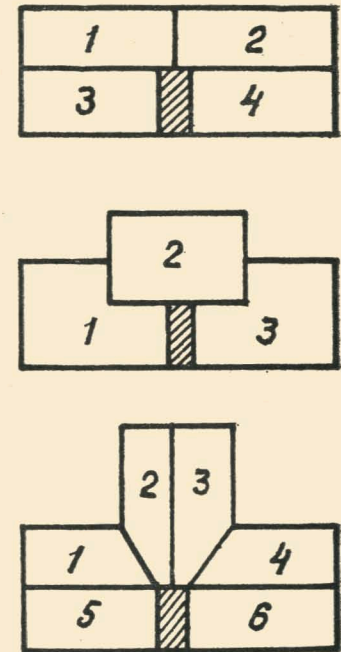
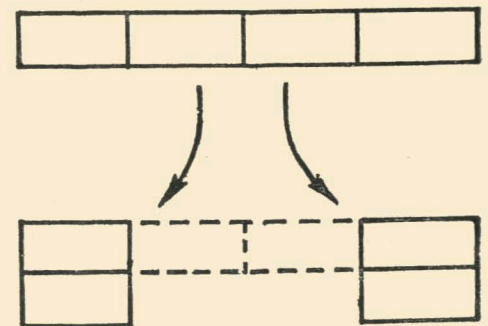

Рис. 2

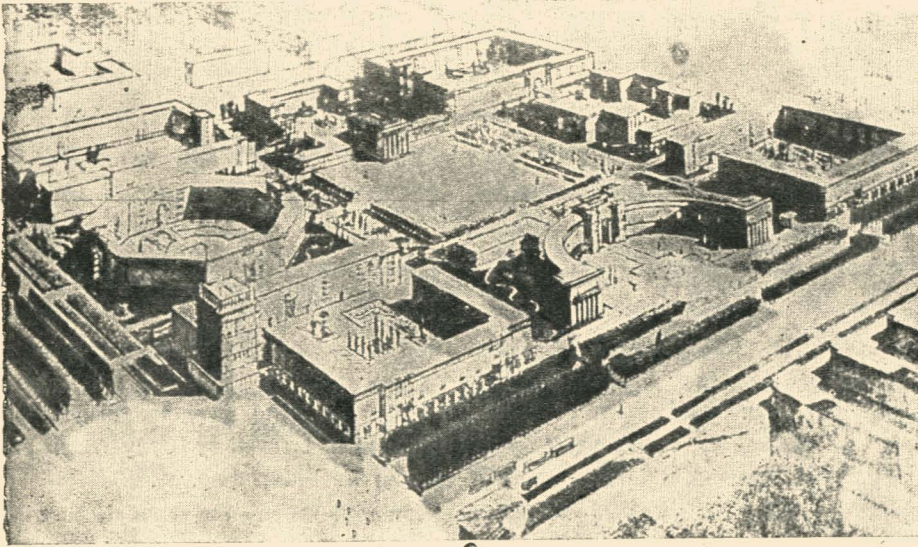

Рис. 3. Проект квартальної забудови Нижнього Тагіла («Архитектура СССР» № 1, 1936).

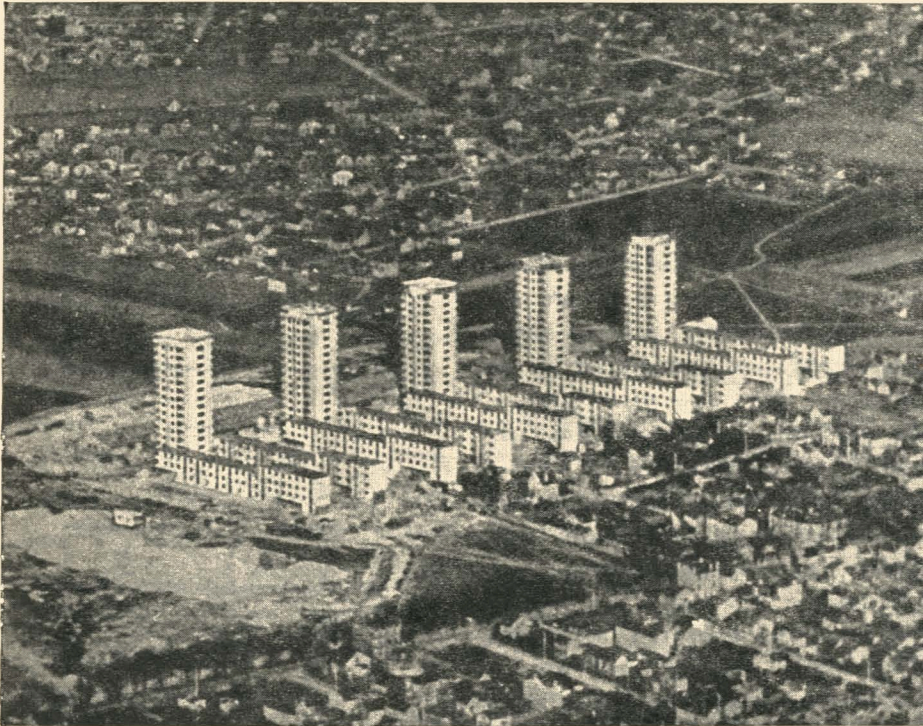

Рис. 4. Селище Дрансі в Парижі.

ставимо деяку кількість квартир у погані умови по їх орієнтації, не кажучи вже про відсутність провітрюваності. Крім того, в типі 3, маючи великий виступ у двір, ми при блокуванні дістаємо неприсмні запади, які в деяких випадках можуть затем-

нювати сусідні квартири, утворюючи «мішки».

Але, розв'язуючи подібне завдання багатоквартирного блоку, ми повинні до нього ставити ті ж вимоги, про які говорили вище, коли згадували про двоквартирні блоки. Це можна до-

сягти не в рішенні самого блоку, а у відповідному принципі блокування і забудови, в даному разі — у зміні принципу суцільної стрічкової забудови іншим принципом — принципом вільної забудови.

Великий будинок і особняк — ось два антиподи, які досі в нас суперечаться. Кожний з них створює свій образ забудови вулиці й кварталу. Якщо великий будинок зв'язується в нас у звичайній, масовій міській забудові з поняттям суцільної периметральної забудови, яка ізолює вулицю від кварталу, то особняк має вільну забудову, що відкриває середквартальні простори і зелень садів. Коли в першому випадку принцип суцільної забудови певною мірою зазжди нівелює архітектуру будинків, обмежує і зменшує можливості архітектурної творчості, зводячи їх до рішення варіантів фасаду, то другий принцип, навпаки, всіляко підказує можливість багатоманітності архітектурних рішень.

У капіталістичному суспільстві буржуазія зробила собі з цього останнього прийому привілей, забудовуючи свої «аристократичні» квартали віллами. Робітничі квартали там забудовують великими «прибутковими» будинками, позбавленими найелементарніших вигод і потреб культурно-побутового обслуговування.

Звичайно, наша практика забудови великими будинками периметральної і напівпериметральної забудови за своїми якісними показниками ні в яке порівняння не може йти з капіталістичними «прибутковими» будинками. Для основної маси нашого будівництва вони характеризуються такими цифрами: процент забудови — 25, населеність на га — 300 — 400 чол., при чому більша частина блоків, з яких складаються будинки, має 2 — 3 квартири на сходи, що забезпечує їх гігієнічність при відповідному комунальному обслуговуванні.

Це переносить питання в цілком іншу площину. Тут ми ставимо пи-

тання про різноманітність художніх образів забудови вулиці і кварталу і про поліпшення умов квартальної забудови при збереженні не тільки рівності техніко-економічних показників і розмірів капіталовкладень, але і їх певного пониження. Ставиться питання про поєднання принципу вільної забудови окремими будинками, з усіма відповідаючими їй моментами, з принципом багатопверховості і багатоквартирності.

Щоб ясніше уявити собі перехід від звичайного типу забудови до пропонуваного нами, наведемо приклад, що демонструє два основні моменти, на яких засновується наш принцип композиції забудови.

1) Візьмемо, звичайного, найбільш поширеного розміру, жилий будинок. Довжину його можна прийняти за 70—80 метрів, складається він з чотирьох блоків з двома квартирами на одні сходи. При поєднанні таких блоків у забудові вулиці, ми неминуче прийдемо до периметральної суцільної, в кращому разі групової, але наближуваної до суцільної, забудови кварталу. Якщо ж ми такий будинок візьмемо і перегрупуємо його, як вказано на рис. 2, то матимемо на тій же ділянці два будинки по два блоки в кожному, тобто по 4 квартири в поверсі будинку і з цілком достатнім розривом між ними. Оперуючи такими елементами забудови, ми ніяк не дістанемо суцільної забудови, а забудову іншого типу.

2) Другий момент це вертикальна композиція будинку — збільшення кількості квартир по вертикалі.

Периметральна суцільна забудова або наближувана до неї, звичайно, завжди поєднується з одноманітним силуетом вулиці, бо в цьому випадку різнобій по висоті швидше матиме негативний ефект, ніж позитивний.

Щоб дістати різноманітність, запроваджують звичайно або великі розриви, які відкривають середквартальний простір, або роблять мішану (по висоті) групову забудову великими масивами з напівзамкнутими або замкнутими середдворовими просторами. Рис. 3 дає приклад такого роду за-

будови. Тут ряд будинків, з яких складається ця забудова, утворюють свою форму, виходячи з суто формально-художніх міркувань, ігноруючи ряд моментів, які мають істотне значення для квартир, що з них вони складаються.

Другий приклад, який ми тут наводимо, це селище в Дрансі в Парижі (рис. 4). Тут вертикальні бу-

динки по своєму архітектурному рішенню в системі забудови будуються на суто абстрактному, формальному їх протиставленні до горизонтальних блоків, утворюючи ніби «вертикальну строчну забудову» — мертва схема, позбавлена архітектурного змісту, так само неможлива для застосування, як і сама строчна забудова.

Останній приклад показує, що в рі-

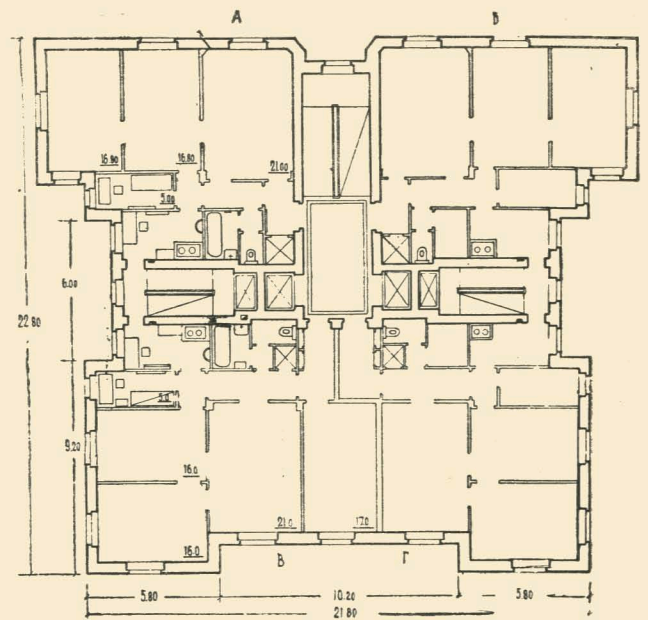

Рис. 5.

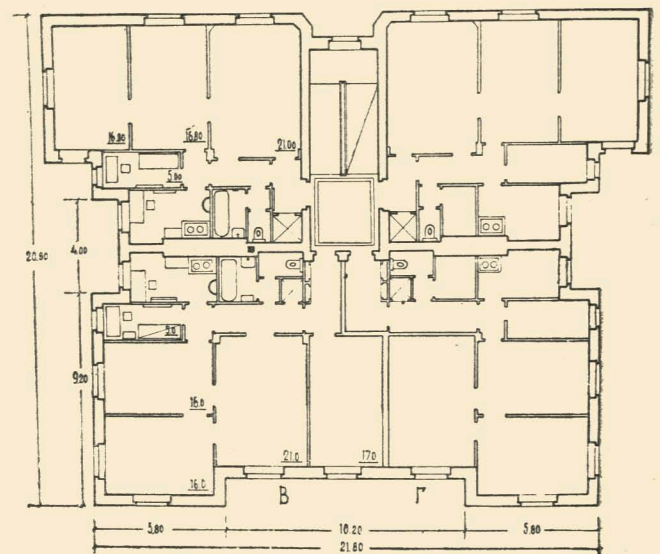

Рис. 6.

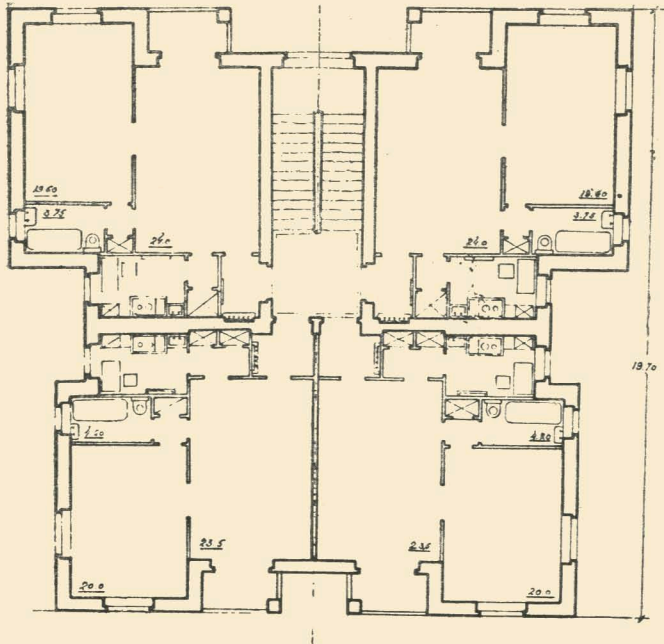

Рис. 7.

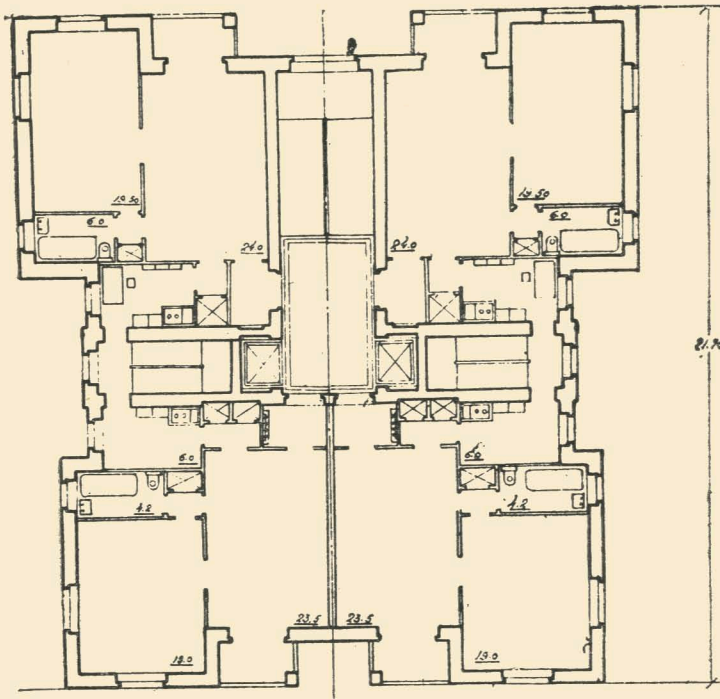

Рис. 8.

шенні композиції будинку і забудови кварталу, вулиці треба йти шляхом синтезу гігієнічних, культурно-побутових, економічних і т. п. вимог та вимог архітектурно-художніх.

Що ж дає самий принцип вертикальності при застосуванні принципу вільної забудови? Дає він такі вигоди: а) зменшення проценту забудови, б) збільшення можливості про-

вітрювання, в) можливість доброї орієнтації, г) збереження всіх вигод великого багатопверхового будинку в розумінні комунально-побутового обслуговування, д) збільшення можливостей щодо різноманітності архітектурних рішень, е) збільшення обороздатності, особливо протиповітряної і протихемічної (зменшення площі влучень та провітрюваність).

Для ілюстрації вищевикладених положень наведемо ряд прикладів рішень таких жилих блоків і забудов ними міських ділянок.

Рис. 6 і 7 дають приклад блоку для 2—4-х поверхів з одними сходами при чотирьох квартирах на 3 і 4 кімнати і на 2—3 кімнати.

За типом, поданим на рис. 6 при 6 поверхах і сходах, де розміщено ліфт, нами виконаний будинок для тонкосуконного комбінату в Києві в комбінації з звичайними стрічкового типу 4-поверховими будинками. Вартість такого будинку 55—57 крб. на кубометр, а звичайного 4-поверхового з квартирами по 3 і 4 кімнати—60—62 крб., різниця на 5 крб. на 1 кубометр для нашого типу. По житлоплощі різниця ще зменшується, оскільки $K = \frac{\text{куб.}}{\text{житло}} = 7,3$ для цього будинку і 7,8 для 4-поверхового стрічкового типу.

При великій поверховості необхідно забезпечити кожную квартиру виходом на двоє сходів (по Є. Н. протипожежних вимогах). Ця умова дозволяє єдине рішення—мати для 4-х квартир троє сходів—одні загальні парадні з маршем і двоє чорних.

Рис. 5 і 8 дають приклад такого рішення для квартир на 3—4 кімнати і на 2—3 кімнати. Гранична висота, практично застосовувана в наших сьогоднішніх умовах і при вживанні поширених тепер матеріалів, а також допустима по кількості людей для цих сходів,—буде 10 поверхів.

★

Для порівняння наводимо приклад забудови кварталу в 7 га, забудованого способом периметральної забудови з розривами (звичайно прийнятого типу) і пропонованим способом у п'яти варіантах для різної поверховості, але при однакових умовах.

Умови такі: розмір кварталу—7 га, населення—2.500 чол., щільність—360 чол. на га. Крім жилих будинків, на це населення потрібно два дитсади і двоє дитясел. Таблиця № 1 дає основні показники по прий-

нятих для забудови жилих будинках-блоках при різній поверховості.

Для планування, даного на рисунку 10, показники такі: на селище — 360 чол. на 1 га, % забудови — 25 (разом з дитяслами і садами), поверховість в основному — 4 поверхи, кількість типових будинків — 3—4.

Для пропонованих варіантів наводимо дані в табл. № 2.

Варіант	Кільк. будинк.	Поверховість	Площа забудови житла	Площа забуд. дитячих закладів	Загальна пл. забудови	% забудови	Кільк. населення на 1 га.
1	9	10	4 050	3 600	7 650	11	360—370
2	12	8	5 400	3 600	9 000	13	
3	1	10	6 750	3 600	10 350	15	
	4						
4	1	10	7 600	3 600	10 650	16	
	2						
5	14	4	9 000	3 600	12 600	18	
	20						

Нам здається, що ці приклади показують можливість запропонованих нами рішень. Більше того, цей спосіб забудови дозволяє максимально використати наявні природні умови місцевості, повороти вулиць і, зокрема, рельєф. Останнє має важливе значення для таких міст, як Київ, Дніпропетровськ, Чернігів і ін., міст, які стоять на горбах, на крутому березі річки, де силует міста і його обсягово-просторова забудова має особливе значення. Умови рельєфу таких міст усувають домінуюче значення фасадних рішень з неминучими брандмауерами, які так добре знайомі нам по Києву.

Досвід застосування пропонованих типів будинків в поєднанні з стрічковою забудовою, правда, покищо лише в проєктах, зробив архіт. Довгалоук (АПУ) в своєму проєкті планування і забудови району Звіринця.

Аналізуючи вказані рішення забудови кварталу і резюмуючи все сказане, ми можемо відмітити такі моменти, що характеризують пропонований спосіб забудови жилими блоками:

1) Даний принцип побудови жилого будинку забезпечує провітрюваність

Табл. 1.

№№	Поверхов.	Жила площа	Кубатура	Населеність
1	4	1 005	7 425	112
2	5	1 270	9 167	140
3	8	1 890	14 454	210
4	10	2 360	179 680	262

Табл. 2.

квартири (кутову), звернення квартири на дві країни світу в кожному випадку, інсоляцію сонячними променями.

2) Забезпечує добру провітрюваність кварталу в цілому.

3) Можливість застосування вільної забудови.

4) Збереження всіх вигод великого багатопверхового будівництва в розумінні комунально-побутового обслуговування.

5) Збільшення можливості щодо різноманітності архітектурних рішень для окремих будинків.

6) Збільшення можливості стандартизації, починаючи від основного — зменшення кількості типів квартир і типів блоків на ділянці.

Зведення кількості типів квартир і жилих блоків до одного-двох стандартизує рішення санвузлів, кухонь і всіх інших елементів квартир, а також і конструкцій (перекриттів, сходів, ліфтів, вертикальних несучих конструкцій і т. п.).

7) Створює передумови максимальної індустріалізації будівництва і його механізації, застосування великоблочного будівництва, литих, каркасних конструкцій, максимально скорочує кількість елементів, водночас лишаючи можливість різноманітності варіантів зовнішньої архітектури.

8) Такий принцип забудови, відкриваючи середквартальні зелені простори і вводячи їх у вулиці і навпаки, створює образ зеленого міста — міста-саду.

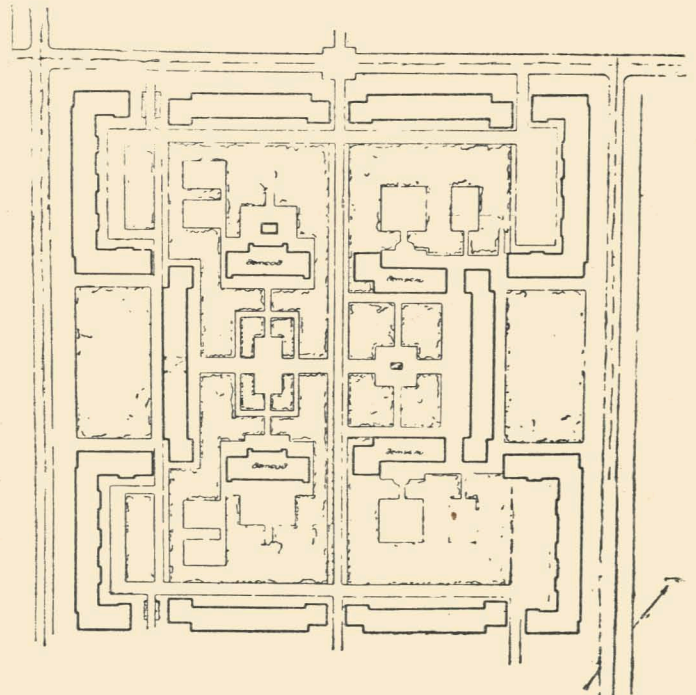

Рис. 9.

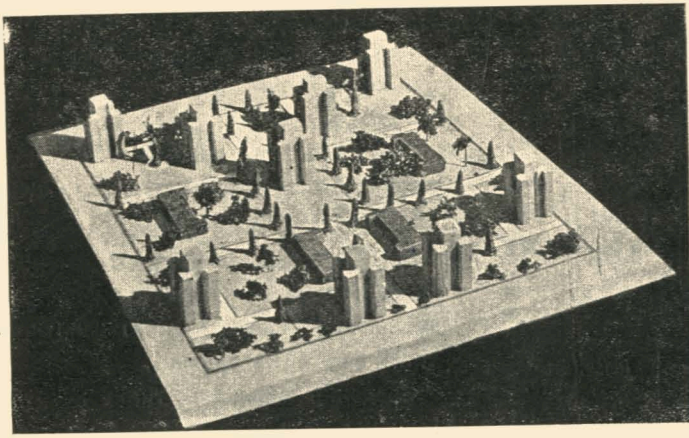

Рис. 10-а.

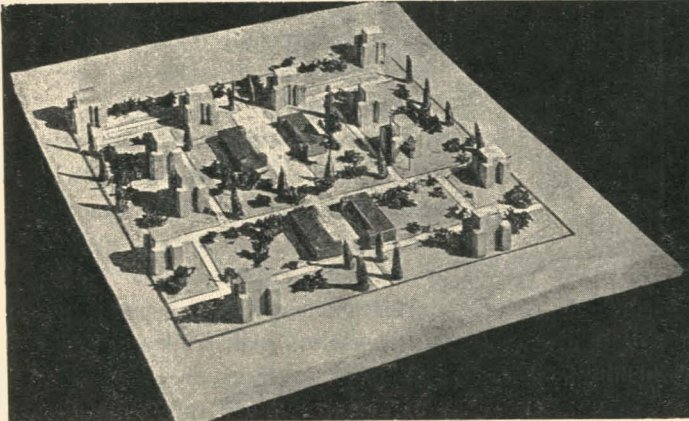

Рис. 10-б.

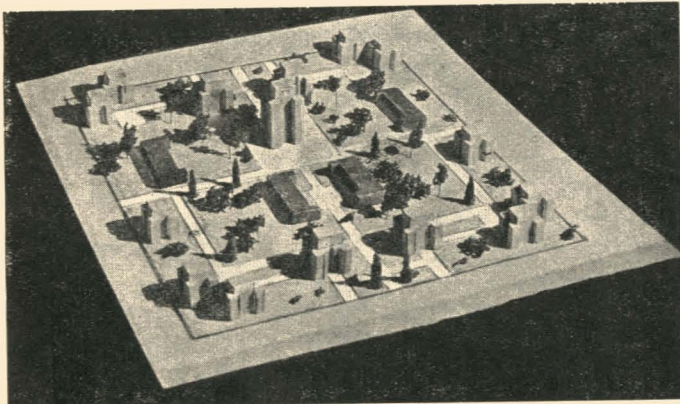

Рис. 10-в.

Рис. 10-г.

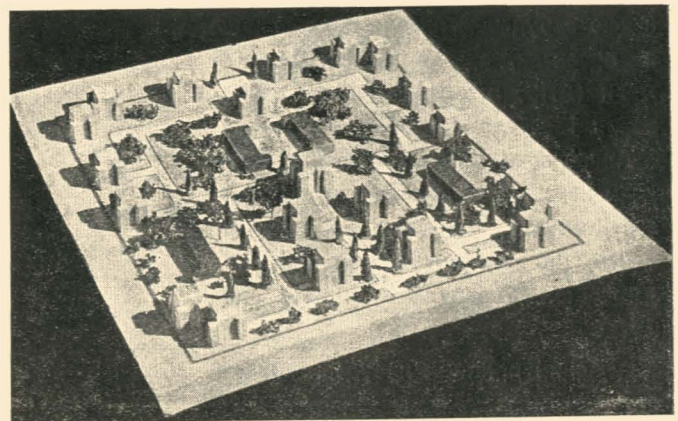
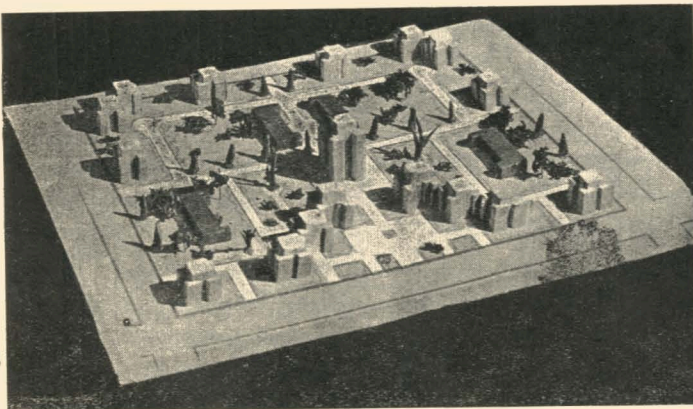

Рис. 10-д.

9) Крім усього цього, як нам здається, такий метод забудови і такі прийоми архітектурної композиції створюють передумови для застосування елементів і композиційних основ української народної архітектури, як в архітектурно-планувальних рішеннях, так і в окремих спорудах, жилих будинках, усуваючи суто фасадний підхід до архітектури і запроваджуючи умови для обсягово-просторових рішень, оперування масами, обсягово-просторовими поєднаннями, пропорціями тощо.

10) Такий підхід, як нам здається, сприятиме дальшому втіленню творчого методу соціалістичного реалізму, як це правильно характеризує архіт. Іохлесу № 9 «Архитектуры СССР», говорячи: «Творчий метод соціалізму в застосуванні до архітектури житла і виявляється насамперед у такому компоуванні плану, яке забезпечує повноцінне задоволення всіх потреб трудящого — громадянина радянської держави, а також в реалістичній побудові фасаду, яка органічно впливає з плану...»

Звичайно, цей принцип забудови ми не уявляємо собі, як універсальний принцип забудови міста — для всіх міст, для всіх районів міста і його частин. Але ми впевнені, що на нього треба звернути особливу увагу при реконструкції і забудові жилих районів наших міст, особливо нових територій, зокрема столиці УРСР — Києва.

ПАРКИ КУЛЬТУРИ І ВІДПОЧИНКУ НА СЕЛІ

Архіт. Р. ЛЕРМАН

За роки соціалістичного будівництва, дякуючи правильній політиці Радянської влади та Комуністичної партії на чолі з генієм людства т. Сталіним, наше село докорінно змінило своє обличчя. Незмірно вирости побутові та культурні потреби радянського села, посилювся потяг широких колгоспних мас та їх родин до культурного життя в повному розумінні цього слова, і нишіні колбуди, хати-читальні вже не можуть зосередити в собі дедалі ростучої за розмахом своїм культурно-освітньої та політико-виховної роботи.

Тов. А. А. Андрєєв у своїй промові на відкритті Вищої школи пропагандистів ім. Свердлова при ЦК ВКП(б) від 7 лютого 1936 року, говорячи про це питання, сказав: «Взяти, наприклад, політико-освітню роботу на селі,— для неї тепер уже хата-читальня стає тісною. Зрослу політико-освітню і культурну роботу в колгоспному селі в хату-читальню тепер вмістити вже не можна, хата-читальня для цього тісна... Культурно-освітня і політико-виховна робота на селі все більше тепер будуватиметься за типом міста... Ми зобов'язані піти всьому цьому назустріч і допомогти колгоспному селу створити такі ж культурно-освітні заклади, які має міський робітник».

Таким культурно-освітнім закладом на селі може і повинен стати парк культури і відпочинку, бо тільки в ньому можна зосередити і поєднати всю політико-виховну роботу з культурним відпочинком і розвагами на базі широкого використання природних умов місцевості.

Наслідки величезної роботи, прова-

дженої міськими парками культури і відпочинку, доводять життєвість і вчасність організації нових парків культури і відпочинку не тільки в містах, але і на селі, в колгоспах. Селу парки культури і відпочинку потрібні в такій же мірі, а може ще і більше, ніж місту, бо коли у містах є у великій кількості театри, кіно, стадіони, атракціони, тири, ковзанки і т. д., то на селі ми покищо їх маємо мало. Парк культури і відпочинку на селі повинен і зможе стати могутнім центром роботи по дальшому піднесенню культурного рівня трудящих мас.

Тепер уже цілком назрів час, коли будівництво парків культури і відпочинку на селі може дістати свій цілком конкретний зміст і перейти на рейки практичного здійснення. Зростання матеріального добробуту і господарське зміцнення колгоспів, кошти, які нагромадилися в них, дозволяють серйозно і по-діловому приступити, мабуть, не тільки до реалізації цієї справи, але й до здійснення ряду інших заходів по упорядкуванню села.

Необхідні на будівництво парків культури і відпочинку кошти є у самих колгоспів. Мова йде не про фінансову допомогу, а лише про організаційну підтримку. Мова йде про те, що необхідно рішуче зламати косність та інертність у ставленні до питань впорядкування села з боку таких відомств, як Наркомзем, Наркомгосп, Наркомрадгоспів і ін., в прямий обов'язок яких це входить і які досі рівно нічого або майже нічого в цій галузі не зробили. Мова йде про те, що необхідно забезпечити будівництво парків куль-

тури і відпочинку на селі відповідним керівництвом і технічними кадрами і, насамперед, допомогою з боку архітектора, паркобудівника і планувальника.

Особливо серйозні в цьому питанні завдання, які стоять перед архітектором-паркобудівником.

Досі архітектори-паркобудівники розв'язували планування порівняно великих парків і до того, здебільшого, міських. Парки культури і відпочинку на селі майже ніким не проектувалися. Справа ця нова, і вимагає вона серйозної вдумливості від архітектора, щоб знайти потрібне рішення, яке задовольняло б запити колгоспників.

Перший момент, на який ми хочемо тут звернути увагу,— це розміри сільських парків культури і відпочинку. В наших розрахунках по цьому питанню ми зупинилися на парку площею, приблизно, в 5 га. Як видно, тут робити розгін з парковими «ансамблями» не доведеться. Водночас буде цілком помилково думати, що ми повинні йти при створенні цих парків лінією спрощенства. По-перше, на селах у нас будуть і великі парки (ми не говоримо про ті старі, існуючі парки, цінні як пам'ятники культури, що мають по 100—150 і більше га: Тростянецький парк—175 га, Веселобоконенківський—150 га, Шаровський—70 га, Уманський і інш.). Подруге, і в великому по розміру парку можна у компактній формі дати всі необхідні для культурного обслуговування трудящих мас села елементи. В багатьох з того, що дається у парках культури і відпочинку великого міста, просто немає потреби в порівняно ма-

лому по населенню селі. Головне, щоб архітектура і всі споруди в парку були подані в доступних масах і приємних формах, щоб вони давали максимум вигод відвідувачеві, щоб вони були виконані з сталінською любов'ю і піклуванням про запити живої людини.

Наші парки, в основі своїй, глибоко відрізняються від тих старих парків, які були у нас в довоєнний час і від тих, що нині існують за кордоном. Наші парки, насамперед, обслуговують не капіталістів і поміщиків, не панівні, експлуаторські класи, а трудящих міста і села. Але це зовсім не значить, що ми повинні позбавити наші парки тих позитивних якостей, які мають закордонні парки. «Ми повинні зробити так, щоб дати в ці парки такі ж вигоди, які даються в європейських містах, з тією «маленькою» різницею, що там цими вигодами користуються капіталісти, а в нас користуватимуться пролетарі» (Л. М. Каганович).

В основному, парки культури і відпочинку на селі повинні відповідати тим же вимогам і цілям, що й міські парки культури і відпочинку. В сільському парку лишаються ті ж провідні сектори: видовищний, фізкультурний, дитячий, сектор тихого відпочинку, військовий і інш., але оскільки парк культури на селі по площі здебільшого буде в багато разів менший проти міського парку, отже і окремих елементів, як і секторів, у сільському парку буде менше.

Видовищний сектор лишається в сільському парку, але не обов'язково, щоб він поєднував у собі всі елементи, які звичайно входять у його склад: театр, кінотеатр, зелений театр, естради, музиковини, атракціони у великій кількості («Гігантські кроки», «американські горки», гойдалка, колесо сміху, кімнати розваг, чортове колесо, катапульти і т. д.). Так само не обов'язково, щоб зразу, з першого ж року проектувати в сільському парку всі елементи фізкультурного сектору: трибуни, тенісні площадки, волейбольні, гандбольні, баскетбольні, пушбольні площадки, негльбанн, городки і т. д. Ми не повинні захоплюватися гігантоманією, а, насамперед, дбати про найближчі потреби колгоспника і зважати на реальні можливості здійснення того чи іншого заходу.

При виборі площадки, проектуванні і будівництві парків культури і відпочинку на селі обов'язково необхідно буде зважити на такі моменти:

1. Пов'язання парку культури і відпочинку з загальним (можливо, ще не існуючим, але необхідним у недалекому майбутньому) плануванням села з перспективою на 5, 10 і 15 років.

2. Наявність існуючих зелених масивів та інших природних факторів, як вода, рельєф і т. д. Бажано, якщо нас не прив'язують вищезгадані природні фактори до певної частини місцевості, розмістити парк у центрі села або в такому місці, яке було б не дуже далеко розташоване від усіх точок села, з метою більшого охоплення і обслуговування населення. Необхідно також зважити і на санітарно-гігієнічні, гідротехнічні та інші фактори.

3. Пов'язання парку з існуючим або передбачуваним до спорудження будинком культури. Бажано, щоб вони були якнайближче розташовані один від одного. Будинок культури повинен бути складовою, ніби «критою частиною» парку культури і відпочинку. В будинку культури мають провадитись ті роботи, які не можна провадити через кліматичні та інші умови в парку культури і відпочинку.

Досвід будівництва міських парків показав, що парки можуть і повинні створюватися протягом кількох років, і від цього обслуговування населення не потерпить. Треба тільки додержуватись такої черговості будівництва, при якій перші необхідні сектори і елементи парку були б споруджені в першу чергу. Однак, якщо, наприклад, парк культури і відпочинку будуватиметься на такій площадці, де буде легко створити, припустимо, зелений театр, де умови рішуче сприяють цьому, то цей зелений театр повинен бути включений у першу чергу будівництва і т. д.

Асортимент деревинних і чагарникових порід, а також кольорово-декоративного оформлення парків повинен бути таким, щоб за ним не їхати за тисячі кілометрів. Треба заздалегідь позбавити парк від необхідності шукати по всьому Союзу зелений матеріал і при тому обов'язково екзоти. Відомий паркобудівник Пюклер завжди говорив, що основний масив його парків становить асортимент, який є на місці створення цих парків. Звичайно, це не виключає можливості і навіть потреби розвивати у себе в парках породи, привезені з інших місць, але, якщо ми особливо захоплюватимемося цим, то ми не зуміємо

швидко створити такі культурні центри на селі, як парки культури і відпочинку.

Значні можливості для оформлення сільських парків у наших районах дають хвойні породи. Хвойні насадження повинні зайняти певний процент щодо всього асортименту деревинно-чагарникових порід і мають бути так запроектовані і розміщені, щоб влітку парк не був нудним від наявності зайвих хвойних порід, а взимку—голим від протилежного явища. Способи поєднання різних порід, зросту, кольору дерев і інш. ми зможемо частково запозичити з досвіду будівництва міських парків, а частково шляхом критичного застосування досвіду, який дає нам багата в цій галузі спадщина минулого, не забуваючи при цьому, звичайно, загального ландшафту села з його особливостями і властивостями взагалі і в кожному випадку зокрема.

Важливе значення в справі створення сільських парків матиме питання про стиль планування парків, їх архітектуру і зелень.

У паркобудівництві існують в основному два стилі планування, протилежні один одному: регулярний стиль і іррегулярний. Регулярний стиль, у якому композиції ґрунтуються на принципі геометричних побудов, часто називають геометричним. Іррегулярний стиль часто називають природним, ландшафтним. В ньому композиції засновані на відсутності «правильності» і мають в своїй основі ніби підкорення паркових споруд природному пейзажеві.

Регулярний або геометричний стиль планування в наших умовах і, зокрема, в тих парках, які ми створюватимемо на селі, може бути застосований в тому випадку, коли парки матимуть невеликий розмір і коли площа їх рівна. Взагалі регулярний стиль планування парку має більшу перевагу там, де парки будуватимуться в самому селі, в самому центрі його, перед якоюнебудь спорудою громадського порядку (припустимо, перед будинком культури), на місці пересікання магістралей, що ведуть з різних кінців села.

У тих же випадках, коли ми будуватимемо парк великого розміру, поза селом, там, де ставки, горби, притоки річок, лісові масиви і інші природні умови розбивають геометричні форми, переважно слід давати парки в іррегулярному стилі.

Припустимо ще поєднання в одному

парку того й іншого стилю планування разом. Прикладом такого парку може служити центральний парк у Харкові. Однак, абсолютно неприпустимо було б, коли б ми задумали будувати всі парки культури і відпочинку на селах по всій Україні за одним і тим же шаблоном, під один ранжир і при тому обов'язково «так, як у місті». Цим ми зробили б нашому колгоспному селу явно ведмежу послугу.

Коли ми будуватимемо парки на селах, ми повинні будемо ще більше, ніж будьколи, підійти до цієї справи творчо, з любов'ю, з максимальною вдумливістю і серйозністю. Для цього нам необхідно буде, крім чесного ставлення до роботи, ґрунтовно вивчати життя, побут, культурні потреби і запити трудящих села. Нам потрібно буде тримати міцний і постійний зв'язок з колгоспними масами і не тільки проєктувати, але й виїжджати часто на село і будувати, консультувати і керувати цією роботою.

Велику допомогу в будівництві сільських парків культури і відпочинку нам подасть використання місцевих будівних матеріалів. Якщо ми до цієї справи залучимо самих колгоспників з їх навичками і способами обробки та використання місцевих матеріалів, то, керуючи ними, даючи їм загальний напрям, ми змо-

жемо мати величезний ефект, сполучений до того ж з широким застосуванням зразків справді народної творчості у паркових спорудах.

Ми повинні підходити до створення парку на селі так, щоб будувати якнайцікавіше і, водночас, марно не витратити зайві гроші. «Партія і уряд вимагають,— сказав на 1-му Всесоюзному з'їзді радянських архітекторів заступник голови РНК СРСР тов. Чубар,— щоб будували міцно, зручно, красиво і обов'язково економічно».

Одним з основних способів будувати економічно може служити використання місцевих будівних матеріалів.

Архітектура малих форм у сільському парку культури і відпочинку повинна бути тісно пов'язана з зеленню. Кількість павільйонів, альтанок, фонтанів не повинна бути надмірно великою в сільському парку. Ми повинні, насамперед, використати всі можливості композиційного розміщення порід дерев, чагарників і квіткового оформлення. Якщо на фоні, наприклад, темних, глибоких тонів зелені ми дамо білу, приємну за формою і гармонійно поєднану з цим фоном скульптуру, альтанку або павільйон, то цим самим ми досягнемо потрібного ефекту. Такий прийом, крім правильних, на наш погляд, архітектурних міркувань, диктується ще невеликими розмірами сільського

парку культури і відпочинку і вимогами економії.

Особливу допомогу треба буде нам подати сільським працівникам у квітково-декоративному оформленні парків. Треба буде дати їм певний малюнок партеру, клумби, робаток і в кольорі— найбільш підходящі і цікаві рішення оформлення декоративних площадок. Місцеві, сільські садівники вміють добре і грамотно провести посадку дерев та квітів, але одержати потрібний і можливий в розумінні оформлення ефект вони, здебільшого, не вміють. І в цьому потрібна буде наша допомога.

Усі зазначені нами заходи цілком реальні, і ми маємо всі дані до того, щоб здійснити їх. Ми з цим завданням, безсумнівно, справимося, тобто дамо нашим селам і колгоспам велику кількість парків культури і відпочинку у найближчі ж два-три роки. Цим самим ми ще більше піднесемо культурний рівень трудящих села і здійснюватимемо на ділі питання про ліквідацію різниці між містом і селом. Ми впевнені в тому, що це починання знайде собі широке застосування в нашому колгоспному селі, бо кращого центру для зосередження і проведення всіх політичних і культурно-масових закладів на селі, як парки культури і відпочинку, бути не може. Необхідно тільки енергійно і по-більшовицькому взятися за цю справу.

НАЗУСТРІЧ ВИМОГАМ КОЛГОСПНОГО СЕЛА

Дипломанти І. МИГАЙ і В. АНТОЩУК

Новий, колгоспний лад швидко і докорінно міняє обличчя сучасного села. Рік-у-рік зростає кількість машин на селі, впроваджується нова сільськогосподарська техніка, зникають старі патріархальні методи ведення сільського господарства. Безперервно зростає добробут колгоспів і колгоспників, підноситься культурний рівень селянства, швидко збільшується на селі сітка шкіл, клубів,

театрів, бібліотек, хат-читалень, студіонів, лікарень, родильних будинків і т. д.

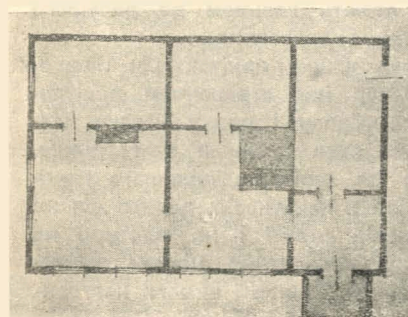
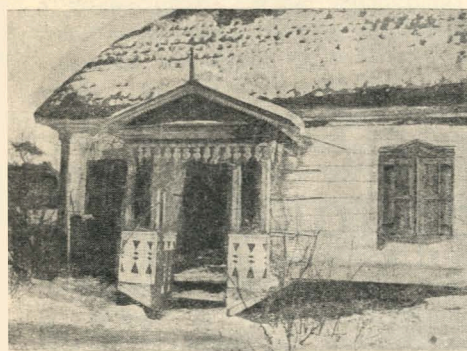
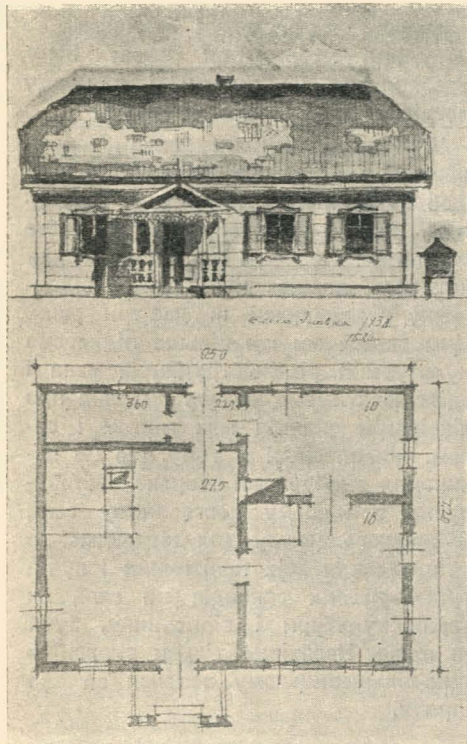
Значно зросла культурність колгоспних мас висуває нові вимоги до планування села, колгоспу і житла колгоспника. Серйозний рахунок архітекторам і, особливо, планувальникам пред'являють колгоспи, для яких існуюче планування і архітектура села

часто стають гальмом до дальшого розвитку і зростання.

Багато наших архітекторів працюють тепер над створенням архітектурного образу і плану нового колгоспного села і житла колгоспника. Робота ця, однак, здебільшого перебуває ще в початковій, далеко ще не завершеній стадії і на сьогодні не дала ще конкретних, цілком життєвих рішень. Запити і вимоги колгосп-

Хата колгоспника Лук'яненка в с. Елівка (Малинський район). Деталь хати колгоспника Лук'яненка в с. Елівка.

Планування хати колгоспника Купневича (с. Елівка).

ного села, смаки і побажання колгоспників нашими архітекторами ще не прийняті як слід до уваги.

Мало уваги питанням колгоспного будівництва приділяють і наші архітектурні та будівні виші. Тим то необхідно з задоволенням відмітити ту обставину, що Київський інженерно-будівний інститут включив у цьому році в склад дипломних завдань по архітектурній кафедрі тему: «Зселення хуторів і будівництво нового, колгоспного села».

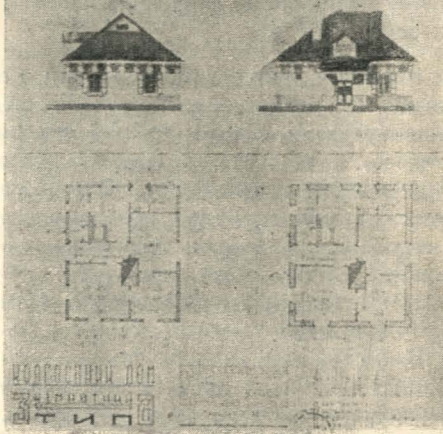
Автори даної статті, дипломанти-архітектори КІБІ, обрали цю тему, як найбільш актуальну, животрепетну, нову і необхідну в даний час. Відомо, що особливо погано позначається на розвитку колгоспів існуюча досі в деяких районах хуторна система розселення. Ця система, силоміць прищеплювана в колишній Росії царським міністром Столипіним, була розрахована на насадження куркульських господарств, на роз'єднання сільського колективу, на полегшення можливості експлуатації і господарського поневолення його.

Сприяє розвитку колгоспного господарства сталипінська система, звичайно, не може. Тим то зселення хуторів є на сьогодні одним з найнеобхідніших і важливіших завдань.

Особливо позначається хуторська система у Житомирській області, де хутори насаджувалися колись у великій кількості. Виходячи з цього, ми обрали об'єктом свого вивчення і обслідування Малинський район Житомирської області, який має на своїй території 35 проц. хуторів Полісся.

Розкиданість садіб по хуторах створює такі умови, при яких нормальне господарське, громадське і культурне життя села в значній мірі утруднюється. Доводиться витрачати багато часу на сполучення з школою, дитсадком, дитячими яслами, колгоспною садибою тощо.

При обстеженні с. Елівки (Житомирської області, Малинського району) виявилось, що значна частина хат має цілком застаріле внутрішнє планування: з сіней через кухню в кімнату. Розміри підсобних приміщень перебільшені. Площа кухні досягає 26 кв. м., а жила кімната в цей же час займає всього 18 кв. м. Теплих хлівів мало, в той же час у колгоспників в середньому є по дві корови, телята, свині, кури, для яких потрібна окрема господарська будівля, як цього вимагає заможне колгоспне життя.

Проект колгоспної хати архітектурної майстерні при харківському облЗУ.

Природно, що існуюче планування зовсім не задовольняє колгоспників і вони самі прагнуть поліпшити своє житло: відокремити хлів, зробити чисті до вулиці і чорні до двора входи, збільшити жилу площу і зменшити розмір кухні, сіни зробити теплими.

Після обслідування села ми скликали нараду активу для обговорення вимог щодо планування і архітектури нового колгоспного села, колгоспу, садиби і хати. В нараді брали участь багато колгоспників. На порядку денному стояло одне питання: про зселення хуторів і будівництво нового колгоспного села. У постанові, ухваленій нарадою, сказано:

«Зважаючи на те, що хуторська система розселення гальмує господарське життя колгоспів і колгоспників, необхідно зселити хутори в одне колгоспне село.

Присутні вважають за необхідне: побудувати в новому селі сільраду з поштою, правління колгоспу, школу, лазню, пожежну валку, дитячі ясла, дитсадок, колбуд, сад відпочинку з спортплощадками, універмаг, хату-родильню, медпункт, зливний пункт, хату-лабораторію;

вулиці обсадити з обох боків деревами, відокремити проїжджу частину від пішоходної;

головну вулицю села шириною в 25 метрів провести від головного шляху Малин-Ненівка;

віддаль між будинками встановити в 30 м. Планувати вулиці так, щоб через головну не гнати череду; на двір з будовами відвести потрібну площу;

хату будувати на відстані 4 м. від вулиці. На садок відвести 0,10 га, на садибі колгоспника передбачити хлів у 10 кв. м., льох, криницю на дві садиби, вбиральню. Хата на сім'ю в 6—7 чол. повинна мати дві кімнати (мінімум в 35 кв. м. загальною площею), кухню в 16 кв. м., сіни — парадні і вихідні (у двір), комору в 9 кв. м. Освітлення кімнат бажано прийняти $\frac{1}{6} - \frac{1}{7}$. Будинок проєнтувати так, щоб кімнати були на південь, а кухня на північ. Бажано мати веранду на захід; тесану хату не штукатурити, дах зробити черепичний.

У селі зробити став площею в 4 га, село побудувати навколо колгоспу «Жовтневий шлях» обабіч шляху Малин-Ненівка, на території колгоспу «Червона Зірка» організувати товарну ферму з існуючих будівель.

На території колгоспу «Жовтневий шлях» є глина, і тому передбачити тут побудову черепичного заводу. Гроші в колгоспі теж є.

Виходячи з цього всього, нарада ухвалила порушити клопотання в Облвиконкомі про зселення».

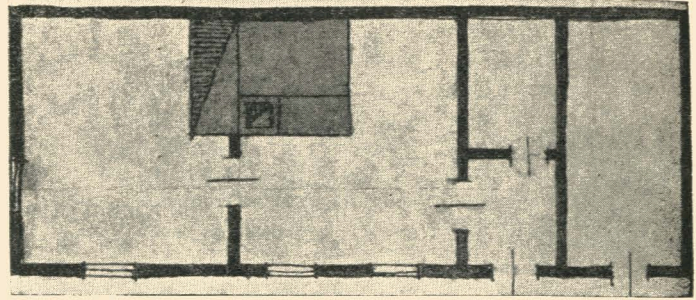
На нараді ми демонстрували і обговорювали роботи харківської архітектурної майстерні при облЗУ, зокрема проекти жилих будинків колгоспників. Виявилось, що ці проекти зовсім не задовольняють колгоспників: кухня відокремлена, мала, опалення провадиться з чистої передньої, а не з кухні. Чорні сіни дуже малі, а чисті перебільшені, спірне існування вбиральні в будинку, нераціональне заведення ванної кімнати. Вартість побудови надто велика, а переробити існуючу хату на такий будинок зовсім неможливо. Не зважаючи на принципи народної архітектури.

Взагалі проєкт нагадує скоріше дачний котедж, ніж житло колгоспника.

Ми вважаємо, що, проєктуючи нове житло, треба враховувати можливість реконструкції старого, існуючого вже житла з дальшим впорядкуванням, тобто передбачити в майбутньому можливість влаштування ванної кімнати, зменшення кухні, добудування тамбуру і т. д.

На зборах ми показали також кілька

Планування хати колгоспника Рубана (с. Старі Горобці, Малинського району).

Колгоспна садиба у с. Старі Горобці.

Будинок колгоспника у с. Старі Горобці.

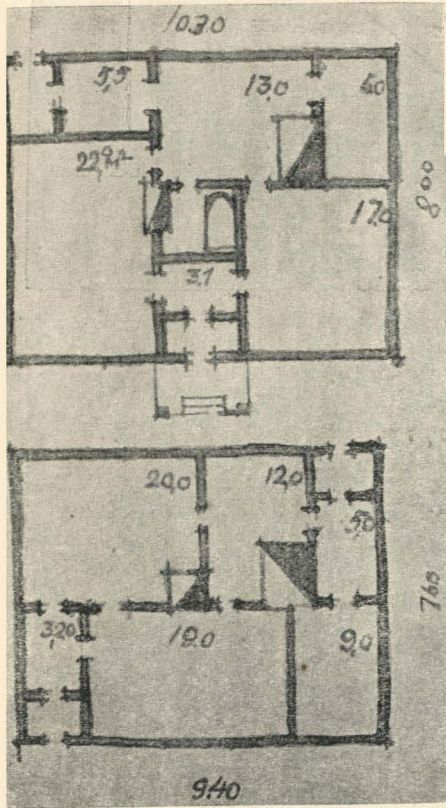
своїх попередніх накреслень планів. Ці плани були схвалені і взяті теслярами для конкретної будови.

Наше планування хати більш скромне, але раціональне, і вартість будівництва такої хати не набагато більша, ніж вартість існуючих хат (3 тисячі крб. при вартості існуючої хати в 2.500 крб.).

У селі є чимало своїх майстрів-теслярів, які дуже красиво і акуратно

сформлюють будинки. Є в селі і поклада глини, що дає змогу використати її для вироблення дахової черепиці.

У Житомирській області є кілька сіл, які вже зселяються і будуються за планом, складеним землепорядником без участі архітектора. Одне з них — колгосп у селі Садки у 18 клм. від Житомира. Недалеко від колгоспного центру вже розмічено нове

Ескізи внутрішнього планування хат на дві жилих кімнати, схвалені колгоспниками на нараді активу с. Елівка.

село, вулиці обсажені деревами, розбито тротуари і газони, сюди перенесено вже до 20% хуторів. Хати стоять в одному створі. Навколо відведеної площі споруджено громадські будинки: сільрада, сільмаг, дитсад, клуб (на жаль, також без участі архітектора). За рік переноситься 7—10 хат. Перенесення хати коштує приблизно 700 крб.

У деяких селах колгоспники переселяються самі, без плану, місце селення не обслідувано, не затверджено комісією (агроном, меліоратор, будівник, зоотехнік, землевпорядник, санлікар, архітектор). Наприклад, у селі Старі Горобці, Малинського району, крім основного села, утворився окремий виселок на території колгоспу імени Першого травня. Існування такого виселка заважає створенню нового села і вимагає повторного перенесення хат, що, звичайно, зовсім нерентабельно.

Поки тривають конкурси і виставки, бурхливо ростуче колгоспне життя не терпить, не стоїть на місці. Отже треба, не гаючи часу, підхопити ініціативу колгоспників, шляхом конкретних заходів очолити колгоспне

будівництво, спрямувати його по плановому, організованому річищу, допомогти колгоспникові створити нові умови життя і праці, створити необхідні планувальні і архітектурні передумови для дальшого зростання і поліпшення колгоспів.

Завдання це нове, важке і захоплююче. Наші радянські архітектори повинні негайно включитися в цю роботу. Керувати ж будівництвом колгоспів повинен і може Наркомзем УРСР.

Ми, дипломанти-архітектори КІБІ, вирішили серйозно працювати в цьому напрямі. Для цієї мети ми обслідували і вивчили хуторський район і обрали як об'єкти конкретні села. Ми вивчали побут колгоспників, їх культурне життя, господарське життя колгоспів, вивчали мотиви народної творчості і архітектури, місцеві будівні матеріали і конструкції. Нарешті, ми маємо багатющій матеріал—побажання колгоспників і їх вимоги щодо свого будинку, садиби, вимоги щодо свого села в цілому.

Надалі ми знову виїдемо в обслідувані нами села, з комісією оберемо місце для майбутнього нового села. Свої ескізи ми обговорюватимемо спільно з колгоспниками і протягом усього проектування триматимемо з ними тісний зв'язок.

Ми докладемо всі свої творчі здібності до того, щоб у своїх проектах дати образ нового колгоспного села.

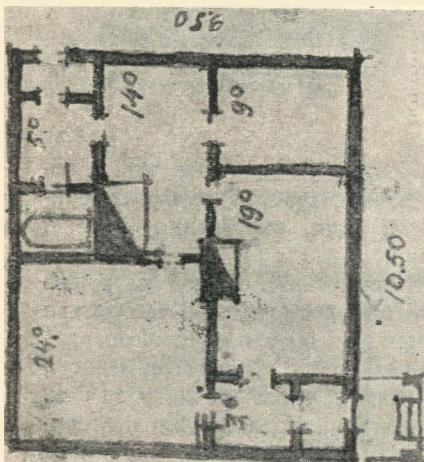
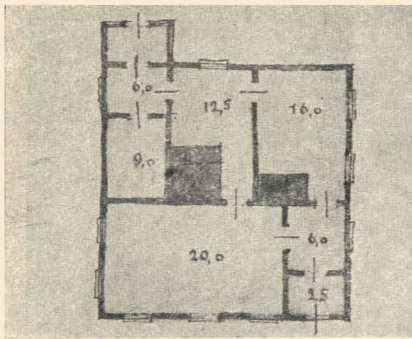
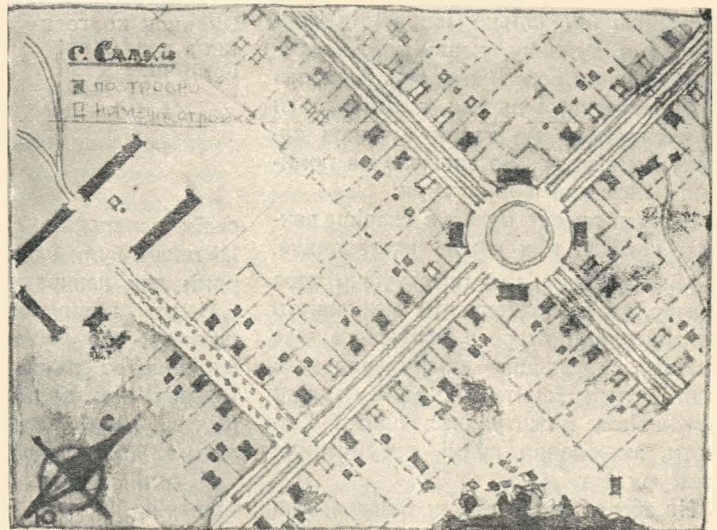
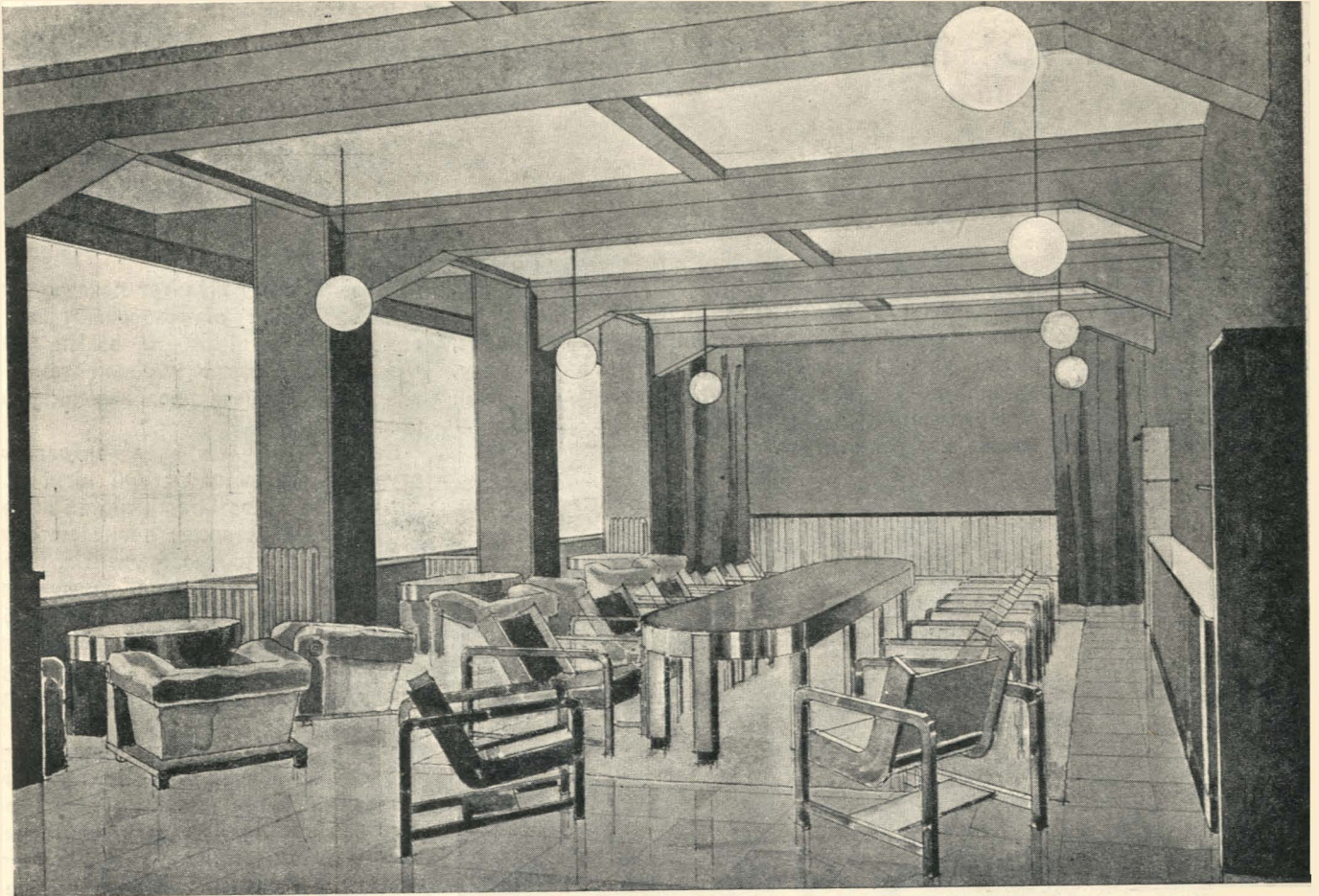

Схема планування с. Садки (Житомирської області), що будується хуторянами.

Кімната відпочинку в Харківському Будинку Червоної
Армії та Фльоту.

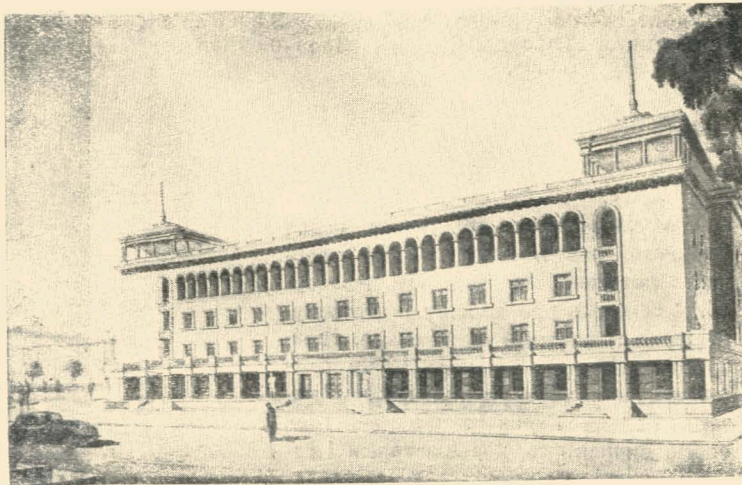
Виставка робіт скульптурного факультету складається з оригіналів студентських робіт, а не з фото, як це було досі. Цей відділ виставки показує роботи двох видів: роботи по вивченню натури і роботи над композицією, що відбивають в собі розвиток творчих здібностей студентів. Усе це є підготовка до головної мети — створення художнього твору, який відповідає духові соціалістичного реалізму.

У поставлених завданнях керівники по скульптурному факультету доби-валися від студентів розкриття художнього образу засобами пластики. Зупинимось на деяких композиційних роботах студентів. В ескізі тов. Сні-гирь до переддипломної роботи на тему «В. І. Ленін розмовляє з черво-ногвардійцем» образ Володимира Ільїча добре знайдений. Вся компози-ція проста і переконлива. Багато теп-лоти і щирості в композиції студента 3-го курсу тов. Зноби на тему: «То-гариш Сталін і Кіров на Біломор-ськом каналі».

По роботах студентів Ковальова і Приходька («По слідах диверсанта») можна судити про їх серйозне став-лення до скульптури і про бажання підійти до розв'язання великих пла-стичних завдань.

На виставці репрезентовані роботи молодих скульпторів, які недавно за-кінчили інститут. Молоді скульптори підійшли вдумливо до розв'язання своїх завдань, обравши складні бага-тофігурні композиції, щоб у своїх ро-

Студент
Головко
(архіт. фа-
культет).

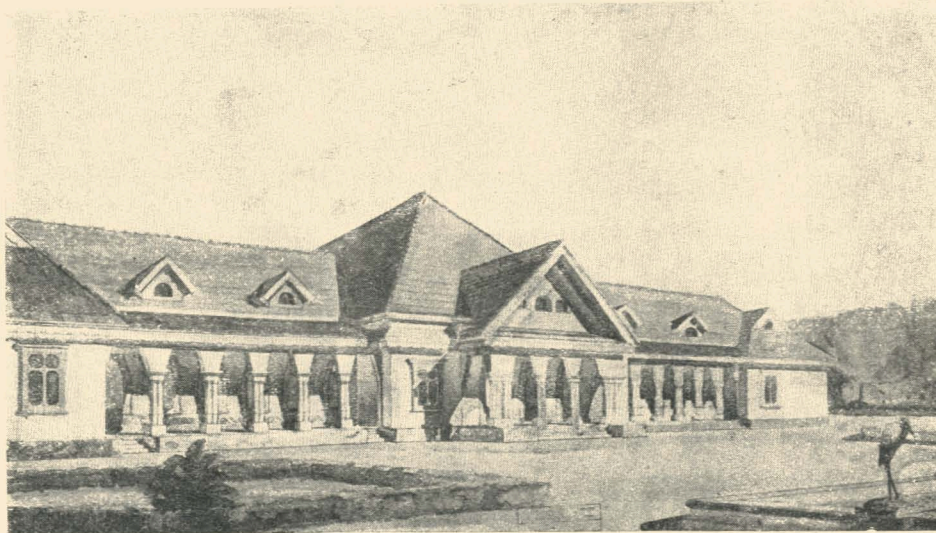
Гурто-
житок.

ботах повніше відобразити наше ба-гатогранне життя. У розробленій скульптором Гевеке темі «Коло ми-шені» вдало передано один з момен-тів підготовки нашої молоді до захи-сту своєї соціалістичної батьківщини, добре відображена бадьорість і жит-терадісність нашого молодого поко-ління. Досягнуто все це простими пластичними засобами. В автора видна велика спостережливість до оточуючої дійсності і вміння перетво-рити її у пластичний образ. Компози-ційне рішення просторове і скульп-тура сприймається з усіх точок. У цьому її велика перевага. До рі-шення форми автор підійшов не по-верхово, трактування форми зв'язане

з композицією всієї маси і з харак-тером руху всієї групи. Але тут автор трохи захопився «грою» форм і допустився утрирування, що розбиває цілісність враження від цієї скульп-тури. В цілому ж треба відмітити, що молодий скульптор Гевеке перебуває на правильному шляху до створення скульптури в дусі соціалістичного реалізму.

Скульптор тов. Раздорська у своїй композиційній групі «Горький» поста-вила собі дуже важке завдання — передати образ великого російського письменника О. М. Горького, заглиб-леного у творчі думи. По праву сто-рону фігури Горького дана одна з його чудових героїнь з твору «Мати».

Студ. Томашевський
(архіт. ф-т).

Клуб у піонертабор

Студент скульптурного факультету Зноба.
Композиція „Товариш Сталін і Кіров на Біло-
морському каналі“.

Автор хоче дати не тільки образ Горького, але й втілити ідею творчості письменника. Твір тов. Раздорської свідчить про хорошу підготовку. Рішення композиції фронтальне, трактування фігури Горького менш пластичне, ніж трактування фігури матері. Голова Горького відзначається своєю виразністю, хороша також і голова матері.

У роботі скульптора Морозової «Сім'я» показано образ щасливих, здорових людей нашої країни. Автор виявив майстерність, розв'язуючи завдання композиції групи з трьох фігур, хоч у позах відчувається деяка надуманість і слащавість. У трактуванні форм тов. Морозова підпала під вплив неправдивих класичних форм, що відірвало її від цілком реалістичної передачі. У цілому група викликає радісний і бадьорий настрій і, можна сказати, що тов. Морозова з своїм завданням справилася.

Очевидно, що скульптурний факультет зробив великі успіхи і в значній мірі зріс. Ми впевнені, що надалі він покаже ще кращі зразки роботи. Для цього є всі передумови.

Відділ архітектури на виставці також свідчить про безсумнісне зростання архітектурного факультету. Дуже багато тут робіт по малюнку, живопису, по вивченню архітектурних ордерів і спадщини минулого, по архітектурному проектуванню і вивченню конструкцій. Академічні і домашні роботи студентів по художніх дисциплінах справляють добре враження. Трохи слабкіші роботи по архітектурному проектуванню. Факультет не розгорнувся повністю на виставці, в наслідок відсутності робіт студентів 4-го і 5-го курсів.

Скульптор Раздорська. Мати.

Студент Снігирь В. І. Ленін розмовляє з червоногвардійцем (ескіз до переддипломної роботи).

курсу по графічному вивченню основ архітектури і по графічному вивченню пам'ятників архітектури.

Щодо архітектурних проєктів по жилому будівництву, на 3-му курсі слід відмітити роботу студента Косаревського, в якій композиція плану і обсяги пов'язані між собою і на фасаді є характерні елементи житла. В той же час проєкт жилого будинку студента Наконечного оригінальний по прийому монументальних форм, але не відповідає образіві жилого будинку. Оригінальний по прийомах, виконаний в українських формах, проєкт жилого будинку студента Катер-

Відродно бачити на виставці велику кількість робіт по акварелі. Але поряд з цим не видно достатніх зразків застосування майстерності акварелі до архітектурних проєктів, до інтер'єрів і перспектив. У цьому факультетові необхідно ще добиватися кращих наслідків.

Слід відмітити самостійні роботи по акварелі студентів т.т. Катерноги, Косаревського, Лебедева, Шарепенка та інших.

Дуже присмне враження справляють роботи студентів першого і другого

Скульптор Гевеке. Коло мишені.

Студент
Кличко (живо-
писн. факульт.).

Портрет депутата
Верховної Ради
СРСР т. Гусятні-
кової.

з застосуванням українських народ-
них елементів т.т. Томашевським,
Бахматовим, Дурньовою, Холостенком
та іншими.

З робіт студентів 2 курсу треба
відмітити такі: вокзали—т.т. Бейну-
совича і Грінченка, планетарій—
тов. Дольца, альтанка-павільйон—
т.т. Шмультсона, Тугласа і Харито-
ненка.

На виставці мало подано робіт
студентів 4-го курсу. Серед поданих
робіт непогані прийоми рішення і
графічно чітко виконані роботи пока-
зав тов. Хохлачов.

В цілому можна зробити висновок,
що робота на архітектурному факуль-
теті йде правильним шляхом, але
все ж треба відзначити, що між ро-
ботами по проектуванню і роботами
по вивченню пам'яток архітек-
тури є небажаний розрив. При висо-
кому рівні технічного виконання ро-
біт по графічному вивченню спад-
щини минулого, техніка виконання
проектів не на належній висоті, вона
не є на сьогодні повноцінною. Треба
більше вивчати і глибше вникати в
суть зразків архітектури минулого
і, на основі їх вивчення, дати нові
зразки високої культури і худож-
ності в дусі соціалістичного реалізму.

Безсумнівно, що наступна виставка
покаже ще більш високе—кількісне
і якісне зростання наших молодих
кадрів художників, скульпторів і ар-
хітекторів, таке зростання, яке мож-
ливе тільки в умовах нашої радян-
ської соціалістичної дійсності.

ноги. Виділяються проекти гурто-
житку студентів Головка, Кирєєва,
Мальваного. По своїй виразності і

простоті композиції цікаві проекти
філармонії Наконечного і Лебедева.
Свіжо виглядають проекти, складені

Студ. 2-го курсу Деряжній (живоп. фак.). Повернення
з поля.

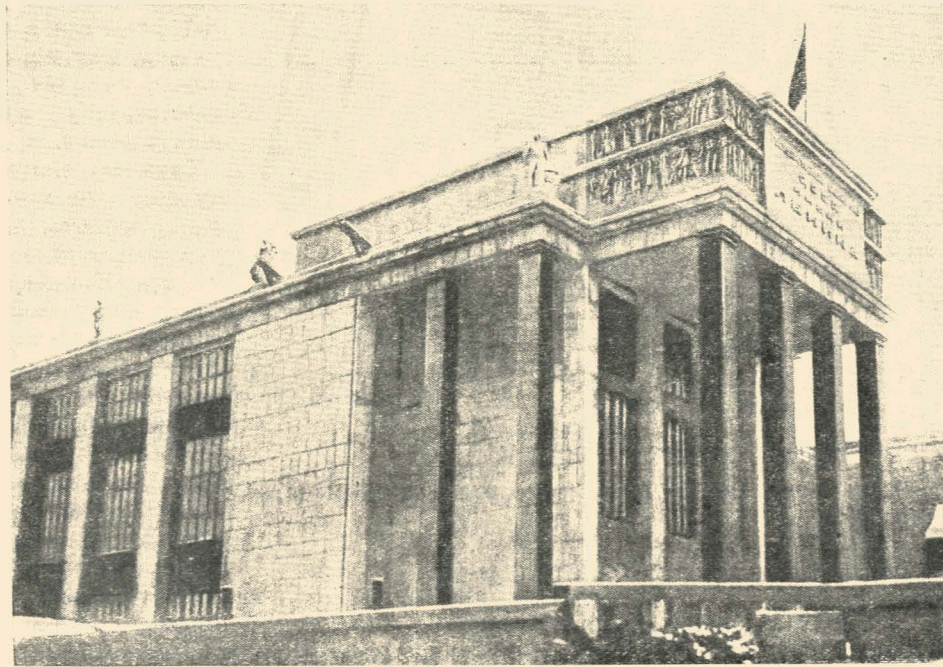

Студ. Приходько (скульпт. фак.). Композиція
„По слідах диверсанта“.

АРХІТЕКТУРА БІБЛІОТЕЧНИХ БУДИНКІВ

ОГЛЯД НАЙБІЛЬШИХ БІБЛІОТЕК СВІТУ

Академік архітектури В. Шук о. Публічна бібліотека СРСР ім. Леніна у Москві. Фасад по Моховій вулиці.

Архіт. П. ЮРЧЕНКО

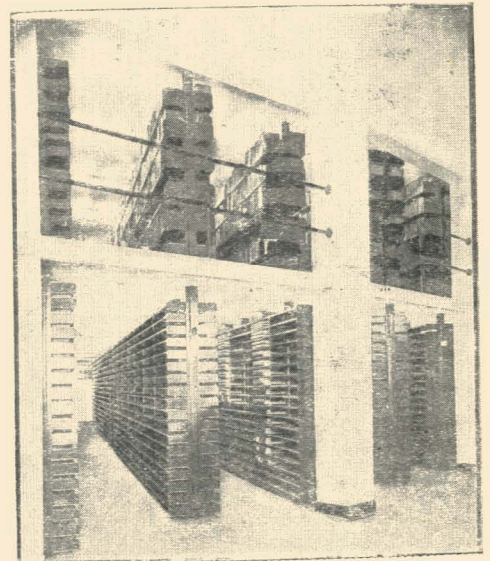
Бібліотека є однією з найстародавніх архітектурних споруд, які згадуються вже у ранній історії людства, в історії Єгипту, Греції і Рима. З того часу і майже до XVI сторіччя внутрішня структура бібліотечного будинку мало чим мінялася, завдяки тому, що вона обслуговувала дуже вузьке коло читачів і мала обмежені фонди рукописів; бібліотека являла собою одне або кілька приміщень, в яких одночасно і зберігалася і читалася книга.

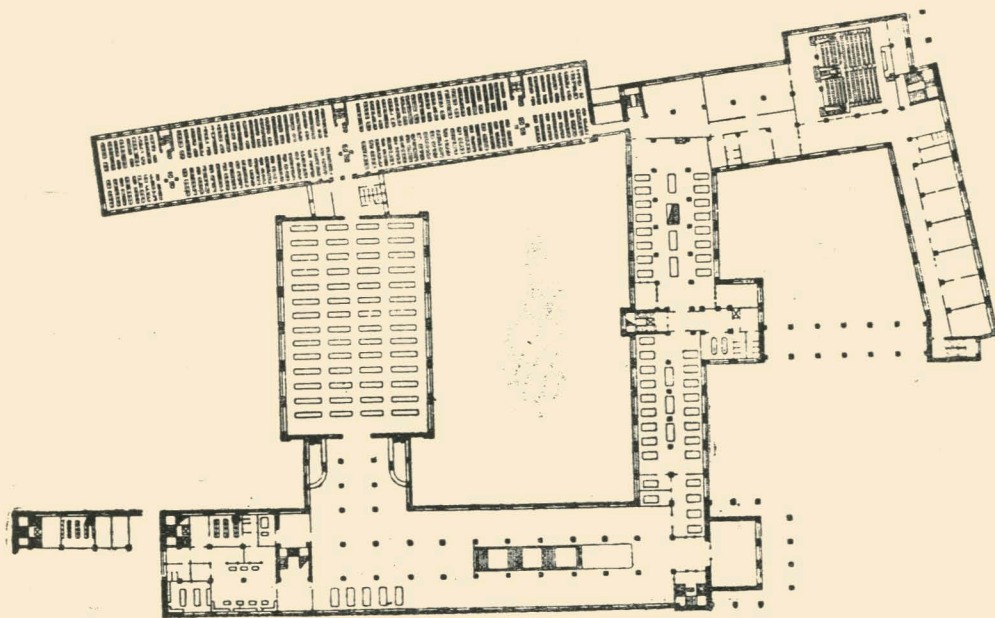
Ряд історичних факторів стимулював розвиток бібліотек і створив ґрунт для вироблення цілком нового типу бібліотечного будинку. Винахід друкування книг в XV сторіччі сприяв швидкому нагромадженню окремих книжкових збірок, реформаторський рух у XVI сторіччі сприяв відбиранню бібліотек від монастирів і поставив питання про «розчинення дверей» для ширшого кола читачів, а революція 1789 року практично багато зробила в розумінні наближення

бібліотеки до ширших кіл населення. Крім того, одним з важливих факторів у розвитку бібліотек був широкий рух у XVIII сторіччі в Північній Америці за створення публічних бібліотек, які стали могутнім знаряддям освіти людності у бажаному, звичайно, для правлячого класу напрямі. Таким чином, нові соціально-культурні умови, надзвичайно розширене коло клієнтів бібліотеки, а також безперервно ростучі книжкові фонди поставили перед архітектурою проблему створення нового типу будинку з цілком новою організацією бібліотечного технологічного процесу. Колишні прийоми внутрішнього планування будинку не могли, звичайно, сприяти нормальній організації складного процесу роботи нового, народжуваного типу публічної бібліотеки; потрібна була наполеглива робота кількох поколінь архітекторів і працівників бібліотек для того, щоб у плануванні бібліотечного будинку відобразити вимоги нового часу.

Тільки у другій половині XIX сторіччя відбувається злам у споруду-

Інтер'єр книгосховища у сучасній великій бібліотеці.

Публічна бібліотека СРСР ім. Леніна у Москві. План 3-го поверху.

дженні бібліотечних будинків. Національна бібліотека в Парижі, Британський музей в Лондоні і бібліотека Конгресу у Вашингтоні є тими будинками, у яких вперше ясно і чітко виявилися нові форми публічної бібліотеки. Створюється нова функціо-

нальна схема планування будинку з ясно намічуваним поділом всього комплексу приміщень на окремі групи: група приміщень зберігання книги, приміщення для читачів і приміщення для адміністрації та підсобних майстерень.

Ескіз скульптурного фризу на фасаді публічної бібліотеки СРСР ім. Леніна.

Створення нового типу будинку зв'язане з ім'ям французького архітектора Анрі Лабруста.

У рішенні будинку Національної бібліотеки в Парижі (1856—1867) Лабруст створює тип сучасної публічної бібліотеки з різким поділом зберігання книг від приміщення для читання; тут він вперше застосував багатоярусну магазинну систему книгосховища.

Сучасний тип бібліотечного будинку остаточно кристалізується в Америці. Протягом 1888—1897 р.р. споруджується колосальний будинок бібліотеки Конгресу у Вашингтоні, в якому в остаточній формі виявилися сучасні принципи внутрішньої організації і устаткування бібліотечних будинків.

Один з будівників цієї бібліотеки, інженер Грін, справедливо зауважує: «До створення нашої бібліотеки у нас було тільки не багато і до того мало задовільних зразків бібліотечної архітектури; наш проект є наслідком скоріше теоретичних передбачень, ніж застосування на практиці встановлених даних». Будинок бібліотеки Конгресу став об'єктом постійного вивчення і копіювання його, і цей будинок мав значний вплив на дальше бібліотечне будівництво в Америці і Європі.

Величезний розмах культурного будівництва в Радянському Союзі створює умови для виникнення бібліотек справді масового користування, і значення передової в бібліотечному будівництві країни переходить від Америки до Радянського Союзу. Не говорячи про численні нові міські, районні і сільські бібліотеки, уже самий будинок Ленінської бібліотеки в Москві, найбільшої бібліотеки в світі, є винятковим явищем у післявоєнній Європі і Америці.

Сучасний бібліотечний будинок різко розчленяється на три групи приміщень: приміщення для зберігання книги, приміщення для читачів і адміністративно-господарські приміщення. Як призначення, так і спеціальне устаткування впливають на зовнішнє архітектурне обличчя цих груп приміщень.

Завдання книгосховища в основному зводиться до того, щоб мільйони томів книг розташувати в таких умовах, при яких добре і зручно зберігалася і використовувалася б книга, при чому весь процес зберігання книги повинен бути організований на мінімальній площі, бо всяке перебільшення здовжує комунікаційні шляхи,

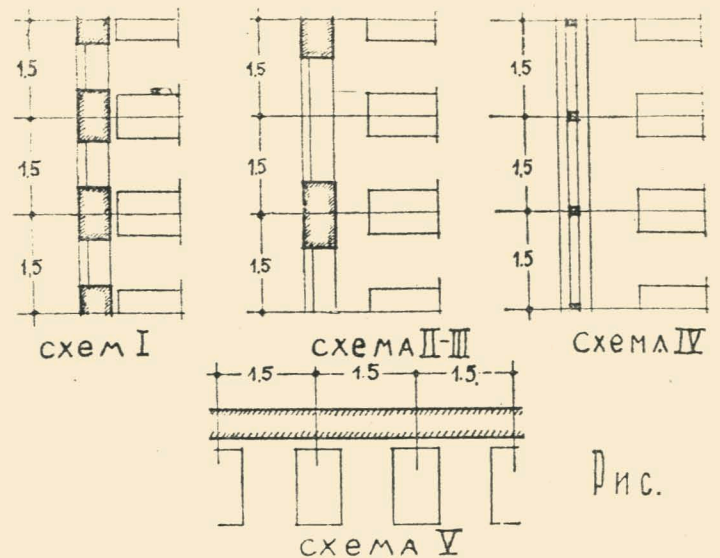
утрудняє і здорожує як користування книгосховищем, так і його спорудження. З цих причин відстань між осями стелажів при проектуванні книгосховищ намагаються взяти найменшою — вона доходить до 1,30 метра, а тому, що стелажі розташовуються перпендикулярно до зовнішньої світлової стінки (для освітлення простору між стелажимами) і впритик до неї, то, отже, вузькі зовнішні вертикальні членіння стіни книгосховища і розташування вікон цілком залежать від розстановки стелажів.

З метою тієї ж економії кубатури будинку і сил обслуговуючого персоналу, тобто для компактності книгосховища по вертикалі, висота поверху книгосховища береться в 2,15 метра, тобто майже вдвічі меншою проти нормальної висоти приміщень громадських будинків.

Спосіб розташування стелажів по відношенню до зовнішньої світлової стінки можна звести до п'яти схем, умовно взявши відстань між осями стелажів в 1,5 метра. При першій схемі зовнішні членіння цілком залежать від відстані між стелажимами і в даному разі дорівнюватимуть 1,5 метра; за другою схемою відстань між осями вікон буде вже 3,00 метри; за третьою схемою відстань між осями можна брати довільною, кратною 1,5 і з урахуванням освітлення між стелажимами; за четвертою схемою зовнішня стіна книгосховища являє собою суцільну скляну стіну; і за п'ятою схемою стіна, до якої примикають стелажі, — глуха, не має світла.

Покажемо прикладом п'ятого спо-

Схема розстановки стелажів відносно зовнішньої світлової стіни книгосховища.

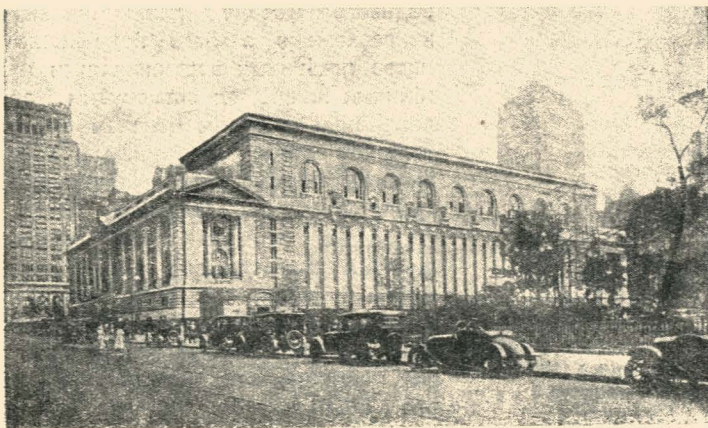

соби розташування стелажів є недавно закінчений будинок публічної бібліотеки в Манчестері. Тут книгосховище розташоване у підвалі, цокольному і частині першого поверху, безпосередньо під круглим читальним залом; створюючи цим бездоганний технологічний зв'язок між читальним залом і книгосховищем, книгосховище позбавлене природного денного світла. Проектуючи новий корпус книгосховища для бібліотеки Конгресу у Вашингтоні на вільній, окремій від бібліотеки, ділянці, автори навмисне позбавляють його денного світла, оточивши зовнішню стіну книгосховища кільцем конторських

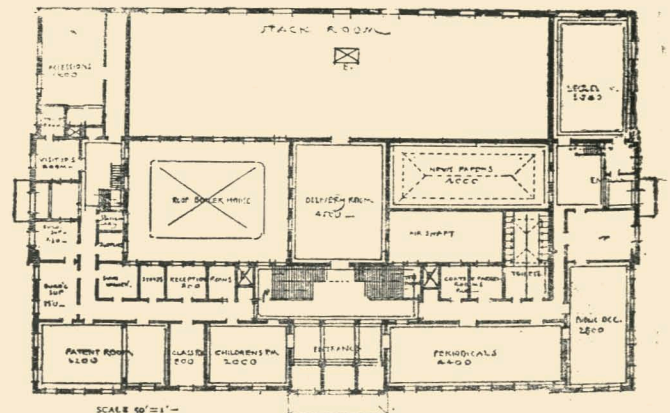
приміщень. Книгосховище Манчестерської бібліотеки має досить рівне електричне освітлення, та й досвід освітлення підземних вестибюлів метрополітену в Москві показує великі можливості в цій галузі. Таким чином, при цьому способі розташування книгосховища воно не дістає свого вираження у зовнішній архітектурі будинку.

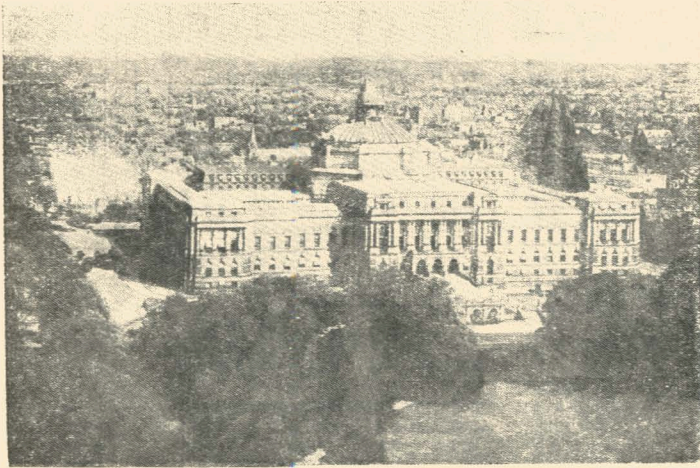
Під час конкурсу на проект Публічної бібліотеки ім. Леніна в Москві в 1928 році архіт. Фідман висунув нове трактування фасадної стіни книгосховища, рішення її у вигляді суцільної скляної поверхні, тобто рішення книгосховища за четвертою

Публічна бібліотека Нью-Йорка. Задній фасад, на який виходить книгосховище і читальний зал.

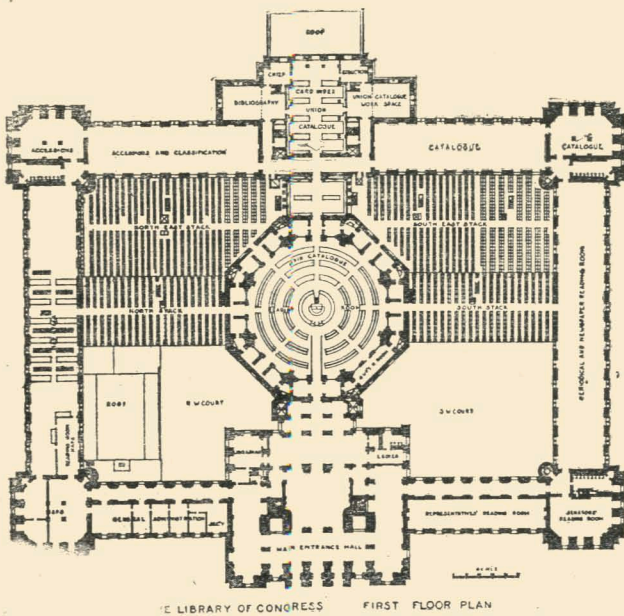

План публічної бібліотеки Нью-Йорка.

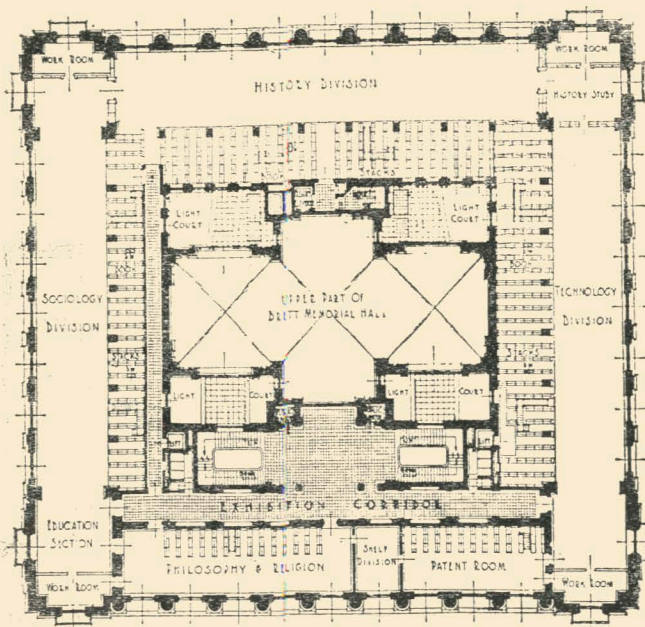

Бібліотека Конгресу у Вашингтоні. Загальний вигляд будинку.

План 1-го поверху бібліотеки Конгресу у Вашингтоні.

Бібліотека м Клівленда. План. Зразок бібліотеки без центрального книгосховища (кожний зал має своє книгосховище).

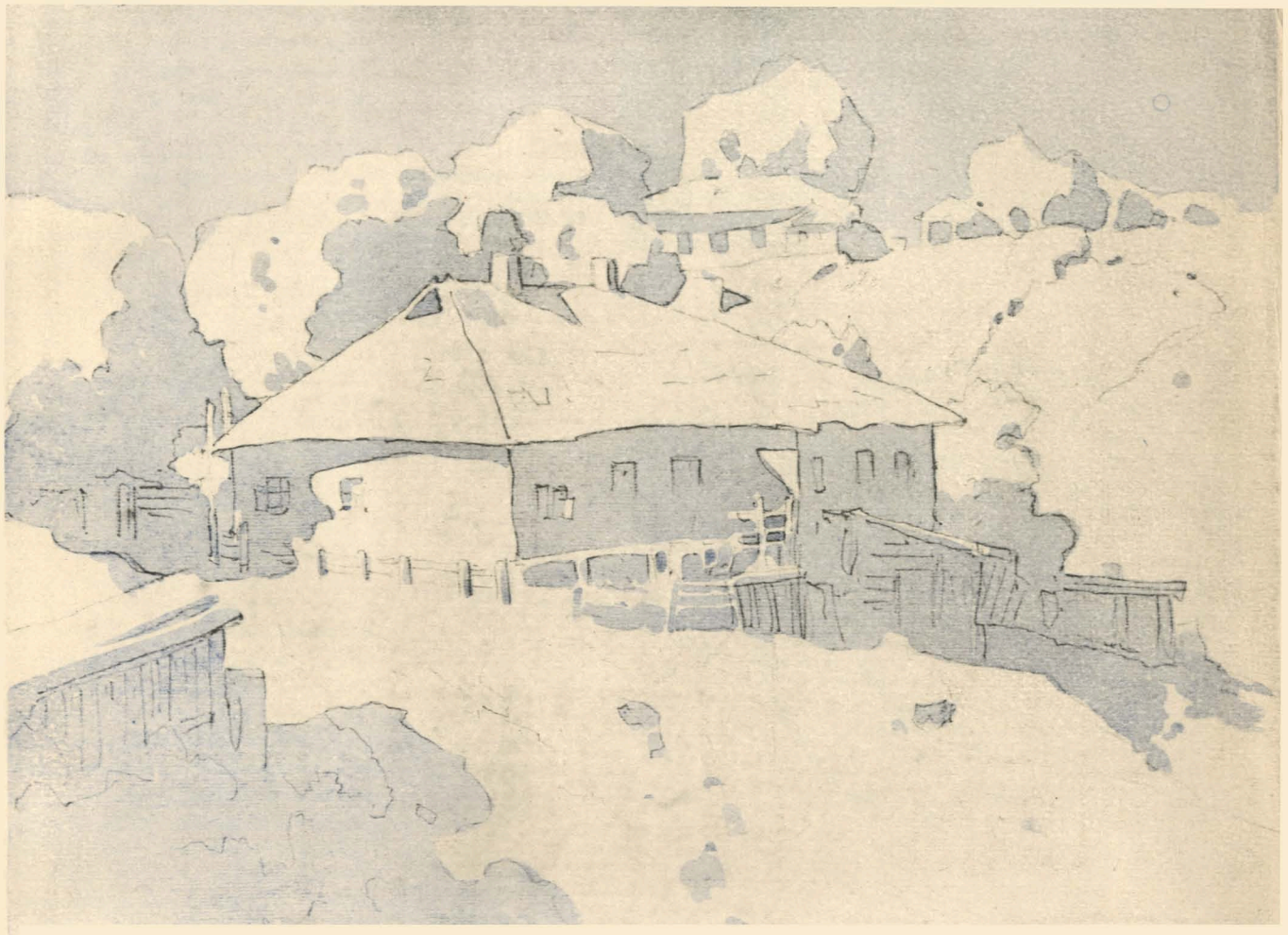
схемою. Створюючи кращі з можливих умови денного освітлення, цей спосіб вимагає спеціальних заходів для захисту книги від впливу сонця, ускладнює створення нормального теплового режиму і, крім того, таке архітектурне рішення книгосховища тягне за собою певну архітектуру скла і бетону, тобто таку архітектуру, при якій величезний скляний масив книгосховища перебував би в загальному ансамблі з усією рештою будинку; відзначимо, що таке архітектурне трактування книгосховища практикою не перевірене.

Поширеними прийомами трактування світлової стіни книгосховища є способи I, II і III. Книгосховища бібліотеки Конгресу у Вашингтоні, публічної бібліотеки в Нью-Йорку, бібліотеки ім. Леніна в Москві, бібліотек Філадельфії, Іейла і т. д. дають найбільш типові приклади архітектурного рішення книгосховища.

Магазини книгосховища бібліотеки Конгресу у Вашингтоні розташовані у внутрішньому дворі будинку, утворюючи чотири світлових дворики і тому не дістають ніякого відображення на фасадах будинку; фасади книгосховища, виходячи у дворик, вирішені у вигляді вузьких вертикальних членів; щілини вікон, починаючи від цоколя і до самого карнизу, дуже витягнуті і не мають ніякого композиційного пов'язання з крупно і багато рішеними фасадами будинку; тут архітектура книгосховища схована від ока глядача.

У будинку публічної бібліотеки в Нью-Йорку зроблена спроба висунути книгосховище на вуличний задній фасад будинку і таким чином пов'язати архітектурне рішення книгосховища із загальним рішенням будинку. Корпус книгосховища зверху накритий головним читальним залом, і по боках скомпоновані багаті портики; при таких умовах архітектурне значення книгосховища в рішенні заднього фасаду дещо знижене; книгосховище з його подрібненими, ледве помітними вертикальними членіннями виявилось затиснутим і служить ніби могутнім цоколем для читального залу; архітектор в цьому випадку свідомо затушував архітектурну роль книгосховища.

Цікавим явищем треба вважати рішення книгосховища у бібліотеках Берна і Іейла; тут обсяг книгосховища сміливо показаний на головному фасаді будинку; більше того, в цих будинках весь архітектурний образ бібліотечного будинку визна-

Зразок голубої прокладки картини (До статті арх.-худ.
Б. А. Фельдмана „Моя голуба підготовка“).

часться архітектурою книгосховища, воно панує над усім будинком.

Але ці два будинки саме і показові тим, що в одному і другому випадку не знайдено повноцінне архітектурне рішення книгосховища, а звідси і всього будинку в цілому.

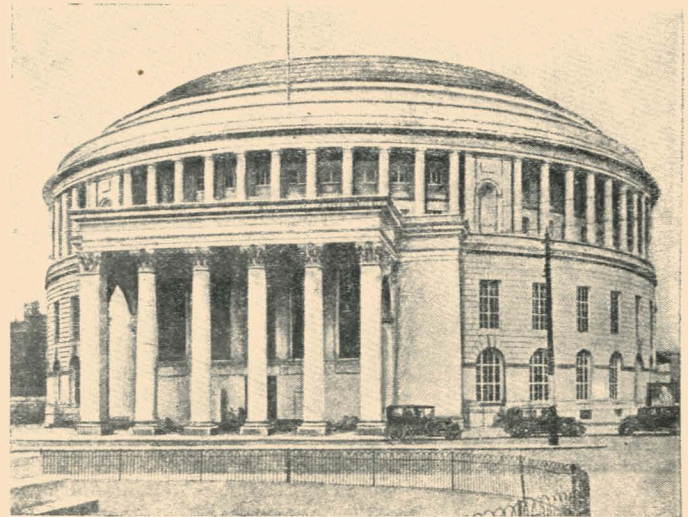
У бібліотеці Берна книгосховище оброблене дрібними вертикальними членіннями — пілястрами, відстань між якими дорівнює відстані між осями стелажів; крок конструкції і членінь всього будинку підкорений певному модулю — відстані між осями стелажів; але це конструктивне рішення і правдиве вираження призначення окремих елементів будинку не пішло далі голого функціоналізму, надмірного спрощення і схематизації.

Зовсім в іншому плані розрішено книгосховище бібліотеки в Іейлі; шістнадцятиповерхова башта книгосховища сміливо піднята і панує над всім будинком бібліотеки; найтонша павутина сталених несучих конструкцій цієї башти одягнута в пишний одяг готичного собору; цей бутафорський прийом характерний для рішення всього будинку бібліотеки в цілому, цієї, за вдалим висловом Мунта, комбінації хмарочоса, собора і монастиря.

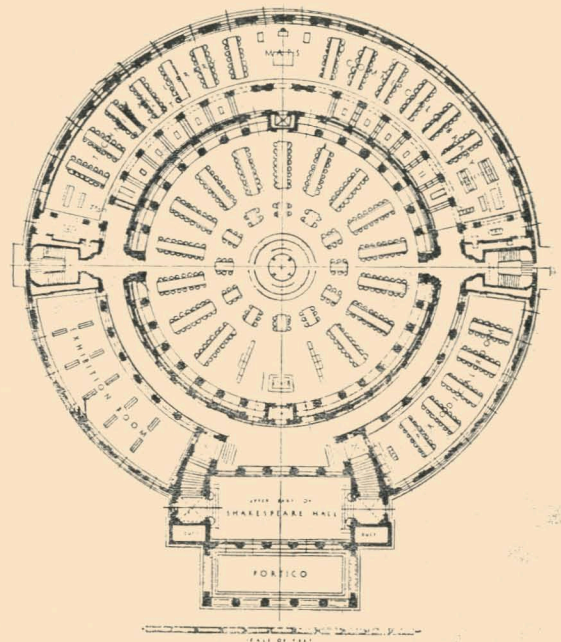
Незвичайний для великих бібліотек асиметричний прийом рішення бібліотеки імені Леніна в Москві дещо полегшив завдання архітектурного рішення книгосховища. Шістнадцятиповерховий корпус книгосховища схований у глибині ділянки бібліотеки за головним фасадним корпусом і вишнений композиційно дещо самостійно;

при цих умовах витягнуте вертикальне членіння корпусу книгосховища, як самостійного елемента, не вносить непогодженості і дисгармонії в загальне розв'язання завдання і є ніби фоном, на якому розгорнута архітектура передніх, головних корпусів.

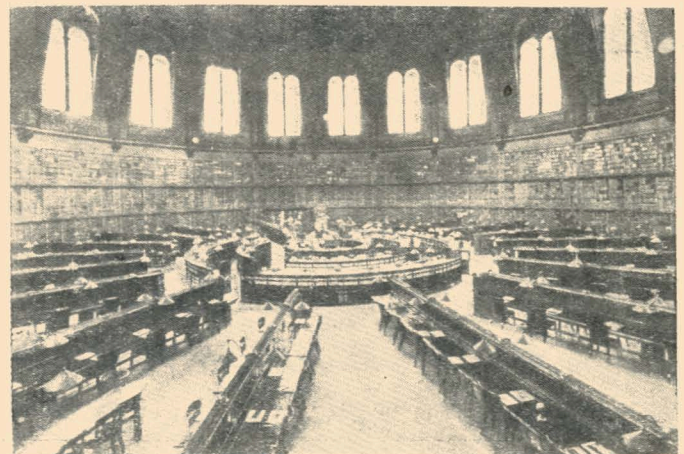
Як видно, при всій багатоманітності прийомів композиції великих бібліотек архітектурне рішення книгосховища і розміщення його в загальному комплексі будинку можна звести до трьох типів. Перший тип — коли книгосховище розрішується у вигляді одного або кількох корпусів, які виходять у двір чи на один з фасадів, тобто горизонтальне трактування книгосховища (наприклад, бібліотеки: Конгресу, публічна в Нью-Йорку, у Філадельфії і т. д.); другий тип — коли книгосховище розрішується у вигляді башти, яка виділяється по висоті серед інших корпусів будинку,

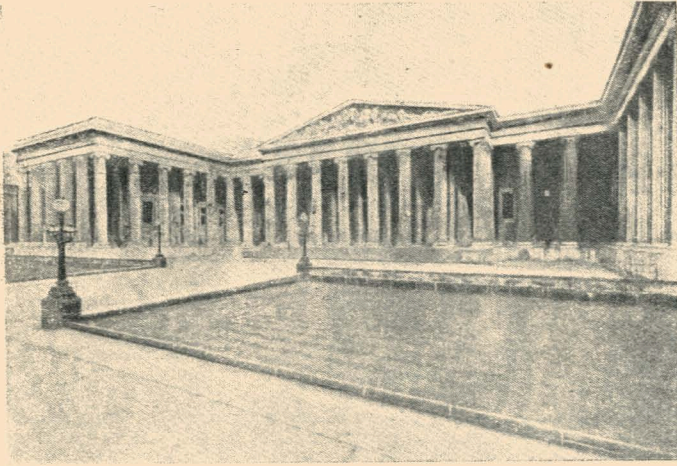
Публічна бібліотека в Манчестері. Головний фасад.

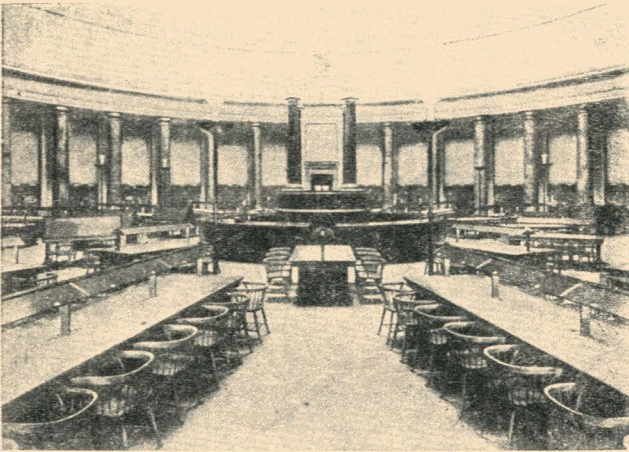
Публічна бібліотека в Манчестері. План.

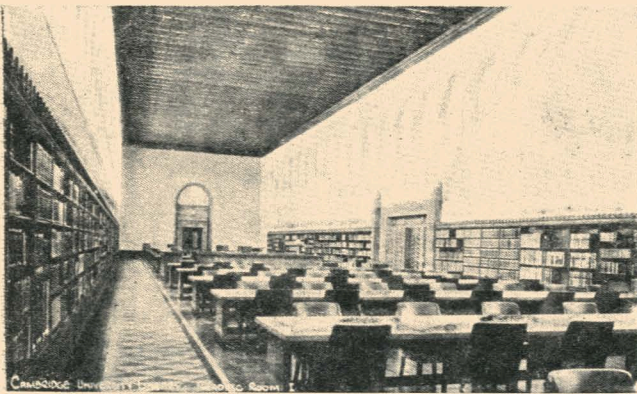
Читальний зал публічної бібліотеки у Манчестері.

Британський музей в Лондоні. Головний фасад.

Бібліотека Британського музею в Лондоні. Головний читальний зал.

Університетська бібліотека у Кембріджі. Читальний зал.

Зразок великої китайської бібліотеки. Головний фасад.

тобто вертикальне трактування книгосховища. (Москва, Берн, Рочестер, Іейль і т. д.), і, нарешті, третій тип, коли книгосховище розташоване або під іншими основними приміщеннями (Манчестер), або в середині будинку у вигляді його серцевини, при всіх спеціальних читальних залах (Чікаго, Клівленд).

Приклади архітектури книгосховища найбільших бібліотек показують всю трудність цього завдання; подібність вертикальних і горизонтальних членів створює ніби аналогію з макетом хмарочоса в половину натуральної величини і цим пояснюється неправдиве з архітектурної точки зору враження великої висоти, те враження, завдяки якому важко знайти рішення, яке об'єднає в одне книгосховище з усім основним масивом будинку. Звідси зрозуміле прагнення архітектора сховати або стушкувати книгосховище, бо з суто архітектурної точки зору найбільш простим є той прийом, яким рішені книгосховища бібліотек, наприклад, Манчестера, Клівленда або навіть Вашингтона, тобто такий прийом, при якому книгосховище не демонструється на фасаді будинку, а сховане іншими корпусами бібліотеки, займаючи одне з центральних місць; це збігається і з вимогою технологічного процесу, за яким корпус книгосховища бажано розташовувати в центрі забудови.

Видатні авторитети бібліотечної справи вважають, що кращою схемою бібліотеки буде та схема, в якій книгосховище займає центральне місце, бо при цих умовах простіше, а, значить, і зручніше розв'язується технологічний процес. Звідси, природно, напрошується висновок, що і головний читальний зал в інтересах простого і безпосереднього зв'язку з книгосховищем повинен займати також центральне місце. У бібліотеках Манчестера і Нью-Йорка зал розташований на книгосховищі, в ряді ж інших бібліотек зал оточений з усіх боків або з одного боку корпусами книгосховища. Таке розташування залу, крім всього іншого, диктується і суто архітектурно-композиційними міркуваннями. Відомо, що у великих громадських будинках такі приміщення, як зали, вестибюлі і т. д., займають центральне, так би мовити, диктуюче становище. Це потрібно як в інтересах ясності і простоти руху публіки, так і вимог просторової і обсягової композиції будинку.

Треба відмітити, що в рішенні го-

ловного читального залу за останній час почувається перехід від насиченої, вражаючої своїм багатством обробки залу, властивої швидко залам парламентів і парадним урядовим кімнатам, до більш простої, лаконічної обробки, властивої приміщенню для поглибленої розумової роботи. Надмірне багатство в обробці залу так само чуже цьому приміщенню, як і суто геометрична, коробочна схема залу, як, наприклад, залу бібліотеки у Берні.

Круглий головний читальний зал Британського музею служив тим зразком, за яким були збудовані зали у Вашингтоні, Манчестері, Лідсі і т. д. Хоч кругла форма з куполоподібним перекриттям має ряд істотних хиб, як орієнтація, акустика, розміщення меблі і обслуговуючих точок, але зручність розміщення круглої форми серед інших прямокутних корпусів, імпазантність, великі можливості для архітектурного розмаху в рішенні інтер'єру давали перевагу цій формі над іншими формами залу.

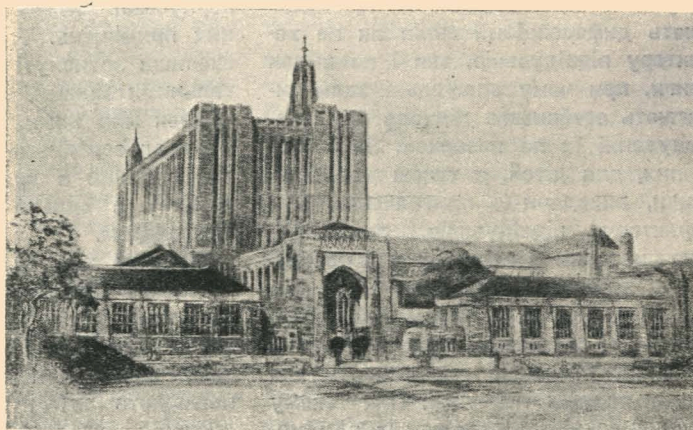
Відомі три великих читальних зали круглої або наближуваної до кола форми; це зал бібліотеки Конгресу, зал Британського музею і зал бібліотеки в Манчестері. Рішення залу бібліотеки Конгресу таке: зал має величезні розміри — в поперечнику 30,5 метра, висота в чистоті близько 48 метрів; він має восьмикутну форму, яка переходить зверху в кругле купольне перекриття, що зокола сильно виділяється по своїй висоті над усім будинком.

У рішенні круглого залу бібліотеки в Манчестері нема строкатості і пишності. Зал рішений дуже просто з поміркованою висотою в протигагу величезним висотам залу бібліотеки Конгресу. Купольне перекриття спирається на круглий горизонтальний пояс, який стоїть на колонаді, розташованій перед круглою стінкою. Як обробка, так і пропорції цього залу більше відповідають читальному залу бібліотеки, ніж зал бібліотеки Конгресу.

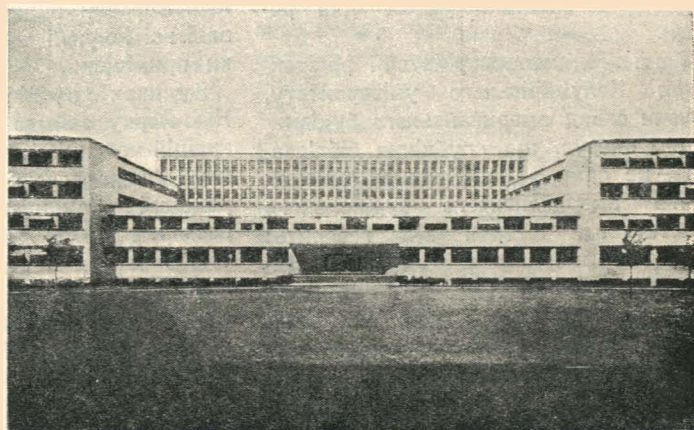
Прямокутна форма як головного так і другорядного залу є найбільш популярною. Ця форма більш доступна і проста в обробці і зручніша в обслуговуванні.

Прямокутний читальний зал Нью-Йоркської публічної бібліотеки розміром $88 \times 23 \times 15$ метрів користується репутацією кращого читального залу як по своїх пропорціях, так і по розташуванню. Хоч зал має величезну довжину у 88 метрів, але

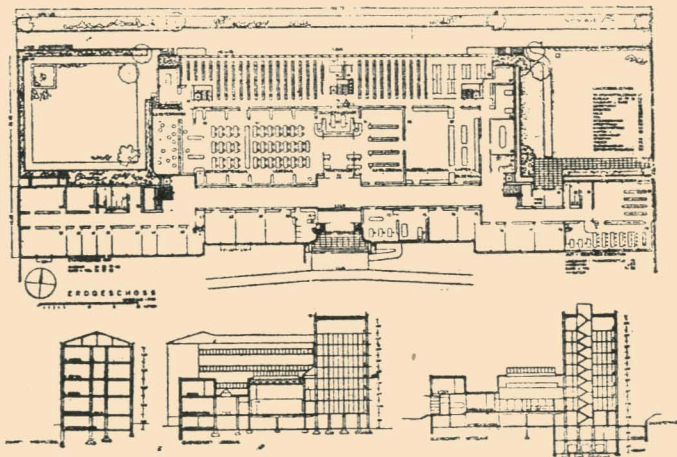
Університетська бібліотека в Іейлі (США).

Швейцарська національна бібліотека в Берні. Головний фасад.

Швейцарська національна бібліотека в Берні. План і розрізи.

завдяки розташуванню видавального пункту посередині, ходіння по залу скорочується і зал має просте і зручне бокове освітлення по двох поздовжніх стінках.

Інакше поставлена і розрішена проблема інтер'єру в останній бібліотеці Англії, тобто у Кембріджській

університетській. Обробка читальних приміщень будується на контрасті між простими площинами стін і деталюванням окремих архітектурних елементів; тут на фоні гладких стін виділяються красиві бронзові решітки, різне дерево устаткування та багаті плафони стелі.

Сучасні найбільші бібліотеки вимагають диференціації залів як по характеру відвідувачів, так і по видах книги, при чому спеціальні зали вимагають особливого підходу при розташуванні їх по поверхах. Зали для сліпих, для дітей, а також для періодики, виходячи з призначення їх і характеру відвідувачів, вимагають розташування в першому або цокольному поверхах; головний зал міститься на першому — другому поверхах, а всі спеціальні зали та наукові кабінети, природно, розташовуються вже у верхніх поверхах. При такому розташуванні не доводиться піднімати високо масу відвідувачів; це зручно і просто, а кабінети дістають відповідні затишні умови для роботи.

Гамлін, професор історії архітектури Колумбійського університету, даючи огляд американського будівництва, вказує, що «публічна бібліотека — це один з найбільш розвинених типів американського будівельного мистецтва». І далі він говорить: «Тим то американські бібліотеки загалом показують американське будівельне мистецтво майже на своїй кульмінаційній точці». Якщо ця висока оцінка правильна щодо техніко-конструктивної сторони справи, спеціального устаткування тощо, то не можна цього сказати про архітектурно-художню сторону. Між безсумнівним технічним прогресом і творчими архітектурними досягненнями почувається розрив; американські архітектори у бібліотечних будинках далі повторення кращих архітектурних зразків стародавнього Рима, епохи відродження, готики або місцевого американського «колоніального» стилю — не йдуть.

Не зважаючи на це, американський будівельний досвід дає багато матеріалів для вивчення бібліотечної архітектури в цілому.

Найбільшими представниками американських бібліотек є два будинки: бібліотека Конгресу у Вашингтоні і публічна бібліотека в Нью-Йорку.

Будинок бібліотеки Конгресу являє собою величезний замкнутий прямокутник в 143 метри довжини і 102 метри ширини, розташований в системі Парків Капітолія. Загальний принцип архітектурного рішення будинку полягає в тому, що навколо головного читального залу, розташованого в центрі, згруповані чотири внутрішні корпуси книгосховища та інших службових приміщень, охоплені в свою чергу з чотирьох боків

корпусами читальних залів і підсобних приміщень. Таким чином, книгосховища затиснуті з обох торців читальними залами, створюючи зручний зв'язок між ними.

Фасад середньою висотою в 23 метри рішення в дусі італійського Ренесансу з сильно виділеним голозним входом.

Пануюче над будинком перекриття головного читального залу пом'якшує враження розтягнутості фасаду, робить його більш високим, але завдяки цьому загальні контури будинку нагадують собою парламент.

Якщо зокола будинок оброблений стримано в розумінні застосування скульптури і ліпки, то для внутрішньої обробки будинку були мобілізовані всі існуючі способи і види обробки приміщень.

Будинок публічної бібліотеки в Нью-Йорку займає цілий квартал у кращій частині міста — на П'ятій авеню і являє собою також симетрично рішенням замкнутий прямокутник, розміром 120,39 × 86,86 метра, висотою в чотири поверхи.

Загальна композиційна схема тут цілком відрізняється від схеми бібліотеки Конгресу. Поперечний корпус з'єднує вестибюль через каталожну з читальним залом бібліотеки, розташованим на третьому поверсі над книгосховищем. Будинок рішенням уже більш стисло, компактно, з двома невеликими світловими двориками; передній і боковий корпус зайняті спеціальними залами, адміністративними і підсобними приміщеннями. Будинок рішенням також у класичній архітектурі. Могутній вінчаючий карниз, високі аттикові поверхи і дахи важкуваті і створюють враження припущеності будинку. За своєю функціональною схемою будинок Нью-Йоркської бібліотеки вважається одним з найкращих.

Шлях від будинку бібліотеки Конгресу 1897 року до будинків бібліотек у Філадельфії і Клівленді 1925 — 1927 р.р. є дуже показовим у розумінні формоутворення бібліотечного будинку. Якщо бібліотека Конгресу рішена широко, з великими дворами, то в Нью-Йоркській бібліотеці є лише два невеликих дворики, а бібліотеки у Клівленді і Філадельфії рішені майже без всякого денного бокового освітлення внутрішньої частини будинку, бо рудиментарні дворики в десяток квадратних метрів не можна вважати світловими дворами; Манчестерська ж бібліотека, переймаючи американську тенденцію, дає межу

компактності: тут зовсім нема навіть ознак світлового двора, а зроблена суцільна забудова ділянки. Така тенденція пояснюється, очевидно, прагненням створити найкращий зв'язок між приміщеннями, звести до мінімуму внутрішні комунікаційні шляхи, а також і дуже високою вартістю будівельних ділянок. Бібліотека в Клівленді заслуговує уваги не тільки завдяки своїй композиційній простоті і компактності, але й тому, що це один з кращих прикладів бібліотеки без центрального книгосховища і головного читального залу. Замкнутий шестиповерховий чотирикутник будинку рішенням у вигляді трьох концентричних кілець приміщень, які охоплюють одне одне: по зовнішньому периметру розташовані анфілади читальних залів, що охоплюють навколо книгосховища, які, в свою чергу, оточують центральний зал, — зал періодики. Вражає простота і чіткість рішення. В архітектурному ж відношенні нові будинки повторюють зразки європейської архітектури: будинок бібліотеки у Клівленді рішенням у французькому Ренесансі, а, наприклад, фасад бібліотеки у Філадельфії просто запозичений з французького військового міністерства на площі де-ля Конкорд.

Післявоєнна Європа не багата новими будинками бібліотек, за винятком Радянського Союзу, де цей вид будівництва набуває щораз більшого і більшого значення.

Будинок однієї з найстаріших європейських бібліотек — Британського музею, в його архітектурному рішенням носить на собі відбиток внутрішнього змісту або призначення цього будинку. Це не тільки бібліотека — це найбільший своїми багатствами музей мистецтв. Тим то монументально розрішена іонічна колонада по всій довжині фасаду з багатим центральним фронтом і широкими зовнішніми сходами в центрі більше відповідає архітектурному рішенням музею, ніж бібліотеки. Цей будинок для бібліотеки не типовий і серед будинків Європи та Америки по своєму архітектурному трактуванню стоїть дещо особняком.

Недавно побудовані і закінчені спорудженням будинки бібліотек у Берні, Манчестері і Москві являють особливий інтерес по своїй новизні загального композиційного задуму, який відрізняється від звичайних традиційних рішень.

Будинок Бернської бібліотеки є єдиним прикладом рішення великої

бібліотеки засобами архітектури конструктивізму; заперечуючи основні закони класичної архітектури, зводячи архітектуру до простої функції призначення і конструкції будинку і відкидаючи скульптуру і живопис, як додаткові художні засоби вираження образу будинку, конструктивізм не зміг дати повноцінного і виразного рішення бібліотеки і не пішов далі голої схеми або оголеної коробки будинку.

Будинок Манчестерської публічної бібліотеки є прикладом сміливого і нового композиційного рішення. Враження трохи громіздкого кам'яного циліндра згладжується вдалим рішенням верхньої частини будинку у вигляді відкритої лоджії, обробленої колонадою. Таке дуже просте і компактно по зовнішньому вигляду рішення будинку можливе було завдяки влаштуванню магазинів книгозховища під круглим читальним залом, оточеним по периметру спеціальними залами і підсобними приміщеннями і освітленим верхнім світлом. Але цікаво розрішена зовнішня, класична обробка будинку є прикладом органічної неув'язки конструкції будинку з його архітектурою: весь будинок являє собою сталевий каркас, і здивування викликають порівняно малі віконні отвори і порожні, обличковані каменем, колони.

Серед усієї маси бібліотечних будинків рідко зустрічаються архітектурні рішення з використанням мотивів місцевої народної архітектури; як цікавий приклад, можна навести одну з китайських бібліотек.

Спорудження бібліотеки імені Леніна в Москві є подією в бібліо-

течній архітектурі. Цей будинок виділяється серед найбільших бібліотек світу не тільки своїми розмірами, але і новизною архітектурно-композиційного прийому. Головний вхід, при несиметричності рішення будинку в цілому, добре акцентується сильно виділеним портиком з обличкованими полірованим каменем пілонами. Завдяки розташуванню входу на розі, рух публіки з вестибюля в зал ускладнюється через поворот вправо і, крім того, ускладнюється подача книги з книгозховища в пункт видачі додатковим горизонтальним шляхом під головним залом.

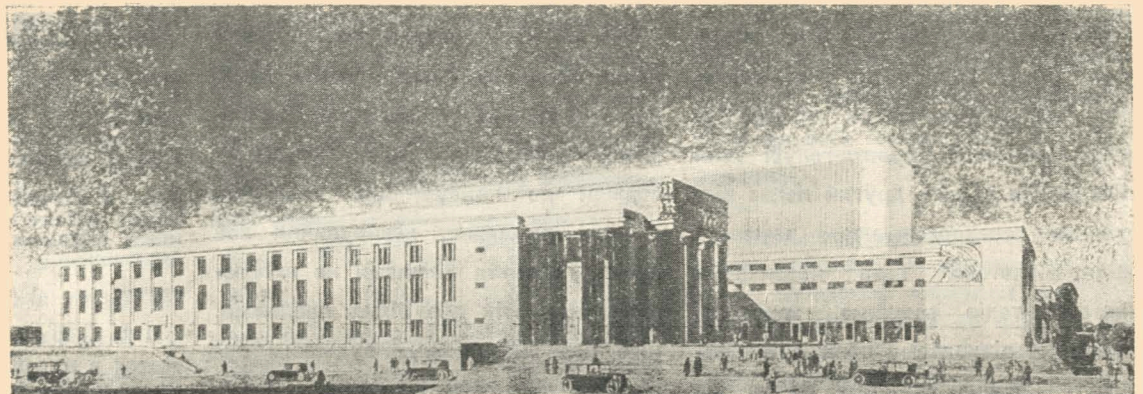
За загальним же композиційним рішенням площин стрункими вертикальними членіннями будинок створює враження легкості і урочистості і це враження посилюється ще вільним, несиметричним прийомом рішення рогу ділянки. В цьому будинку вперше поставлена проблема вираження образу бібліотеки не тільки засобами архітектури, але і різноманітними засобами скульптури і живопису шляхом постановки ряду просторових скульптур, барельєфних по'ясів і т. д. Будинок ще далеко не закінчений, але, судячи з проекту, фігури над пілонами і пілястрами і бюсти великих художників світу в круглих нішах над першим поверхом створюють досить виразну зовнішню обробку будинку. Майже єдиним досі зразком насиченої скульптурної обробки будинку була бібліотека св. Марка у Венеції.

Порівняння архітектурних рішень великих бібліотек виявляє деякі риси спільності композиційних прийомів. З цих рис ми відзначимо тут тільки

те, що більшість бібліотек розрішуються замкнуто, створюючи внутрішні двори або навіть без дворів. Ця тенденція до максимальної компактності і замкнутості, диктована, як уже вказувалося, прагненням до більш досконалої організації бібліотечного процесу, є позитивною і з архітектурно-художньої сторони, бо цим досягається компактність і виразність в обробці будинку. Правда, деякі прийоми, властиві американській архітектурі, як темні коридори, сходи, вбиральні, службові приміщення, широкі використання верхнього світла, що дають змогу досягати граничної компактності, не завжди можуть бути використані в наших радянських умовах піклування про людину і підвищених санітарно-гігієнічних вимогах.

Проблеми радянської архітектури настільки складні і різноманітні, що розв'язувати їх шляхами американської і західно-європейської практики було б неправильно. Архітектура радянської бібліотеки не може бути маскарадним костюмом, одягнутим на сталевий і залізобетонний каркас, як це зроблено в бібліотеках Лейла або Манчестера. Вона має бути архітектурно і конструктивно правдивою, але ця правдивість не повинна йти шляхом конструктивізму, тобто простого оголення конструкції. Ясно також, що в рішенні архітектурного образу бібліотеки повинні бути використані засоби і архітектури, і скульптури, і живопису, об'єднані спільною керівною ідеєю і змістовністю. В цьому відношенні дуже цінним є досвід академіка Щуко в будинку Ленінської бібліотеки.

Академік архітектури В. Щуко. Проект публічної бібліотеки СРСР ім. Леніна у Москві. Перспективний вид з боку голозних парадних сходів.

МОЯ ГОЛУБА ПІДГОТОВКА

Архит.-худ. В. А. ФЕЛЬДМАН

Проблема білого у тіні — одна з найтрудніших у живопису. Ні до якого іншого кольору око не чутливе в такій мірі, як до білого, на якому ми бачимо або уявляємо, що бачимо, найтонші відтінки, не тому, що вони існують насправді, а в наслідок впливу на око оточуючих кольорових подразнень. Коли ми дивимося на затінений сніг, нас вражає бездоганна його білизна, яка здається темною лише в момент порівняння її з світлом. У вищій мірі цікаві і повчальні білі стіни наших українських хат, коли вони затіненими плямами проєктуються, наприклад, на фоні дуже яскравого осіннього пейзажу, або білі, легкі тканини жіночої фігури, пронизані «тіневим» zenітним світлом при відблисках останніх променів спадаючого сонця. Усе це видовища незвичайної краси, торжество фарб, у найніжніших, найчарівніших переливах — боротьба холодного з теплим, але яка! Ніде найменшого забруднення, все чисто, ніжно, легко і в той же час сильно: такі ризиковані сусідства, як рожево-золотисті і білувато-голубі тони вливаються один в другий ледве відчутними переходами через рожеве і блідно-фіолетове. Така незвичайна чистота тонів мислима, звичайно, тільки на відкритому повітрі, в особливо сприятливих моментах. Це те, що

французи назвали „plein air'om“. Акварель, і тільки акварель спроможна передати всю легкість таких тонів. Вона ніби спеціально для цього створена.

Порівнюючи затінений білий предмет на фоні освітленого сонцем пейзажу або повітря, ми ясно побачимо, що, не зажаючи на всю удавану білизу, білий предмет буде темніший від оточуючого, і лише у виняткових випадках, при косих променях сонця, густина тонів пейзажу може бути настільки значна (тобто листва, дерева і інш. так сильно вбирають світло завдяки крихкості своєї структури), що біле в тіні може виявитися світлішим. У загальних же випадках треба встановити насамперед відношення між світлом і тінню, іншими словами, «погасити» білизу паперу в усіх тіневих місцях. Без такої загальної світло-тіневої схеми взагалі дуже важко орієнтуватися в дальшій конструкції картини. Але чим «погасити»!

Усі мої ранні спроби знайти такий колір або таку готову суміш фарб, яка задовольняла б враженню незайманої білизни в тінях, приводили завжди до найсумніших наслідків, і ніякі промивки, лесування або навіть покриття білилами не вибілювали моїх стін або білих предметів, уже раз забруднених будь-яким суцільним сіруватим кольором.

У чому ж таємниця? Якими засобами викликати білизу поверхні, яка хоч і в тіні, але настільки біла, що всякий покладений на неї сірий мазок тільки її забруднить. Як ми вже відмічали¹, на всякому, особливо, білому, предметі ми спостерігаємо якусь невловиму гру найтонших відтінків, які бігають і міняються, то холодних, то теплих, залежно від того, якими іншими кольорами перед тим був стомлений зір: від сусідства жовтого ми бачимо біле — голубим, від сусідства червоного — біле стане зеленим, від зелено-жовтого — бузково-рожевим і т. д.; нарешті, від сусідства різних кольорів одночасно на білій поверхні почнуть мелькати відповідні додаткові відтінки. Звідси ясно, що нема і не може бути однієї певної суміші фарб, на якій око могло б знайти гру і рухомість відтінків, що спостерігається в натурі. Розв'язати це важке завдання може імпресіоністичний в чисто технічному розумінні цього слова спосіб письма, тобто розкладання відшуканого тону на елементи чистих відтінків, загальна напруженість яких була б погоджена з світлими частинами картини, тобто була б взята

¹ В. А. Фельдман „Свет и чистота красок в живописи“, Киев, 1915 г., глава VII — „Утомление глаза“.

у правильних до них співвідношеннях. Тоді на картині ми відчувати мемо буквально те саме, що відчуваємо в природі: насамперед, білий предмет буде справді білим, бо на деякій відстані всі кольорові мазки, правильно урівноважені, дадуть нейтральну оптичну суміш. Далі, стомивши зір на якійнебудь, припустимо, червоній деталі картини, ми на білій перестанемо бачити мазки рожеві або споріднені з ними, а побачимо лише решту, тобто голубі, зелені і жовті, а тому біле здасться нам зеленкуватим; або, якщо око стомилося на жовтому, то біле здасться у бузкових відтінках, і т. д.

І справді, у природі біле, тіневе весь час міняється, і ми ніякими зусиллями уваги неспроможні встановити його справжній «колір». Напружене шукання світлової правди у живопису могло б привести того, хто шукає, у відчай, коли б не був знайдений синтетичний метод рішення світлової проблеми.

На перший погляд роздрібнення поверхні на маленькі різнокольорові мазки може здатися дуже складним і кропітким; насправді ж цей процес надзвичайно простий. Знаючи, що всякий тіневий тон, якого б кольору не був предмет, на якому лежить тінь, неодмінно міститиме у великій кількості голубі промені (ми ясно це бачимо у тінях на снігу), ми встановлюємо насамперед відношення між світлом і тінню, покриваючи всі тіні, де б і на чому б вони не лежали, чисто голубим кольором (див. мал.— зразок голубої прокладки картини).

Для цієї мети краще всього підходить кобальт, гірше ультрамарин (зрозуміло, що берлінська лазур або індіго в даному разі зовсім не годяться). Ступінь розводнення кобаль-

ту погоджується з найсвітлішим тіневим місцем, тобто з білим.

Ми, таким чином, одержуємо чисто голубі тіні, які не відповідають ще істині. Знебарвлення кобальту до ступеня білого в тіні відбудеться тоді, коли ми, лишаючи в проміжках кобальтовий ґрунт незайманим, впишемо невеликими мазками рожеве, жовте або смарагово-зелене.

Порівняння цієї легкої мозаїки з дуже темними плямами (наприклад, отворами вікон або дверей), з додержанням, звичайно, відповідних перехідних ореолів, остаточно встановлює враження великої світлоти тіні, в той час, як ще нічим непокриті світлові місця картини вже палатимуть теплотою сонячного світла.

Ніякими іншими пігментами з групи «потрійних сумішей» (сієнни, охри, марси, коричневі бокани і інш.), придатних для інтер'єрів, не можна дістати тієї чистоти і безбарвності в тінях *plein air*¹, як тільки самими, по можливості, спектрально чистими.

Мимоволі такий спосіб письма веде ще до одного прийому імпресіоністської техніки, а саме — до укладання фарб по черзі: спочатку голубим (загальну тіневу схему), потім червоним, зеленим і в кінці — жовтим, на зразок принципу триколіорового друку.

Лесирування взагалі дають більш чисті кольори, ніж суміші, до того ж без труднощів досягається більше багатство відтінків. Голуба прокладка зовсім не шкодить під червоними або навіть оранжевими тіневими тонами, бо останні завжди можуть бути взяті в достатньому насиченні, щоб зберегти своє превалююче значення. При такому способі спрощується і сама техніка. Замість того, щоб кожної хвилини полоскати кисть, переходячи від однієї фарби

до другої, можна тривалий час працювати тільки одним кольором, міняючи лише, мірою потреби, ступінь його густоти. Звичайно, цю систему роботи не слід розуміти буквально, і вона може бути застосована більше всього на початку процесу, поки встановлюється ще сама конструкція картини. Наприкінці ж йде гармонізація загального, і тут уже не існує ніяких правил.

Можливо, що викладена тут «голуба підготовка» світлотіневої схеми у сонячному пейзажі або взагалі в усякому мотиві, де світло і тіні різко розмежовані, є мій особистий прийом, ніким іншим не застосовуваний (принаймні мені ніде не траплялося про це читати). Але я вважаю, що це єдино правильний шлях в акварельній техніці. Якщо встановити, що така світло-тінева конструкція взагалі потрібна (а без неї я не уявляю собі планомірності у процесі роботи), то чим же, крім як чисто голубим, ми могли б зробити основну прокладку? Можливо, сірий колір або колір нейтралітину в якомунебудь місці картини і був би доречний, зате в інших місцях він напевне забруднював би тони.

Кобальт — це душа тіней. Він настільки ніжний, що легко дає себе знебарвлювати або довести до першого-ліпшого кольорового відтінку. Є тони, в яких не можна навіть підозрівати наявність кобальту.¹

Ультрамарин грубіший, містить більше фіолетових променів і придатний для найсильніших, найглибших тіней, де його нічим іншим не можна замінити.

¹ Ми весь час маємо на увазі, так звану „чисту акварель“, без домішки гуаші або густо покладених корпусних пігментів; лише при лесируванні по кобальту прозорими пігментами кобальт не втратить свого фарбівого впливу.

З 1 квітня 1938 року починають свою роботу курси підвищення кваліфікації архітекторів, організовані Архфондом. Курси розраховані на архітекторів, які мають творчий і виробничий стаж не менше 2 років і працюють по областях і районах УРСР. На курси прийнято 30 архітекторів за рекомендаціями обласних відділів Спілки.

Навчальний план курсів розрахований на 2 місяці, після чого курсанти складатимуть перевірні іспити. Програма курсів складається з предметів, найбільш необхідних для підвищення кваліфікації архітектора. Курсанти прослухають теоретичний курс діалектичного матеріалізму і лєнінізму, історію архітектури, історію мистецтва, сучасної будівельної техніки, обличчувальні та обробні роботи і матеріали. До практичних робіт курсантів включено проектування, рисунок і акварель.

Крім того, буде організовано ряд екскурсій до найбільших будівництв столиці та пам'яток стародазньої архітектури і дві позаміські екскурсії по вивченню пам'яток старовини. Курсанти відвідають також виставки й музеї Києва, архітектурні майстерні тощо.

До викладання на курсах запрошено найбільш досвідчених педагогів — висококваліфікованих професорів і доцентів столичних вишів.

Усі курсанти забезпечені стипендією і квартирами в Києві.

★

«Промбудпроект» НКВП розробляє проект фабрики первинної обробки шерсті, яка будуватиметься в Чернігові — центрі сировинної бази.

Тепер провадиться дослідження і підготовляється будівельна площадка.

★

У Дніпропетровську при будинку інженерно-технічних працівників Архфонд відкрив кабінет архітектора. Тепер у кабінеті працюють гуртки по акварелі, рисунку і діалектичному матеріалізму. Незабаром організуються гуртки по історії архітектури, історії мистецтва, архітектурних ордерів та іноземних мов.

Дніпропетровські архітектори розробляють проект великого готелю на 210 номерів. Готель передбачається побудувати на розі Пушкінського проспекту і вулиці МОДР'у.

Тепер проектне завдання готелю затверджено науково-технічною радою Наркомгоспу. Номери передбачені в основному однокімнатні, але буде збудована також невелика кількість двокімнатних номерів і кілька 3-кімнатних — «люкс». Номери передбачається устаткувати за типом готелю «Москва».

Крім номерів у готелі устаткується ресторан, читальний зал, біліардна та інші культурно-побутові приміщення. Готель будуватиметься в дві черги загальним обсягом 50.000 кв. мтр.

Автори проекту готелю — архітектори Я. К. Делант і В. В. Самодрига.

★

Восени 1937 року у Дніпропетровську почато будівництво плавального басейну. Він розрахований на навчання плаванню, стрибкам та іншим видам фізкультури. Для проведення обласних і міських змагань споруджуються трибуни приблизно на 1000 глядачів. Розмір самого басейну — 23×25 метрів при висоті залу в 15 метрів. Вишки для стрибків мають у висоту: одна — 3,5 метра і друга — 10 метрів.

Плавальний басейн будуватиметься на розі Костомаріаської і Ленінської вулиць у центрі міста, поблизу стадіону ЦК спілки металургів Півдня.

Автори проекту басейну — архітектор А. М. Юхилевич і студент Київського художнього інституту Д. Н. Щербаков.

★

Секція архітектури і планування колгоспного села українського правління Спілки радянських архітекторів порядком допомоги колгоспам у здійсненні ними будівництва організувала прикріплення членів своєї секції до окремих областей УРСР. До Київської області прикріплені архітектори Повстенко, Тацій і Днєстров. До Харківської — т.т. Андрущенко, Касьянов і Жуков, до Дніпропетровської — т.т. Белецький, Мостицький і Мартинов, до Одеської — т.т. Гурович,

Готгельф і Черновол, до Донецької — т.т. Машков і Костенко, до Вінницької — т.т. Лерман, Чернявський і Бойченко, до Житомирської — т.т. Сирота і Титаренко, до Чернігівської — т.т. Делеур і Симоненко, до Кам'янець-Подільської — т.т. Кравчук і Прохоренко і до Полтавської — т.т. Бойченко і Машков.

Організовано також консультаційну комісію. Виділено оргбюро консультаційної комісії в складі арх. арх. Машкова, Прохоренка і Симоненка. Нескладні питання, що виникатимуть з запитів колгоспників, оргбюро розв'язуватиме безпосередньо. Для розв'язання окремих більш складних питань запрошуватимуться професори-фахівці.

★

Секція архітектури і впорядкування колгоспного села доручила кожному членові секції наукову розробку тем колгоспного будівництва. Члени секції обирають теми відповідно до свого досвіду.

Архіт. Делеур почав розробляти тему «Житло і садиба колгоспника». Архіт. Машков І. взяв для розробки тему «Архітектура адміністративно-громадських споруд колгоспного села», архіт. Бойченко — «Культурноосвітні споруди на селі». «Шкільні будинки колгоспного села» розробляє архіт. Симоненко, «Об'єкти зеленого будівництва» — архіт. Кравчук, «Колгоспні парки культури та відпочинку» — архіт. Лерман, «Місцеві будівельні матеріали на селі» — архіт. Непша, «Господарські споруди колгоспу» — архіт. Гутсзська, «Лазні і пральні на селі» — архіт. Прохоренко, «Впорядкування садиби колгоспника» — архіт. Титаренко. Ці теми після їх розробки обговорюватимуться на секції. Схвалені секцією теми будуть надруковані і рекомендовані для застосування в колгоспному будівництві.

★

Не зважаючи на труднощі, які впливають з розкиданості по різних містах, архітектори Донбаса розгорнули велику роботу по підвищенню своєї кваліфікації.

У м. Сталіно працюють семінари по рисунку, акварелі, історії архітектури та будівельної справи. Семінарами охоплено близько 18 чол. У Макіївці організовано студії акварелі, рисунку, семінар історії архітектури. У Маріуполі — студії акварелі і рисунку.

Для керівництва студіями акварелі і рисунку залучені місцеві художники.

Ціна 2 крб.

38- 846

